

KESTÄÄKÖ HYVINVOINTI- YHTEISKUNTA?



KESTÄÄKÖ HYVINVOINTI- YHTEISKUNTA?

Kannen kuva: Eduskunta/STT-Lehtikuva/Martti Kainulainen
Takakannen kuva: osa teoksesta Tulevaisuus, Väinö Aaltonen (1932),
eduskunnan taidekokoelma. Kuvaaja: Vesa Lindqvist.

Tulevaisuusvaliokunta

00102 Eduskunta

www.eduskunta.fi/tuv

Helsinki 2014

ISBN 978-951-53-3556-2 (nid.)

ISBN 978-951-53-3557-9 (PDF)

Sisällys

Esipuhe	3
Luku 1. Yhteenveto ja politiikkasuositukset	6
1.1. Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta -jaoston keskustelupapereissa esille nousseet ydinviestit	6
1.2. Oraakkelienvastaukset	8
1.3. Kansalaiskeskustelu suomijoukkoistaa.fi -alustalla	11
1.4. Poliittikkasuositukset	13
Luku 2. Jaoston keskustelupaperit	15
2.1. Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta? Yhteenveto jaoston kuulemisista	15
2.1.1. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta -jaosto	15
2.1.2. Onnellisuus vähenee	15
2.1.3. Epätasa-arvo kasvaa	16
2.1.4. Onko nykyisen toimintamallin rahoitus pohja kestävä?	16
2.1.5. Entäpä jo keksisimme Suomen uudelleen?	16
2.1.6. Tavoitteeksi maailman onnellisimmat lapset ja nuoret	17
2.1.7. Työterveydestä ja nuorten hyvinvoinnista ratkaisu terveysmenojen kasvuun?	17
2.2. Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta –seminaarin asiantuntijapuheenvuorot	17
2.2.1. Sosiaaliset investoinnit: elinkaarinäkökulma hyvinvointipolitiikkaan	18
2.2.2. Onnellisuus	19
2.2.3. Sosiaalisesti kestävä kehitys	21
2.2.4. Nuorten työelämään kiinnittyminen	22
2.3. Yhteenvetopaperi kansalaisjärjestöjen kuulemisista	24
2.3.1. Järjestöjen rooli: siirrymmekö hyvinvointivaltiota hyvinvointiyhteiskuntaan?	25
2.3.2. Toimenpide-ehdotuksia	25
2.4. Hyvinvointiyhteiskunta 2030	27
2.4.1. Markkinoiden maailma 2030	28
2.4.2. Suuri suomalainen yhteiskunta	29

2.4.3. Globaalit kiinnitykset	30
2.4.4. Säällinen elämä	31
2.4.5. Johtopäätökset ja suositukset.....	32
Luku 3. Oraakkeliin vastaukset.....	36
3.1. Hyvinvointivaltio on tuntemattomien ihmisten huolenpitoa tuntemattomista ihmisistä	36
3.2. Suomi vuonna 2030	40
3.3. Oraakkeli -kommentti eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta -jaostolle	44
3.4. Suomi vuonna 2030- Työllisyyden edistäminen ja työttömyyden hoidon toimeenpano.....	46
Luku 4. Kansalaiskeskustelu	49
4.1. Keskusteluun osallistuminen	49
4.2. Keskustelun ideat	49
4.2.1. Oraakkeli Vartiainen alustukseen liittyvät ideat ja kommentit	50
4.2.2. Oraakkeli Nurmela alustukseen liittyvät ideat ja kommentit	54
4.2.3. Oraakkeli Karjalaisen alustukseen liittyvät ideat ja kommentit	55
4.2.4. Oraakkeli Hankamäen alustukseen liittyvät ideat ja kommentit	56
4.2.5. "Ehdota aihetta" -kategorian ideat ja kommentit	58
4.3. Keskustelun yhteenveto ja pääviestit	69
4.4. Keskustelun onnistumisen arviointia	71

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta - jaoston tavoitteena on modernin yhteiskunnan hyvinvoinnin ja pahoinvoinnin syiden ymmärtäminen sekä tulevaisuuden hyvinvointiyhteiskunnan määrittelevä: minkälainen olisi paras mahdollinen hyvinvointiyhteiskunta, jos voisimme suunnitella sen tyhjältä pöydältä? Tähän tavoitteeseen liittyen Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta -jaosto käynnisti monivaiheisen selvityksen, joka vaihe vaiheelta keräsi yhteen erilaisten toimijoiden näkemyksiä hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuudesta.

Jaosto kuuli aluksi useita asiantuntijoita ja kirjoitti tämän pohjalta keskustelupaperin hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuudesta. Seuraavaksi jaosto kutsui koolle yhdistyksiä ja kansalaisjärjestöjä. Yhteistyöhön ja keskusteluihin osallistuivat muun muassa seuraavat järjestöt:

- Ammattiopisto Luovi, Helsingin yksikkö
- Kansaneläkelaitoksen tutkimusosasto
- Kehitysvammaisten Tukiliitto ry
- Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry
- Leijonaemot ry
- Mannerheimin lastensuojeluliitto
- Mielenterveyden Keskusliitto
- Mielenterveysomaisten keskusliitto – FinFami ry
- Setlementtiliitto
- SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- Suomen Punainen Risti
- Suomen yrittäjät
- Surunauha Ry
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
- Työterveyslaitos
- Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö TVY ry

Myös näiden järjestöjen ja yhdistysten kanssa käytyjen keskustelujen tuloksena kirjoitettiin keskustelupaperi.

Kolmannessa vaiheessa jaosto järjesti (keväällä 2013) yhteistyössä Sosiaali- ja terveysalan laitosten yhteenliittymän (SOTERKO) kanssa Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta -seminaarin. Seminaarissa esiintyivät professori Heikki Hiilamo (Kansaneläkelaitoksen tutkimusosasto), tutkimusjohtaja Olli Kangas (Kansaneläkelaitoksen tutkimusosasto), teemajohtaja Päivi Husman (Työterveyslaitos) ja ylijohdaja Marja Vaarama (Terveiden- ja hyvinvoinnin laitos). Esitysten teemat koskivat sosiaalisesti kestävästä kehityksestä (Vaarama), onnellisuudesta (Kangas), nuorten työllistymisestä (Husman) sekä sosiaalisia investointeja ja elinkaarinäkökulmaa hyvinvointipolitiikassa (Hiilamo). Myös näiden asiantuntijapuheen- vuorojen perusteella tehtiin keskustelupaperi.

Neljäs keskustelupaperi tiivistettiin tutkija Leena Ilmolalta tilatusta Hyvinvointiyhteiskunta 2030 raportista.¹ Kaikki keskustelupaperit julkaistiin jaoston kotisivuilla² ja Facebook-sivuilla³. Nämä hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuutta eri suunnista tarkastelevat taustapaperit muodostavat tämän raportin luvut 2.1. – 2.4.

Tulevaisuusvaliokunnan Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta -jaosto sovelsi selvityksessään Kansaneläkelaitoksen (Kela) tutkimusosastolla kehitettyä Oraakkeli-menetelmää. Siksi mukaan keskusteluun kutsuttiin seuraavassa työvaiheessa myös neljä ”radikaalioraakkeliä”, jotka lukivat keskustelupaperit ja kommentoivat niissä esitettyjä ajatuksia ja ehdotuksia. Oraakkelienvastaukset jaostolle muodostavat tämän raportin luvut 3.1 – 3.4.

Oraakkeleita olivat:

- Jukka Hankamäki: filosofian tohtori, tutkija ja tietokirjailija sekä aktiivinen blogisti.
- Lea Karjalainen: Posiolla syntynyt ja lähes puolet elämästään Inarin kunnassa asunut neljän lapsen äiti ja 8 lapsenlapsen ahku. Työttömien Valtakunnallisen Yhteistoimintajärjestön TVY ry:n puheenjohtaja.
- Juha Nurmela: sosiologian dosentti, kansalaisaktivisti (Hyvinvointivaltion vaalijat ry:n puheenjohtaja ja Helsingin Prokuntapalvelut verkoston jäsen) lisäksi hän on tulevaisuuden tutkimuksen seuran pitkäaikainen aktiivi ja kulutuksen tutkija, joka on töissä Tilastokeskuksessa.
- Juhana Vartiainen: Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen (VATT) ylijohtaja ja valtiotieteiden tohtori.

Lopuksi kaikki edellä kuvattu materiaali (jaoston omat keskustelupaperit ja oraakkelienvastaukset) asetettiin tulevaisuusvaliokunnan www.suomijoukkoistaa.fi joukkoistamislustalle, jossa kenellä tahansa oli mahdollisuus kommentoida ja osallistua keskusteluun. Kansalaiskeskustelun tulokset on esitetty tarkemmin luvussa 4.

Yhteenveto Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta -selvityksen tuloksista sekä niiden pohjalta tehdyt politiikkasuositukset on tiivistetty raportin lukuun 1.

Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta -selvityksen perusviestin voi tiivistää niin, että jos jokin pitää keksiä uudelleen, niin se on työ. Työn merkitys sekä hyvinvointiyhteiskunnan rahoittamisen että myös yksilön hyvinvoinnin kannalta on niin suuri, että hyvinvointiyhteiskuntamme kestää tai on kestävä sen myötä, miten onnistumme työllistämässä. Tämän lisäksi nousi esille kaksi muuta suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan kulmakiveä: meidän on panostettava nuorisotakuuseen ja koulujärjestelmään. Mahdollisimman moni nuori on saatava kouluun ja töihin; normaalin elämän uralle ja ongelmiin on puututtava riittävän varhain. Koulutuksella on vastaavasti suuri merkitys ihmisen työllistymiselle sekä myös Suomen kilpailukyvyllä. Meidän on pidettävä osaamisestamme huolta.

¹ Hyvinvointiyhteiskunta 2030. Leena Ilmola, John Casti. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 2/2014.

² <http://web.eduskunta.fi/Resource.phx/eduskunta/organisaatio/valiokunnat/tulevaisuusvaliokunta/jaostot/hyvj/index.htm>

³ <https://www.facebook.com/hyvinvointiyhteiskunta>

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta -jaosto kiittää kaikkia hankkeeseen osallistuneita asiantuntijoita, järjestöjä ja kansalaisia aktiivisuudesta. Selvitys vahvisti uskoa siihen, että suomalainen hyvinvointiyhteiskunta kestää ja pikemminkin vahvistuu vaikeuksien myötä.

Tulevaisuusvaliokunnan Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta -jaosto

Helsingissä 3.9.2014

Olli Immonen pj (ps)

Markus Mustajärvi (vr)

Jaana Pelkonen (kok)

Leena Rauhala (kd)

Kristiina Salonen (sd)

Luku 1. Yhteenveto ja politiikkasuositukset

1.1. Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta -jaoston keskustelupapereissa esille nousseet ydinviestit

Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta -jaoston asiantuntijakuulemisissa onnellisuuden ehtoina korostuivat läheiset ihmissuhteet (yhteisöllisyys), työ ja koulutus (merkittävänä työllistymisen edistäjänä) sekä perhepolitiikassa köyhyyden ehkäiseminen. Muita esille nousseita teemoja olivat myönteinen ajattelu, vapaus ja hyveet.

Kuulemisten perusteella jaosto tiivistä näkökulmansa seuraavanlaisen vision muotoon: **jokaisella on oikeus ja velvollisuus olla hyödyksi**. Tämä näkökulma nostaa esille mm. osatyökyvyn merkityksen (osatyökyvytön on osatyökykyinen) sekä yhteiskunnallisen keskustelun ”vastikkeettomasta” perustoimentuloturvasta, perustulosta ja kansalaispal-kasta. Eräs hyvinvointiyhteiskuntamme tärkeimmistä haasteista liittyy työn tulevaisuu-teen: riittääkö tulevaisuudessa työtä kaikille, miten voimme lisätä työn määrää tai jakaa sitä useammalle, kehittää työn rinnalle myös uusia ”hyödyksi olemisen” tapoja (itse teke-mistä, vapaaehtoistyötä jne.) sekä pitää yllä ihmisten työkykyä ja tahtoa tehdä työtä ja olla hyödyksi?

Professori Heikki Hiilamon mukaan perinteinen hyvinvointivaltio on vakuutuslaitos, jossa sosiaali- ja terveysjärjestelmän tavoitteena on sosiaalisten riskien kantaminen yhdessä sekä markkinoiden sääntely julkisten instituutioiden avulla. Samalla sosiaalista vastuuta on siirretty perheeltä julkiselle vallalle. Hyvinvointivaltion taustalla on myös oletus soli-daarisuudesta ja yhteenkuuluvuudesta: kaikki maksavat ja kaikki saavat. Myös työllä on tärkeä merkitys hyvinvointivaltiolle: tehokkaat hyvinvointivaltion instituutiot edellyttävät korkeaa verotusta. Parhaillaan tämä järjestelmä on kuitenkin Hiilamon mukaan kriisissä johtuen mm. rahamarkkinoiden häiriöistä, työttömyydestä, yhteiskunnallisten erojen lisääntymisestä, individualismin kasvusta sekä kollektiivisen järjestelmän heikkenemisestä. Hiilamon korostamasta elinkaarinäkökulmasta hyvinvointivaltiota voidaan verrata investointipankkiin ja investoinnit varhaislapsuuteen tuottavat eniten. Toinen merkittävä sosiaalisten investointien mahdollisuus liittyy kannustimiin osallistua omien kykyjen mukaan työmarkkinoille (osatyökyvyn hyödyntäminen). Myös koulutus vaikuttaa merkit-tävästi työllistymiseen: mitä paremmin koulutettu, sitä paremmin työllistetty. Professori Olli Kankaan mukaan Pohjoismaisen ”Onnen Sampon” taustalla ovat:

- Tasa-arvoinen yhteiskunta
- Suuri sosio-ekonominen liikkuvuus
- Mahdollisuudet
- Pieni köyhyysaste
- Kattava sosiaaliturva
- Toimiva hallinto
- Korkea työllisyysaste
- Suuri luottamus pääoma

Ylijohtaja Marja Vaaraman mukaan suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan vahvuuksia ovat vastaavasti melko korkea elintaso, vähäinen köyhyys, korkea mahdollisuuksien (so-sioekonomisen liikkuvuuden) sekä sukupuolten tasa-arvo, vähäinen korruptio, tehokas

julkinen talous sekä korkea koulutusaste. Sosiaalisen kestävyyden haasteet periytyvät Vaaraman mukaan 90-luvun laman ajalta:

- Yksi OECD-maiden eriarvoisimmista terveyspalvelujärjestelmistä
- Suuret sosioekonomiset terveys- ja kuolleisuuserot, yhä kasvussa
- Pitkäaikainen työttömyys pysynyt korkeana koko 2000-luvun
- Perusturvan taso jäänyt 30-40 % jälkeen keskimääräisestä tulokehityksestä kahden viime vuosikymmenen aikana.
- Toimeentulotuki liian monilla pitkäaikainen tukimuoto.
- Asunnottomien määrä ei vähene (8300, joista 450 perhettä) – maahanmuuttajilla rajusti kasvussa
- Suhteellinen (lapsi)köyhyys ja tuloerot kasvaneet 1995–2005 eniten OECD-maista
- Alkoholiehtoinen kuolleisuus kaksinkertaistunut sitten v.1997
- Mielenterveyspalvelujen käyttö nelinkertaistunut sitten v.1997. Joka päivä kuusi nuorta kirjoitetaan työkyvyttömyyseläkkeelle!
- Huostaanotettujen lasten määrä on lähes kaksinkertaistunut vuodesta 1991
- Joka kymmenes nuori määritetty koulupudokkaaksi
- Heikoimmaksi elämänlaatunsa kokevat 18-24-v vähän koulutetut ja työttömät nuoret, työkyvyttömyyseläkeläiset ja hauraat vanhukset (80+)

Lasten hyvinvointi ja nuorten siirtyminen peruskoulusta jatkokoulutuksen kautta työelämään on hyvinvointiyhteiskunnan ydinprosessi. Mitä useampi nuori pääsee normaalin, arkisen elämän uralle, sitä paremmin hyvinvointiyhteiskuntamme toimii. Peruskoulun jälkeen noin 4 000 – 5 000 nuorta jää kuitenkin vuosittain ilman koulutuspaikkaa. Tämän seurauksena Suomessa on parhaillaan noin 110 000 nuorta (20–29-vuotiaista) ilman peruskoulun jälkeistä tutkintoa. Lisäksi toisen asteen koulutuksen keskeyttää 20–25% tutkinnon aloittaneista. 32 500 nuorta (15–29 -vuotiaista) ei näy missään tilastoissa. Heillä ei ole peruskoulun lisäksi muuta koulutusta. Teemajohtaja Päivi Husmanin mukaan koulutuksen puute onkin keskeinen työelämästä syrjäyttävä tekijä. Nuorten syrjäytymisen kanalta Suomen koulutusjärjestelmässä on puutteita muun muassa oppilaanohjauksen kattavuudessa, toisen asteen opintojen aloittamisessa ja ammatillisten opintojen loppuun saattamisessa. Myös ensimmäiset kosketukset työelämään ovat tärkeässä roolissa nuorten työelämään kiinnittymisessä. Tätä voidaan edesauttaa panostamalla TET-jaksoon, työharjoitteluun, kesätöihin, opintojen aikaiseen työhön, ensimmäiseen oman alan työhön, perehdytykseen yms. vastaanottoon ja kohteluun työpaikoilla sekä Mentor-aktor -toiminnalla ja mestari-kisäli -mallilla. Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten työhön kiinnittymistä tulisi Husmanin mukaan tukea erityisillä toimenpiteillä.

Kolmannen sektorin ja Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta -jaoston välisissä keskusteluissa pohdittiin muun muassa kolmannen sektorin roolia ja suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan haasteita järjestöjen näkökulmasta. Hyvinvointivaltion tuottavuusvajeen myötä järjestöillä on ollut paikkaava ja täydentävä rooli. Järjestöt työskentelevät yhteistyössä monen eri viranomaisen kanssa kansallisesti ja kansainvälisesti. Tällä tavalla järjestöt toimivat linkkeinä erilaisten siilo-organisaatioiden välissä. Suurin osa kansalaisjärjestöistä toimii ennaltaehkäisyssä. Kansainvälisesti on arvioitu, että 1 dollari ennalta ehkäisyyn säästää 7 dollaria. Kansalaisjärjestöt toimivat myös vertaistukena sekä vaikuttajana ja asiantuntijana eri tavalla ongelmaisten ihmisten asioissa. Järjestöllä on kokemusasiantuntemusta: tuntemusta siihen, mitä ne ihmiset ovat, jotka apua tarvitsevat. Järjestöt toimi-

vat paikallisesti ja lähellä. Antavat ihmiseltä ihmiselle apua, ymmärrystä ja aikaa silloin kun ihminen sitä tarvitsee. Järjestöjen toiminta perustuu kuitenkin vapaaehtoisuuteen. Siksi järjestöt ovat loistava tuki ja jatko, mutta valtio ei voi siirtää koko vastuuta järjestöille. Hyvinvointivaltion sosiaali- ja terveystalvet ovat lakisääteisiä. Jos järjestöjen rooli kasvaa, niin järjestöjen tehtävät (palvelujen määrä ja laatu) on tarkoin määriteltävä.

Kolmannen sektorin kuulemisissa esille nousi muun muassa nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyyden kasvu, hyvinvointivaltion palvelujen oheneminen sekä maantieteellisten erojen kasvu: tyhjenevä maaseutu, taantuvat teollisuusalueet ja työssäkäyntialueet. Eri kaupungeista (yms. alueilta) saa erilaisia palveluja.

Tutkija Leena Ilmolan tutkimusryhmä selvitti vaihtoehtoisilla skenaarioilla sitä, miten hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohjan mureneminen vaikuttaa hyvinvointiyhteiskunnan perusarvoihin, kuten palvelujen universaalisuuteen, pakollisuuteen ja vastavuoroisuuteen. Jokainen suomalainen on osa hyvinvointivaltiota sekä palvelujen maksajana että niiden käyttäjänä. Esimerkiksi neuvolat, kirjastot ja koulut palvelevat kaikkia tuloluokasta ja elämäntilanteesta riippumatta. Eläkettä saadaan sen mukaan, minkälainen yksilön työpanos on ollut. Tulevaisuudessa talouden kasvun hidastuminen tai jopa pysähtyminen, voi yhdessä muiden tekijöiden kanssa aiheuttaa sen, että tavalla tai toisella hyvinvointivaltion kustannuksia joudutaan leikkaamaan. Ilmolan tutkimusryhmä tutki sitä, minkälaisia seurauksia erilaisista säästöistä seuraa; mistä joudumme luopumaan, jos hyvinvointiyhteiskunnan rahoitusta kiristetään? Yllättäen mikään Ilmolan tutkimuksessa esille nousseista tulevaisuuskuvista ei suuresti muuttanut pakollisuus- ja vastavuoroisuusperiaatteita. Sen sijaan universaalisuusperiaatteesta luovutaan enemmän tai vähemmän kokonaan useammassa esille nousseessa skenaariossa. Tämä johtaa siihen, että tulevaisuuden hyvinvointiyhteiskunnan palvelut ovat alueittain ja yksilöittäin hyvin erilaisia. Vaihtoehtoisena tulevaisuuskuvana esille nousi *Säällinen elämä*, jossa universaalisuusperiaate vielä toteutuu, tosin vain siinä mielessä, että äärimmäisen vähäiset minimipalvelut taataan kaikille.

1.2. Oraakkelienv vastaukset

Edellä esitetyt näkökulmat hyvinvointiyhteiskunnan kestävyvyyteen nousivat siis esille Keskäkö hyvinvointiyhteiskunta -jaoston keskustelupapereissa. Prosessin seuraavassa vaiheessa neljä ”radikaalioraakkelia” sai vapaasti kommentoida materiaalia.

Oraakkeli Juha Nurmelen mukaan hyvinvointiyhteiskunta ei kestä ilman hyvinvointivaltiota; ilman koossa pitäviä rakenteita, lainsäädäntöä ja verotusta. Vain julkinen valta voi saada aikaan ja ylläpitää hyvän kehää, joka saa hyvinvointiyhteiskunnan toimimaan. Nurmela esittää luvussa 3.1. vahvan puolustuspuheen perinteisen hyvinvointivaltion ylläpitämiselle ja nostaa kommentissaan esille ”sokeita pisteitä”, jotka eivät hänen mukaansa riittävästi nousseet esille jaoston taustamateriaaleissa. Esimerkiksi veroaste on Nurmelen mukaan nykyään huomattavasti alempi kuin aiemmin – ja esimerkiksi Tanskan tai Ruotsin veroasteella julkisella vallalla olisi paljon enemmän rahaa käytössään. Nurmela myös huomauttaa, että hyvinvointivaltion rahoituspohjaa kaventaa myös se, että kasvava osa tuloista menee pääomatuloksi palkkatulojen osuuden pienetessä. Tulo- ja pääomaverotuksen progression pitkään jatkunut väheneminen kasvattaa Nurmelen mukaan sosiaalis-

ta etäisyyttä. Arvonlisävero ja kunnallisvero ovat tasaveroja, jotka eivät tuloeroja pienennä. Lisäksi Nurmela toteaa, että verotus ei yksioikoisesti alenna kokonaiskulutusta (päävastoin kuin usein väitetään), koska vaikka verotus vähentää joidenkin kulutusta, niin se samalla antaa toisille lisää rahaa kulutukseen. Vaikka Nurmela kommentissaan puhuu progressiivisen työ- ja pääomaverotuksen puolesta, niin hän kysyy myös, että olisiko kuitenkin viisaampaa verottaa uusiutumattomien luonnonvarojen ja fossiilisten polttoaineiden käyttöä enemmän ja työtä vähemmän? Työntekijöiden vaihtaminen robotteihin voisi silloin hidastua ja antaa siten aikaa sopeutua uuteen teknologiaan. Sokea piste voi liittyä myös siihen, että vain tavaravienti pelastaa Suomen, sillä myös turismi Suomeen ja palveluvienti ovat merkittäviä tuontia kompensoivia tekijöitä kauppataseessa.

Nurmela ei lausunnossaan kannata myöskään sitä, että omaisten pitäisi auttaa vanhuksiin yms. Tutkimusten perusteella tiedetään, että suomalaiset auttavat ahkerasti omaisiinsa. Omaishoidon suuri lisääminen merkitsi myös monien (naisten) vetäytymistä työmarkkinoilta. Lisäksi Suomessa on jo esimerkiksi Ruotsiin verrattuna hoitajia paljon vähemmän suhteessa hoidettaviin ja terveydenhoitomenojemme osuus BKT:sta on vastavasti Ruotsia pienempi USA:sta puhumattakaan. Nurmela ei lämpene myöskään vastikkeelliselle sosiaaliturvalle ja/tai vapaaehtoistoiminnan lisäämiselle ratkaisuna hyvinvointivaltion/-yhteiskunnan ongelmiin. Jos vastikkeellinen sosiaaliapu otetaan käyttöön ja samoista töistä, joita vapaaehtoiset tekevät, maksetaan jollekin palkkaa, vaikka pientäkin, on Nurmelan mukaan selvää, että suuri osa vapaaehtoisista lopettaa tai edellyttää palkkaa. Muutamassa vuodessa koko vaivalla rakentunut vapaaehtoisten verkosto ja toiminta on Nurmelan mukaan romahtanut joko yksityisten palvelun tuottajien tai vastikkeellista sosiaaliapuaan lunastavien työpalkkojen kautta.

Oraakkeli Juhana Vartiaisen mukaan Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta -jaosto on keskustelupapereissaan paikantanut hyvin yhteiskunnan pahoinvointia. Ongelmien diagnoosi sivuuttaa kuitenkin Vartiaisen mielestä hyvinvointivaltion rahoitusongelman keskeiset syyt eikä siksi päädy kovin selväpiirteiseen lopputulokseen. Vartiaisen mukaan hyvinvointivaltio ja markkinatalous ovat keskinäisessä riippuvuussuhteessa: oikein luotu hyvinvointivaltio luo ja lisää ihmisten kyvykkyyttä toimia globaalissa markkinataloudessa. Se kouluttaa ja hoitaa taudit ja vanhuusiän hoivatarpeet. Se myös tasaa riskejä ja pitää huolta niistä, joiden lähtökohdat olivat alun perin huonot tai jotka markkinavoimat ovat hetkellisesti iskeneet kanveesiin. Markkinatalous siis tarvitsee hyvinvointivaltiota. Toisaalta pohjoismainen hyvinvointivaltio on Vartiaisen mukaan niin kallis ja iso kokonaisuus, että sitä ei voi rahoittaa ilman huipputehokasta markkinataloutta ja ahkeruusyhteiskuntaa, jossa laajasti osallistutaan ihan oikeiden työmarkkinoiden toimintaan. Työ ei Vartiaisen mukaan ole katoamassa minnekään, kunhan suomalaista työtä ei vain tulopolitiikalla hinnoitella liian kalliiksi ja jos työn tekeminen on yksilölle kannattavampaa kuin tulonsiirroilla eläminen. Hyvinvointivaltio luotiin aikana, jolloin väestön huoltosuhde oli poikkeuksellisen edullinen. Kun huoltosuhde nyt heikkenee ja työikäinen väestö ei enää kasva, on Suomen pakko nostaa työllisyysastetta jotta hyvinvointimenot saadaan rahoitetuksi. Monet artikkeleissa esille nostetut ongelmat ovat Vartiaisen mukaan tyypillisiä heikkenevän huoltosuhteen maalle, jossa ei ole riittävästi varauduttu väestön vanhenemisen alkamiseen.

Oraakkeli Jukka Hankamäki kohdisti omat kommenttinsa tutkija Leena Ilmolan tulevaisuuskuviin ja rakensi niiden pohjalta lisää skenaarioita Suomesta vuonna 2030. Hankamäen mukaan valistusfilosofinen toiveikkuus ja optimismi ovat katteettomia. Historia

osoittaa, että ihmiskunta voi myös taantua pahasti. Siksi Hankamäki toivoo poliitikoilta ja kansalaisilta kykyä sietää enemmän negatiivisuutta ja ristiriitoja. Hankamäen mukaan olemme matkalla kohti vaikeita aikoja, ja talouden kriiseistä tulee myös suuria poliittisia kriisejä, joihin pitää varautua. Vuonna 2030 saatetaan Hankamäen mukaan ihmetellä suomalaisten johtavien poliitikkojen nykyistä halua hyväksyä muutta mutkitta sellaiset nyt itsestään selvinä pidetyt suuntauksukset, kuten globalisaatio, yhteinen euroraha, Euroopan unionin jäsenyys, maahanmuutto, työvoiman vapaa liikkuvuus, talousliberalismi, vieraille valtioille annetut velkatakaukukset ja Puolustusvoimien alasajo. Hankamäen kirjoittamassa skenaariossa Suomen huoltosuhde on heikko, ja valtion ottamat suuret lainaerät ovat menneet kerralla maksuun. Etelä-Eurooppaan maksetut tuet ovat tyhjentäneet valtion kassan ja EKP:n subventio (uusien kriisimaiden vuoksi) on johtanut jättiläisinflaatioon, jonka tuloksena raha on menettänyt arvonsa ja arkisten asioiden hinnat ovat nousseet pilviin. EU ja euro ovat hajoamaisillaan ja osa Euromaista on muuttunut sotilasdiktatuureiksi. Venäjä uhittelee Suomelle ja myös Saksassa havitellaan menetetyn suurvalta-aseman palauttamista. Monissa maissa valtaa pitävät kansallismieliset puolueet. Suomalainen älymystö on osittain paennut maasta. Suora kehitysapu ja humanitäärinen maahanmuutto on lopetettu. Toisaalta vaikeat ajat ovat myös herättäneet suomalaisissa yhteishengen ja yhteenkuuluvuuden tunteen, ja kansakunta voi jälleen henkisesti hyvin. Ihmiset osoittavat myötätuntoa toisilleen, ja selviytymisen ilmapiiri vallitsee kaikkialla. Kansallisvaltio on voimissaan.

Myös Oraakkeli Lea Karjalainen kirjoitti kommenttinsa tulevaisuuskuvan muotoon. Karjalaisen mukaan Suomen tärkein taloudellinen varanto on luonto: metsät, järvet, vaarat ja tunturit. Siksi luonto- ja ympäristöarvot on otettava huomioon kaikissa politiikkaohjelmissa. Karjalaisen tulevaisuuskuvassa puuta käytetään (vuonna 2030) energiataloudessa tehokkaasti ja päästösuodattimet poistavat ilmakehää haittaavat jäämät. Suomen ensimmäinen energiainsenäinen kaupunki vihitään käyttöön kiinalaisen omistajan järjestämällä juhlallisuuksilla. Kaupungissa ei ole laisinkaan työttömiä, koko väestö toimii lähiruuan hyväksi; juurekset, vihannekset ja liha kasvatetaan omissa maaseutuyksiköissä ja täysin ilman muun ulkopuolisen yhteiskunnan teollista tuotantoa. Ylimääräinen ruoka myydään Suomen elintarvikevirastoille. Valtio on kansakunnan edun nimissä siirtänyt omistukseensa koko kansakunnan metsät ja aiemmin tuottamattomina olleet peltomaat. Valtio tukee kotitalouksia maksamalla yhdelle henkilölle viittä perhettä kohden tukityöpalkan. Palkkauksien avulla tukityöllistetyt huolehtivat vähintään 5 perheen puuhuollosta: kaatavat puut valtion metsästä, hoitavat puun kierron ja pilkkovat puut. Valtio tukee kotimaisen energian käyttöä ja kansalaiset saavat ilmaiseksi ottaa metsänvalvojien määräämästä paikasta energiapuuta käyttöönsä. Työttömille jaetaan maata, joka on aiemmin hyljätty kannattamattoman maatalouden vuoksi. Jokainen työtön saa valtiolta 50 hehtaaria maata ja asunnon autioituneesta kerrostalosta. Kuljetukset maaseudulle viljelyalueille kaupungeista hoidetaan joukkoliikenteellä.

Lyhyesti tiivistäen Nurmela ja Vartiainen puolustavat perinteisen hyvinvointivaltion tukemista ja kehittämistä, mutta hieman erilaisin keinoin. Nurmelan kommentteissa korostuvat progressiiviseen työ- ja pääomaverotukseen liittyvät keinot. Lisäksi Nurmela suhtautuu kielteisesti vastikkeelliseen sosiaaliturvaan sekä kolmannen sektorin kasvavaan rooliin. Vartiainen puolestaan korostaa työllisyysasteen nostoa: työtä ei saa tehdä liian kalliiksi ja sen on oltava yksilölle kannattavampaa kuin tulonsiirroilla eläminen. Mahdollisimman moni suomalainen on saatava tuottavaan töihin. Kummankin toimenpiteen tarkoituksena on kuitenkin jokseenkin nykymallisen hyvinvointivaltion säilyttäminen. Han-

kamäki kuvaa kommentissaan ensin taloudellisen dystopian, joka poliittisen kriisin ja turvattomuuden kautta muovaa lopulta Suomen entistä vahvemmaksi kansallisvaltioksi. Ylikansallisten toimijoiden (kuten esimerkiksi EU:n) rooli samalla vähenee. Karjalainen puolestaan nostaa esille (lukijan näkökulmasta riippuen) ekologissosiaalisen utopian tai dystopian, jossa entistä kestävämpi (puhdasta bioenergiaa käyttävä, päästöjä vähentänyt ja lähiruokaa tuottava) Suomi jakaa tyhjentyneiden syrjäseutujen maita työttömille, jotka kasvattavat ruokaa kaupungeille. Vartiaisen ja Nurmelan kommentit edustavat melko lailla hyvin myös julkisessa keskustelussa esille nousseita kantoja siitä, millä tavalla suomalaista hyvinvointivaltiota tulisi kehittää ulos nykyisestä kestävyysvajeesta. Hankamäen ja Karjalaisen tulevaisuuskuviissa on enemmän villin kortin ja mustan joutsenen tuntua: entä jos heikkenevä hyvinvointivaltio ei tarkoitaakaan vain hiukan vähemmän nykyisiä palveluita ja lisää veroja - vaan todellista arvomurrosta ja täysin erilaista yhteiskuntamallia?

1.3. Kansalaiskeskustelu suomijoukkoistaa.fi -alustalla

Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta -selvityksen viimeisenä työvaiheena toteutettiin verkossa (tulevaisuusvaliokunnan www.suomijoukkoistaa.fi -joukkoistamisalustalla) keväällä 2014 kansalaiskeskustelu. Jaoston taustapaperit ja oraakkeliin kommentit asetettiin joukkoistamisalustalle herättelemään kansalaiskeskustelua. Kaikille avoimeen keskusteluun pystyi osallistumaan lähettämällä oman idean, kommentoimalla muiden ideoita ja äänestämällä lähetettyjä ideoita.

Keskustelua käytiin muun muassa seuraavista aihepiireistä: ympäristö ja sen suojeleminen, työllistyminen ja muuttuvat työolosuhteet, energiapolitiikka, koulutus, talouden vakauttaminen, teknologian hyödyntäminen yhteiskunnassa ja politiikassa, yrittäjyys, vertaisapu, kestävä tuotanto, vienti ja kulutus ja tukivaihtoehdot. Keskustelun pääviestit olivat huoli tulevaisuuden taloudesta ja toimeentulosta.⁴ Talousaiheisiin liittyi keskustelu työllistymisen ja toimeentulon turvaamisesta tulevaisuudessa panostamalla koulutukseen, yrittäjyyteen sekä tuotekehittelyyn ja vientiin ja toisaalta erilaisiin tukivaihtoehtoihin. Myös ympäristön suojelemisen ja kestävä kehityksen tärkeys oli esillä keskustelussa.

Jos oraakkeli-prosessi tulkitaan niin, että lopullinen seulonta ideoista ja mielipiteistä tehtiin vasta kansalaiskeskustelussa, niin prosessin pääviestit olivat seuraavanlaisia:

1. Ympäristö:

- a. Talousneuvoston kokoonpanoa tulisi laajentaa ympäristö- ja sosiaalijärjestöihin – tähän voisi liittyä myös uusia, osallistavia toimintamalleja hallitusohjelman tekemisessä.
- b. Bruttokansantuotteen mittaamisesta tulisi siirtyä GPI:iin (Genuine Progress Indicator eli aidon kehityksen mittari).

⁴ Sama huoli ja pelko taloudellisesta toimeentulosta, yhteiskunnan romahtamisesta, ympäristökatastrofeista, sodista ja terroristista nousi vahvasti esille myös Tulevaisuusvaliokunnan Mustat joutsenet raportissa (Tuvj 4/2013), jossa julkaistiin kaikille avoimen kirjoituskilpailun tulokset.

c. Ympäristölle haitallisia tukia tulisi suunnata uudelleen ympäristötuiksi ja ekosysteemipalvelumaksuiksi. Ympäristölakia olisi kehitettävä vastaamaan tulevaisuuden haasteita.

d. Energiapolitiikan tulisi perustua biomassaan.

e. Ympäristöstä olisi pidettävä huolta silloinkin, kun se on kalliimpaa kuin saastuttava toiminta. Tuotannon ja kulutuksen tasoa tulisi tasoittaa ja kohtuullistaa.

2. **Työ:**

a. Työllistymisstrategioita tulisi monipuolistaa.

b. Työntekoa rajoittavat käytännöt pitäisi raivata ja luoda pienten askelten malli, jossa oman toimeliaisuuden avulla pystyy kasvattamaan toimeentuloaan.

c. Uusia työpaikkoja tulisi luoda yrittäjyyttä kannustamalla.

d. helpottaa kaikenlaista yrittämistä, tutkimista ja keksimistä.

e. Tuotekehitykseen ja markkinointiin tulisi panostaa, jotta vienti kasvaisi

f. Talousjärjestelmä tulisi uudistaa ja talouden perusehtoja muuttaa.

3. **Sosiaaliturva:**

a. Vastikkeettomien etujen ei tulisi ylittää työstä saatua palkkaa.

b. Hyvinvointiyhteiskunnan tulisi myös tukea avun tarpeesta irti pääsemistä, jotta tukien saamisen negatiivinen motivaatiovaikutus poistuisi.

c. Vertaisapu, kuten aikapankit, pitäisi hyväksyä.

d. Tarvitaan kansalaisille ilman ehtoja myönnettävä perustulo. Perustulolla voitaisiin korvata palkkatuloja, jotka häviävät työtehtävien automatisoinnin myötä.

4. **Koulutus:**

a. Opetuksen tulisi olla laadukasta ja innostavaa.

b. Tutkintojen merkitystä opiskelussa olisi vähennettävä.

c. Pakollisen kouluopetuksen rinnalle tarvitaan työssä oppimista.

d. Opiskelua alemmilla ja korkeammilla asteilla tulisi kehittää siten, että se mahdollistaa mahdollisimman monen osallistumisen, opiskeltavat aineet painottuisivat tulevaisuudessa tärkeiden taitojen opiskeluun ja perinteisen kouluopetuksen rinnalle otettaisiin erilaisia työssä oppimisen muotoja.

e. Myös aikuis- ja jatko-opiskeluun tulisi luoda mahdollisuuksia.

f. Myös armeija voisi kouluttaa nuoria oppisopimuksella.

5. **Hallinnon kehittäminen:**

a. Leikkausten sijasta eduskunnan tulisi kehittää virkamiehille yhteiskuntaa palvelevaa toimintaa,

b. Pohjoismaista hyvinvointivaltiota tulee puolustaa tukemalla alueellista politiikkaa, kuten Euroopan Unionia.

c. Myös alueellista EU-politiikkaa tulisi tukea ja Suomen tulisi terävöittää rooliaan globaaleissa ja eurooppalaisissa päätöksentekoeleimissä.

d. Tarvitaan vahva ja itsenäinen, kansalaistensa etuja ajava valtio.

e. Teknologiaa tulisi hyödyntää äänestämässä ja viranomaisasioinnissa.

f. Globaalia hallintoa, yhteistyötä ja päätöksentekoa tulisi vahvistaa ja kehittää.

g. Talous on palautettava yhteiskunnan rengiksi, vallan on palautettava puolueilta kansalle ja puolueiden tukia ja erikoisoikeuksia on karsittava.

1.4. Politiikkasuositukset

Edellä olevan perusteella tulevaisuusvaliokunnan Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta -jaosto esittää harkittavaksi, että seuraavalla hallituskaudella toteutetaan seuraavat toimenpiteet:

- Talousneuvoston kokoonpanoa tulisi laajentaa ympäristö- ja sosiaalijärjestöihin: Tähän voisi liittyä myös uusia osallistavia toimintamalleja hallitusohjelman teke- misessä. Bruttokansantuotteen rinnalla tulisi samalla ottaa käyttöön GPI (Genuine Progress Indicator) eli aidon kehityksen mittari.
- Työelämän uudistaminen ja suomalaisten työllistyminen hallitusohjelman keskei- seksi tavoitteeksi ja valtioneuvoston seuraavan tulevaisuusselonteon aiheeksi: Työllä on suuri merkitys sekä yksilön hyvinvoinnin kannalta että myös hyvinvoin- tivaltion veropohjan ehtona. Uusi teknologia, uudet toimintamallit sekä maailman moninapaistuminen muuttavat parhaillaan sekä työn rakennetta, että myös Suo- men asemaa kansainvälisissä arvoketjuissa. Työllistämisen ja työllistymisen mahdolliset esteet on tunnistettava ja purettava työllistymisen edistämiseksi. Sik- si Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta -jaosto ehdottaa, että seuraavan hallitusoh- jelman keskeiseksi tavoitteeksi ja myös hallituksen tulevaisuusselonteon aiheeksi otetaan työelämän uudistaminen ja suomalaisten työllistyminen niin, että teema sisältää myös yrittäjyyden edistämisen, osatyökyvyn hyödyntämisen sekä selvi- tyksen perustulon/kansalaispalkan ja osallistavan/osallistuvan.⁵ Myös pitkäaikaistyöttömyyden kasvuun on puututtava koulutusta, kuntou- tusta sekä erilaisia työntekijälle ja työnantajille suunnattuja kannustimia (kuten esimerkiksi palkkatukea ja osallistumispalkkioita) lisäämällä. Palvelut tulee saa- da asiointia helpottavasti yhdeltä luukulta.
- Pidennetään työuria alkupäästä. Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta -jaosto ehdot- taa, että nuorisotakuuta kehitetään panostamalla oppilaan ohjaukseen, työhar- joitteluun yms. opintojen aikaiseen työhön (mukaan lukien kesätyöt) sekä pereh- dytykseen yms. kohteluun ensimmäisillä työpaikoilla esimerkiksi Mentor-aktor - toiminnalla ja mestari-kisä -mallilla. Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten työ- hön kiinnittymistä on tuettava erityisillä toimenpiteillä. Toimenpiteille on varat- tava myös riittävät resurssit.
- Käynnistetään Suuri kansalaiskeskustelu hyvinvointiyhteiskunnan kumppanuuk- sien kehittämiseksi. Suomessa on tapahtunut 2000 luvulla eriarvoistumista sekä yksilöllisesti että myös maan-tieteellisesti: eri kaupungeista ja alueilta saa erilai- sia palveluja. Kukoistava kansalaisyhteiskunta voi parhaimmillaan paikata ja täy- dentää rahoituskriisissä olevaa hyvinvointivaltiota. Siksi Kestääkö hy- vinvointiyhteiskunta -jaosto ehdottaa, että suomalaista hyvinvointiyhteiskuntaa

⁵ Tulevaisuusselontekoa suomalaisten työllistymisestä on ehdotettu jo tulevaisuusvaliokunnan julkaisussa 6/2011: 10 tulevaisuuden kipupistettä. Tulevaisuusvaliokunnan 2007–2011 yhteen- vetoa ja arviointia. Tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 6/2011. ISBN 978-951-53-3351-3 (nid.) ISBN 978-951-53-3352-0 (PDF). Aihe on nyt entistäkin ajankohtaisempi.

kehitetään kumppanuusohjelmalla, jolla tuetaan ensimmäisen, toisen, kolmannen ja neljännen sektorin yhteistyötä sekä autetaan alueita ja ihmisiä erilaistumaan omien vahvuuksiensa ja tarpeidensa mukaisesti. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi tutkija Leena Ilmolan ehdottaman suuren kansalaiskeskustelun avulla: haastetaan erilaiset järjestöt, yhteisöt, työpaikat, koulut ja oppilaitokset, kyläkunnat tai muut kiinnostuneet ryhmät rakentamaan oma tulevaisuuskuvansa hyvinvointiyhteiskunnasta. Jokaisen ryhmän tulee päätyä kahteen konkreettiseen kokeiluun: jotain, mitä jokainen ryhmä päättää itse heti tehdä tulevaisuuden eteen ja ehdotus valtion tai kunnan kokeilusta. Parhaat kokeiluideat palkitaan ja ne otetaan toteutettavaksi.

- Huolehditaan siitä, että Suomessa on maailman paras koulutusjärjestelmä. Koulutuksella on merkittävä rooli työllistymisen edistäjänä ja syrjäytymisen ehkäisijänä. Jatkuva muutos ja elinikäinen oppiminen haastavat erityisesti jatko- ja täydennyskoulutuksen. Suomalainen koulutus tarvitsee uudistamista, tutkintokeskeisyyden sijaan koulutuksen tulee tuottaa osaamista. Siksi kestääkö hyvinvointiyhteiskunta -jaosto ehdottaa, että opintojen sujuvoittamiseksi tulisi luoda kannustavampi opintotukijärjestelmä, joka mahdollistaisi täyspäiväisen opiskelun. Tämä nopeuttaisi valmistumista, siirtymistä työelämään ja pidentäisi työuria. Myös yhteistyötä työelämän (esimerkiksi työssä oppimista) kanssa tulisi vahvistaa. Elinikäinen oppiminen ja työurien pidentäminen edellyttävät myös täydennyskoulutukseen panostamista.

Luku 2. Jaoston keskustelupaperit

2.1. Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta? Yhteenveto jaoston kuulemisista

Tulevaisuusvaliokunta käynnisti syksyllä 2011 asiantuntijakuulemisten perusteella neljä selvityssaihetta hallituskaudelle 2011 - 2015: kestävä kasvu, innostunut yhteiskunta, uusi oppiminen ja kestäkö hyvinvointiyhteiskunta? Näiden selvityssaiheiden lisäksi huomiota kiinnitetään kolmeen poikkileikkaavaan teemaan, jotka ovat: joukkoistaminen, radikaalit teknologiat ja mustat joutsenet (yllätykset). Joukkoistaminen liittyy valiokunnan ja koko eduskunnan työtapojen uudistamiseen osallistavimmaksi. Samalla lisätään valiokunnan näkyvyyttä ja toimintaa sosiaalisessa mediassa.

2.1.1. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta - jaosto

Kestäkö hyvinvointiyhteiskunta - jaoston tavoitteena on modernin yhteiskunnan hyvinvoinnin ja pahoinvoinnin syiden ymmärtäminen sekä tulevaisuuden hyvinvointivaltion määrittäminen: minkälainen olisi paras mahdollinen hyvinvointivaltio, jos voisimme suunnitella sen tyhjältä pöydältä? Tähän tavoitteeseen liittyen jaosto kuuli vuonna 2012 lukuisia asiantuntijoita muun muassa nyky-yhteiskunnan hyvinvoinnista, pahoinvoinnista, onnellisuudesta sekä sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän kestävydestä. Keväällä (5.4.) 2013 järjestettävä Kestäkö hyvinvointiyhteiskunta -seminaari vetää yhteen näiden kuulemisten tulokset. Seminaarin jälkeen käynnistetään laaja kansalaiskeskustelu yhteistyössä kansalaisjärjestöjen kanssa. Kansalaiskeskustelussa hyödynnetään tulevaisuusvaliokunnan osallistamisalustaa (www.suomijoukkoistaa.fi) sekä Kelan tutkimusosastolla kehitettyä Oraakkeli-menetelmää. Keskustelua voi käydä myös jaoston facebook-sivulla <https://www.facebook.com/hyvinvointiyhteiskunta>.

2.1.2. Onnellisuus vähenee

Parin viime vuosikymmenen aikana on kehitetty erilaisia malleja ja laskelmia, jotka huomioisivat hyvinvoinnin ja kestävä kehityksen paremmin kuin pelkkä bruttokansantuote (BKT). Tällaisia malleja ovat muun muassa aidon kehityksen mittari GPI (Genuine Progress Index) ja kestävä taloudellisen kehityksen mittari ISEW (Index of Sustainable Economic Development). Näissä malleissa bruttokansantuotetta on korjattu vähentämällä kansantuotteen kasvusta pahoinvointi-ilmiöitä, kuten esimerkiksi rikollisuudesta johtuvat kustannukset (bruttokansantuotteessa myös rikotun ikkunan korjaaminen kasvattaa BKT:tä). GPI- mittari kääntyi Yhdysvalloissa laskuun jo 1970-luvun puolessa välissä ja on edelleen alempana kuin silloin. Samaan aikaan USA:n bruttokansantuote on kuitenkin noussut yli puolella. Tilastokeskuksen laskelmien mukaan hyvinvoinnin ja talouskasvun kehitykset erkanivat Suomessa toisistaan 1990-luvun laman myötä: kun BKT kääntyi jo 1990-luvun alkupuolella takaisin nousevalle kehitysuralleen, jäivät ISEW- ja GPI-mittarit alhaiselle tasolle. ISEW-laskelmien mukaan Suomen kestävä taloudellinen hyvinvointi oli huipussaan vuonna 1983. Vuonna 2000 se oli vain noin puolet vuoden 1983 tasosta. Samaan aikaan Suomen bruttokansantuote oli kuitenkin kasvanut noin puolella. Onnellisuudesta puhuttaessa on kuitenkin syytä muistaa myös se, että onnellisuus on luonteel-

taan subjektiivista ja vaikeasti mitattavissa eikä sille ole olemassa yleispätevää määritelmää. Toiminnallisesta näkökulmasta määriteltynä onnellisella yksilöllä on vapaus tavoitella ja löytää asioita, jotka maksimoivat tai ainakin lisäävät hänen hyvinvointiaan.

2.1.3. Epätasa-arvo kasvaa

Vaikka Suomi on edelleenkin suhteessa muihin maihin pienten tuloerojen ja pienen köyhyyden maa, niin tilanne on nopeasti muuttumassa. Muun muassa Eurostatin ja OECD:n tutkimusten mukaan Suomi on ollut 2000-luvulla myös maa, jossa köyhyys ja eriarvoisuus ovat kasvaneet muita Euroopan maita nopeammin. Tuloeroja kuvaava gini-indeksi kääntyi nousuun 1990-luvun puolivälissä ja nousi sotien jälkeiseen huippuunsa vuonna 2006. OECD tasolla tarkasteltuna taloudellisen eriarvoisuuden kasvu oli Suomessa huippuluokkaa. Vuosina 1990 – 2006 suurituloisimman prosentin reaaliset tulot kaksinkertaistuivat (kasvua 121,9 %), kun taas alin prosentti sai tyytyä vajaan prosentin vuosivauhtiin. Myös 1960-luvulta lähtien jatkuvasti vähentynyt suhteellinen köyhyys kääntyi jälleen nousuun 1990-luvun puolivälissä. Vuonna 2011 Suomessa oli pienituloisia Tilastokeskuksen mukaan 688 000 (12,9 %).

2.1.4. Onko nykyisen toimintamallin rahoituspohja kestävä?

Ennen vuosien 2008 – 2009 finanssikriisiä sosiaalipolitiikan keskipitkän rahoituksen kestävyys uskottiin olevan melko varmalla pohjalla. STM:n pitkän aikavälin sosiaalimenokehitystä kuvaavassa perusskenaariossa BKT-suhteen uskottiin nousevan vuoden 2007 noin 27 %:sta vajaan 30 %:iin BKT:sta 2010-luvun loppupuolella. Vuoden 2011 ennakkotietojen mukaan Suomen sosiaalimenot olivat 56,8 mrd euroa eli noin 30 % BKT:stä. Sosiaalimenojen sisällä varsinkin ikääntymisestä johtuvien kulujen uskotaan luovan tulevaisuudessa paineita julkiseen talouteen. Suomen Pankin laskelmien mukaan ikääntymisen aiheuttamat menot kasvavat 2030-luvulle tultaessa nykyisestä 20 %:sta noin 25 %:iin BKT:stä. Eläkemenojen osuus ikääntymiseen liittyvistä menoista on noin 50 %.

2.1.5. Entäpä jo keksisimme Suomen uudelleen?

Tähän mennessä Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta -jaoston kuulemisissa ovat korostuneet läheiset ihmissuhteet ja ylipäättään yhteisöllisyys, työ ja koulutus (työn ehtona) sekä perhepolitiikassa köyhyyden ehkäiseminen. Muita onnellisuuden ehtona pidettyjä asioita ovat myönteinen ajattelu, vapaus ja hyveet. Eräs kuulemisissa esille tullut merkittävä köyhyyden syy on yksinhuoltajuuden kasvu. Tämä trendi kasvattaa myös köyhien nuorten määrää. Jaoston näkökulma on tiivistetty seuraavanlaisen vision muotoon:

Jokaisella on oikeus ja velvollisuus olla hyödyksi

Tämä näkökulma nostaa esille mm. osatyökyvyn merkityksen (osatyökyvytön on osatyökykyinen) sekä yhteiskunnallisen keskustelun ”vastikkeettomasta” perustoimentuloturvasta ja perustulosta. Haasteena on myös sosiaali- ja terveysalan palveluista (hyvinvointipalveluista) vastaavien organisaatioiden yhteistyön kehittäminen – sekä ideologioista vapaan ja faktoihin nojautuvan keskustelun puute. Kansalaisoikeuksien lisäksi on määriteltävä myös velvollisuudet. Eräs hyvinvointiyhteiskuntamme tärkeimmistä haasteista liittyy työn tulevaisuuteen: riittääkö tulevaisuudessa työtä kaikille, miten voimme lisätä työn määrää ja/tai jakaa sitä useammalle, kehittää työn rinnalle myös uusia ”hyödyksi olemisen” tapoja (itse tekemistä, vapaaehtoistyötä jne.) sekä pitää yllä ihmisten työkykyä ja tahtoa tehdä työtä ja olla hyödyksi?

2.1.6. Tavoitteeksi maailman onnellisimmat lapset ja nuoret

Lasten hyvinvointi ja nuorten siirtyminen peruskoulusta jatkokoulutuksen kautta työelämään on hyvinvointiyhteiskunnan ydinprosessi. Mitä useampi nuori pääsee normaalin, arkisen elämän uralle, sitä paremmin hyvinvointiyhteiskuntamme toimii. Nuoret on saatava työhön tai kouluun. Tähän liittyvät myös kesätyöpaikat. Myös Valtioneuvoston tulevaisuusselontekoon liittyvässä ennakointiraportissa (<http://tulevaisuus.2030.fi/>) ehdotetaan Suomen tavoitteeksi maailman onnellisimmat lapset ja nuoret.

2.1.7. Työterveydestä ja nuorten hyvinvoinnista ratkaisu terveystenonon kasvuun?

Suomessa jää joka päivä kuusi alle kolmekymppistä nuorta työkyvyttömyyseläkkeelle mielenterveysongelmien vuoksi. Kaikkiaan työkyvyttömyyseläkkeelle jää vuosittain yli 20 000 ihmistä. Pitkittyneillä, eli yli 90 päivää kestävillä sairauslomilla, on lisäksi vuosittain noin 40 000 työsuhteessa olevaa työntekijää. Keskimääräinen eläköitymisikä on 60,5 vuotta. Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyvien keski-ikä on vain noin 52 vuotta. Suuri osa suomalaisista ei siis jaksakaan edes työuran alkuun asti samaan aikaan kun moni työuralle päässyt ei jaksakaan töissä viralliseen eläkeikään asti. Siksi taloudellisesti ja inhimillisesti paras tapa vaikuttaa tuottavuusvajeeseen on panostaa lasten ja nuorten hyvinvointiin, koulutukseen ja työllistymiseen sekä työssä olevien työterveyteen. Mitä useampi nuori saa koulutus- ja työpaikan ja mitä paremmin työssä voidaan, sitä pidempään työssä jaksetaan ja halutaan olla - ja sitä vähemmän käytetään kalliita terveyspalveluja. Kaiken teknologian ja palveluiden kehittämisen keskellä kannattaa kuitenkin myös muistaa, että voisimme saavuutta merkittäviä säästöjä terveystenononissa ja yhtä merkittävää elämänlaadun ja hyvinvoinnin parantumista jo pelkästään silläkin, jos söisimme terveellisemmin ja liikkuisimme riittävästi.

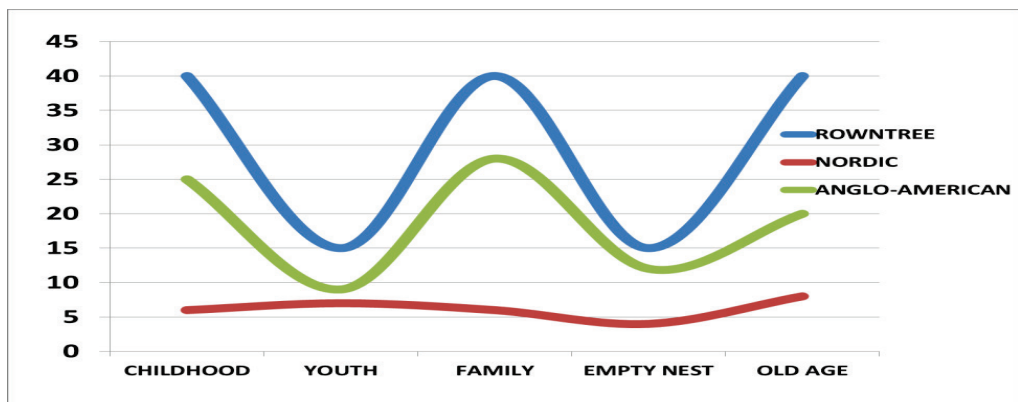
2.2. Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta –seminaarin asiantuntijapuheenvuorot

Tulevaisuusvaliokunta järjesti 5.4.2013 yhteistyössä Sosiaali- ja terveysalan laitosten yhteenliittymän SOTERKO:n kanssa Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta -seminaarin. Seminaarissa esiintyivät muun muassa professori Heikki Hiilamo (Kansaneläkelaitoksen tut-

kimusosasto), tutkimusjohtaja Olli Kangas (Kansaneläkelaitoksen tutkimusosasto), teema-johtaja Päivi Husman (Työterveyslaitos) ja ylijohtaja Marja Vaarama (Terveystieteiden tutkimuskeskus). Esitysten teemat koskivat sosiaalisesti kestävästä kehityksestä (Vaarama), onnellisuudesta (Kangas), nuorten työllistymisestä (Husman) sekä sosiaalisia investointeja ja elinkaarinäkökulmaa hyvinvointipolitiikassa (Hiilamo). Tässä keskustelupaperissa tiivistetään lyhyesti näiden asiantuntijapuheenvuorojen keskeiset viestit.

2.2.1. Sosiaaliset investoinnit: elinkaarinäkökulma hyvinvointipolitiikkaan (Heikki Hiilamo)

Perinteinen/nykyinen hyvinvointivaltio on vakuutuslaitos, jossa sosiaali- ja terveysjärjestelmän (Pohjoismaisen hyvinvointivaltion) tavoitteena on sosiaalisten riskien kantaminen yhdessä sekä markkinoiden sääntely julkisten instituutioiden avulla. Hyvinvointivaltio on kaikkia kansalaisia varten, mutta erityisesti heikoimmassa asemassa oleville. Hyvinvointivaltion taustalla on myös oletus solidaarisuudesta ja yhteenkuuluvuudesta: kaikki maksavat ja kaikki saavat. Samalla sosiaalista vastuuta on siirretty perheeltä julkiselle vallalle. Myös työllä on tärkeä merkitys hyvinvointivaltiolle: tehokkaat hyvinvointivaltion instituutiot edellyttävät korkeaa verotusta. Tämä järjestelmä on kuitenkin kriisissä johtuen mm. rahamarkkinoiden häiriöistä, työttömyydestä, yhteiskunnallisten erojen lisääntymisestä, individualismin kasvusta sekä kollektiivisen järjestelmän rapautumisesta.



Kuva 1: Köyhyysaste elinkaaren mukaan. Sosiaaliturva kunkin elinkaaren aikana eli elämän loppuun asti. Sosiaaliturvaa ja hyvinvointipalvelut painottuvat lapsuuteen, nuoruuteen sekä vanhuuteen. Lähde Heikki Hiilamo

Elinkaarinäkökulmasta sosiaaliturvaa ja hyvinvointipalvelut painottuvat lapsuuteen, nuoruuteen sekä vanhuuteen. Syntymää edeltävät neuvola- ja lääkärikustannukset ovat samansuuruisia. Päivähoidon ja esiopetuksen kustannukset ovat huomattavat. Kouluaikana syntyy eroja opiskelun keston perusteella. Työajan perusterveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden kustannukset muodostuvat käytön mukaan. Hoidon ja hoivan tarve painottuu

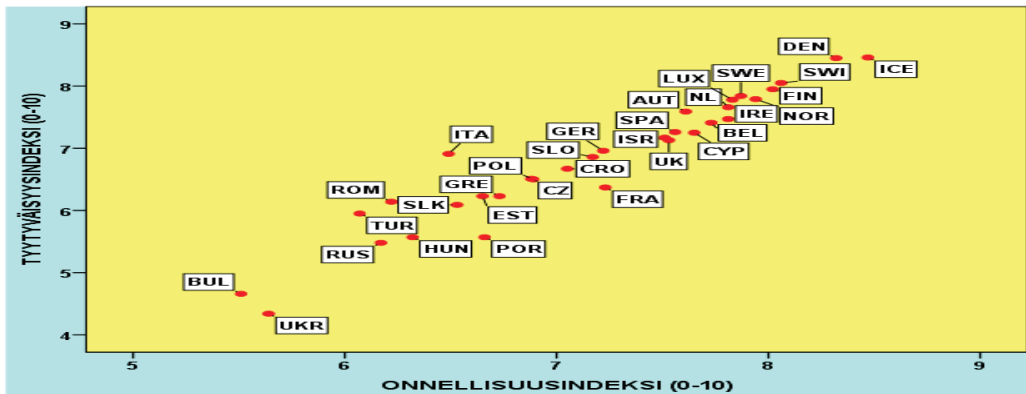
yleensä elämänkaaren loppupuolelle, mutta niiden tarve vaihtelee eri henkilöillä paljonkin.

Perinteisesti hyvinvointivaltio on ollut vakuutuslaitos. Elinkaarinäkökulmasta hyvinvointivaltio on investointipankki ja investoinnit varhaislapsuuteen tuottavat eniten. Toinen merkittävä sosiaalisten investointien mahdollisuus liittyy kannustimiin osallistua omien kykyjen mukaan työmarkkinoille (osatyökyvyn hyödyntäminen). Myös koulutus vaikuttaa merkittävästi työllistymiseen: mitä paremmin koulutettu, sitä paremmin työllistetty.

2.2.2. Onnellisuus

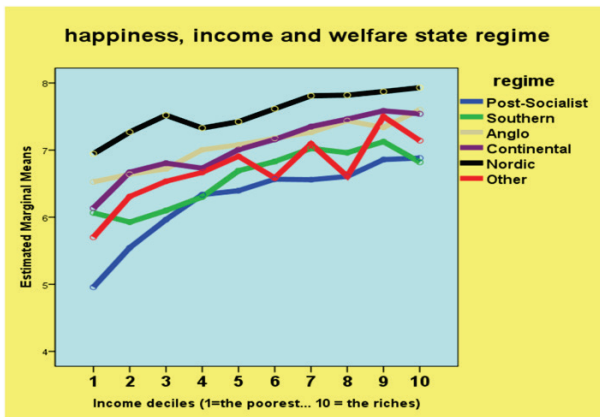
(Olli Kangas)

Onnellisuuteen vaikuttavat sekä yhteiskunnalliset että myös yksilölliset tekijät. Hyvinvointia voidaan tutkia myös objektiivisten olojen näkökulmasta (esimerkiksi BKT, tulot, köyhyys, koulutus, työ, sosiaaliset suhteet, turvallisuus ja ympäristö) tai subjektiivisten kokemusten näkökulmasta. Eurooppalaisten onnellisuustutkimusten mukaan onnellisuuteen vaikuttavat mm. raha, sosiaaliset suhteet, terveys, työ, - sekä myös uskonto ja tausta.

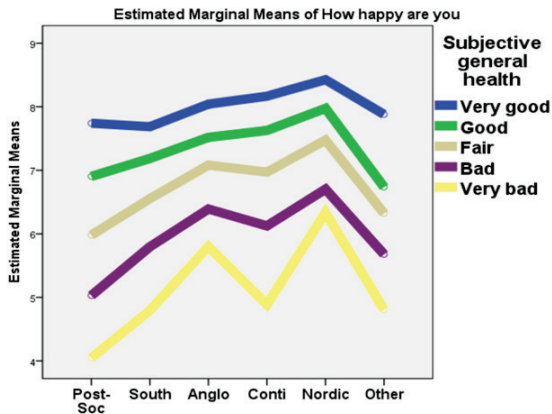


Kuva 2. Elämään tyytyväisyys ja onnellisuus kulkevat käsi kädessä: "Ajatellen elämääne kokonaisuudessa, kuinka tyytyväinen olette?" "Ajatellen elämääne kokonaisuutena, kuinka onnellinen olette?" 0 = erittäin tyytymätön/onneton. 10 = erittäin tyytyväinen/onnellinen. Lähde Olli Kangas.

Koko maailman ja myös Euroopan tasolla BKT:n ja onnellisuuden välillä on vahva yhteys. Onnellisuuden ja toimeentulovaikeuksien välillä on vahva negatiivinen yhteys sekä maatasolla että yksilötasolla. Asema tulohierarkiassa vaikuttaa: alemmissa tuloryhmissä ollaan onnettomampia.



Kuva 3: Varallisuus vaikuttaa onnellisuuteen. Lähde Olli Kangas



Kuva 4: Pohjoismaissa arvostetaan terveyttä. Lähde Olli Kangas

Myös terveys liittyy onnen kokemukseen kaikissa maissa. Maitten ja maaryhmien (regime) välillä on kuitenkin eroja sekä talouden että myös terveyden suhteen: entisissä sosialistisissa maissa rahalla on suurempi merkitys kuin esimerkiksi Pohjoismaissa.

Muita tutkimuksissa esille nousseita onnellisuuden tekijöitä ovat muun muassa uskonnollisuus, työ, turvallisuus ja luottamus. Uskonnolliset ihmiset ovat jonkin verran ei-uskonnollisia onnellisempia. Kaikissa maissa työssä olevat ovat onnellisempia kuin työttömät. Myös turvallisuus ja luottamus kanssaihmiisiin kansallisiin instituutioihin luovat onnea. Vaikka yhteiskunta ei kehitä onnea, niin se kuitenkin luo edellytykset onnelle. Pohjoismaisen "Onnen Sampon" taustalla ovat:

- Tasa-arvoinen yhteiskunta
- Suuri sosio-ekonominen liikkuvuus
- Mahdollisuudet
- Pieni köyhyysaste
- Kattava sosiaaliturva
- Toimiva hallinto
- Korkea työllisyysaste
- Suuri luottamus pääoma

2.2.3. Sosiaalisesti kestävä kehitys

(Marja Vaarama)

Sosiaalinen kestävyys on paljon käytetty, mutta heikosti määritelty käsite. Kirjallisuudessa sosiaalisen kestävyuden ymmärretään useimmiten sisältävän seuraavat kolme ulottuvuutta:

- oikeudenmukaisuus (esim. tulonjako, terveys, asuminen, palvelujen tasa-arvoinen saatavuus, muut elinolot eli hyvinvointiresurssit),
- mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä (autonomia, elämänhallinta, osallisuus) ja
- yhteisöllisyys (sukupolvien välinen solidaarisuus, sukupolvisopimus, luottamus tulevaisuuteen, instituutioihin ja toisiin ihmisiin).

YK on nostanut sosiaalisen kestävyuden kestävä kehityksen kolmanneksi, tasa-arvoiseksi pilariksi taloudellisen ja ekologisen kestävyuden rinnalle. YK on nostanut esiin myös poliittisen kestävyuden, johon liittyy yhteiskunnallisten päätösten demokraattisuus, läpinäkyvyys ja luotettavuus. Sosiaalisesti kestävä kehitys edellyttää, että pidämme kiinni suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan vahvuuksista ja vähennämme sen heikkouksia. Suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan vahvuuksia ovat muun muassa:

- (Materiaalinen) hyvinvointi korkea, sosiaalisesti laadukas yhteiskunta
- Köyhyys ja aineellinen deprivatio vähäistä. Pienten tuloerojen maa OECD-verailussa
- Korkea mahdollisuuksien tasa-arvo: ylisukupolvinen sosiaalinen ja tuloliikkuvuus korkeat
- Hyvä sukupuolten tasa-arvo: yksinasuvien ja perheellisten naisten työllisyys samalla tasolla, palkkaerot 15–20 %
- Imeväiskuolleisuus ja teiniraskaudet ovat maailman pienimmät
- Suhteellisen korkea hedelmällisyys (1,84)
- Yksi maailman vähiten korruptoituneista maista
- Julkinen sektori tuottaa 'huipputuloksia keskikuluin' (OECD)
- Huipputuloksia YK:n koulutusindeksissä sekä oppimistuloksissa (PISA)
- Kilpailu- ja sopeutumiskykyinen yhteiskunta, työvoima ammattitaitoista

Sosiaalisen kestävyys haasteet periytyvät 90-luvun laman ajalta:

- Yksi OECD-maiden eriarvoisimmista terveyspalvelujärjestelmistä
- Suuret sosioekonomiset terveys- ja kuolleisuuserot, yhä kasvussa
- Pitkäaikainen työttömyys pysynyt korkeana koko 2000-luvun
- Perusturvan taso jäänyt 30–40 % jälkeen keskimääräisestä tulokehityksestä kahden viime vuosikymmenen aikana.
- Toimeentulotuki liian monilla pitkäaikainen tukimuoto.
- Asunnottomien määrä ei vähene (8300, joista 450 perhettä) – maahanmuuttajilla rajusti kasvussa
- Suhteellinen (lapsi)köyhyys ja tuloerot kasvaneet 1995–2005 eniten OECD-maista
- Alkoholiehtoinen kuolleisuus kaksinkertaistunut sitten v.1997
- Mielenterveyspalvelujen käyttö nelinkertaistunut sitten v.1997. Joka päivä kuusi nuorta kirjoitetaan työkyvyttömyyseläkkeelle!
- Huostaanotettujen lasten määrä on lähes kaksinkertaistunut vuodesta 1991
- Joka kymmenes nuori määritetty koulupudokkaaksi
- Heikoimmaksi elämänlaatunsa kokevat 18–24-v vähän koulutetut ja työttömät nuoret, työkyvyttömyyseläkeläiset ja hauraat vanhukset (80+)

Sukupolvien välinen ja sisäinen oikeudenmukaisuus on olennaisen tärkeää ikääntyvässä yhteiskunnassa. ”Yhteiskunnallisen kiertokirjeen” säilyttäminen edellyttää sukupolvisopimusta, mutta samaan aikaan sukupolvisopimus vaatii myös päivittämistä 2000-luvulle. Luottamus on sukupolvisopimuksen peruskivi, ja luottamus myös periytyy. Luottamus syntyy arjen turvallisuudesta, osallisuudesta, kuulumisesta johonkin, ja siitä, että voi käyttää omia voimavarojaan maksimaalisesti. Hyvinvointiyhteiskunta kestää haasteet, mikäli Suomella vain on malttia palauttaa ”sosiaalinen motiivi” yhteiskuntapolitiikkaan ja päivittää malli viisaasti. Tarvitaan uusi hyvinvoinnin käsikirjoitus, jossa lähtökohtina voisi olla:

- positiivinen hyvinvointi,
- kaikkien ihmisten näkeminen resurssina ja tämän kapasiteetin käytön tukeminen,
- sosiaalinen investointi,
- sukupolvien välinen jaon oikeudenmukaisuus,
- hyvinvoinnin monipuolinen mittaaminen,
- pyrkimys sosiaalisesti mahdollisimman laadukkaaseen yhteiskuntaan ja
- pyrkimys sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväan yhteiskuntaan.

2.2.4. Nuorten työelämään kiinnittyminen

(Päivi Husman)

Peruskoulun jälkeen noin 4 000–5 000 nuorta jää vuosittain ilman koulutuspaikkaa. Suomessa on noin 110 000 nuorta (20–29-vuotiaista) ilman peruskoulun jälkeistä tutkintoa. Heistä 70 000 on miehiä. Toisen asteen koulutuksen keskeyttää 20–25 % tutkinnon aloitaneista. 32 500 nuorta (15–29-vuotiaista) ei näy missään tilastoissa. Heillä ei ole peruskoulun lisäksi muuta koulutusta. Neljännes näistä nuorista on maahanmuuttajataustaisia. Työpajat pystyivät ottamaan vastaan vain noin kolmanneksen niihin hakeutuvista nuoris-

ta. Toisen asteen tutkinnon puute on merkittävin yksittäinen työmarkkinoilta ja yhteiskunnasta syrjäytymistä aiheuttava tekijä.

Koulutuksen puute on keskeinen työelämästä syrjäyttävä tekijä. Nuorten syrjäytymisen kannalta Suomen koulutusjärjestelmässä on puutteita muun muassa oppilaanohjauksen kattavuudessa, toisen asteen opintojen aloittamisessa ja ammatillisten opintojen loppuun saattamisessa. Onnistuneella siirtymisellä peruskoulun jälkeisille urille on keskeinen merkitys nuorten hyvinvoinnille. Nuoret tarvitsevat tukea tässä vaativassa muutosvaiheessa. Jotta nuorisotakuu toteutuu, on panostettava erityisesti syrjäytymisvaarassa olevien motivaation, ydintaitojen ja yhteenkuuluvuuden lisäämiseen. Myös nuorten työmarkkinoille kiinnittymisessä on haasteita. Mielenterveyden häiriöihin liittyvä nuorten aikuisten työkyvyttömyysvaara on huolestuttava: Suomessa jää joka päivä kuusi alle 30-vuotiaasta nuorta työkyvyttömyyseläkkeelle mielenterveyden ongelmien vuoksi. Työurien pidentäminen alkupäästä edellyttää, että palvelujärjestelmä (koulutus-, sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmä) ja työelämä kykenevät tunnistamaan ja puuttumaan ajoissa terveyden ja muun hyvinvoinnin vajeisiin. Nuoria aikuisia koskeva tutkimustieto yhdistyy toistaiseksi vajavaisesti heidän tulevan terveytensä, hyvinvointinsa ja työhön osallistumisen ennakkointiin sekä arviointiin hyvinvoinnin ja työllisyyden tulevasta kehityksestä.

Useiden selvitysten mukaan nuoret pelkäävät työelämää. Huoltajilla ja muulla lähipiirillä on suuri vaikutus nuorten työelämäkäsitteisiin. Esimerkiksi vanhempien työuupumus voi siirtyä lapsiin. Onko työelämäpuheemme täynnä kiirettä, kuormitusta, väsymistä, kiusaamista, ahdistusta, pakkopullaa, työn läikkymistä omalle ja perheen yhteiselle ajalle? Voisiko työstä viestiä kotona myös hyviä puolia? Ensimmäiset kosketukset työelämään ovat tärkeässä roolissa nuorten työelämään kiinnittymisessä. Tätä voidaan edesauttaa panostamalla TET-jaksoon, työharjoitteluun, kesätöihin, opintojen aikaiseen työhön, ensimmäiseen oman alan työhön, perehdytykseen yms. vastaanottoon ja kohteluun työpaikoilla sekä Mentor-aktor -toiminnalla ja mestari-kisällä -mallilla.

Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten työhön kiinnittymistä tulisi tukea erityisillä toimenpiteillä. Muun muassa siirtymävaiheiden yli ulottuvaa, uravalintaan ja henkilökohtaisiin vahvuuksiin keskittyvää ohjausta on tehostettava. Lisäksi tarvitaan voimaannuttavia toimenpiteitä. Esimerkiksi vertaisryhmätoiminta antaa tähän hyvän työvälineen. Toimenpiteestä toiseen kulkeminen on lannistavaa. On selvitettävä millaisissa työpaikoissa vähän koulutetut tai muuten heikommassa työmarkkina-asemassa olevat pärjäävät parhaiten ja kohdistettava tukitoimet erityisesti niille aloille.

Työuran alkupäässä ongelmina ovat pitkittyneet opinnot, haasteet jatkokoulutukseen siirtymisessä, välivuodet, heikkolaatuiset työsuhteet, työn ja perheen yhteensovittamisen ongelmat sekä perhevapailta takaisin työelämään paluun haasteet. Heikentynyt itsetunto johtaa helposti haasteiden välttelyyn työelämässä ja toisaalta heikko elämänhallinta ennustaa koetun terveyden ongelmia. Opintojen aikainen hyvä itsetunto ja optimismi puolestaan ennustavat onnistunutta siirtymää työelämään. Vahvistamalla nuorten uravalintavalmiutta kriittisessä koulutusuran siirtymävaiheessa luodaan pitkäaikaisvaikutuksia nuorten urahallintaan ja mielenterveyteen

2.3. Yhteenvetopaperi kansalaisjärjestöjen kuulemisista

Tämä keskustelupaperi tiivistää yhteen tulevaisuusvaliokunnan Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta -jaoston kansalaisjärjestökuulemisissa esille nousseita teemoja. Paperi ei kuitenkaan edusta sen paremmin kansalaisjärjestöjen kuin tulevaisuusvaliokunnankaan virallista kantaa, vaan materiaalia on valikoitu ja työstetty liittyen käynnissä olevaan Oraakeli-prosessiin. Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta -jaosto on käynnistämässä laajaa kansalaiskeskustelua hyvinvointiyhteiskunnan ja -valtion tulevaisuudesta. Keskustelun pohjaksi tarvitaan mielipiteitä ja näkökulmia. Tämä paperi on valmistettu siihen tarkoitukseen: keskustelua herättämään.

Tilastojen mukaan eriarvoistuminen ja syrjäytyminen ovat kasvussa. Tutkijat varoittavat, että hyvinvointivaltio murenee ja pahoinvointi kasvaa. Toisesta näkökulmasta katsottuna pahoinvoinnin ajuri voi yhtä hyvin olla myös hyvinvoinnin kasvu: kun Suomessa menee hyvin, niin suhteellinen köyhyys kasvaa, koska joidenkin elintaso ja hyvinvointi kasvavat nopeammin kuin toisten. Lama kääntää asiat toisin päin: erot vähenevät, vaikka absoluuttinen köyhyys voi kasvaa. Kummassakin tapauksessa eniten kärsivät jo valmiiksi huonoimmassa asemassa olevat. Mutta mitä voidaan tehdä, jos nousu- ja laskukausi kummatkin aiheuttavat syrjäytymistä ja pahoinvointia?

Hyvinvointi-indikaattoreilla tarkasteltuna tilanne on vakava. Viidesosalla suomalaisista on diagnosoitu jokin psyykkinen sairaus. Joka toinen suomalainen sairastuu elämänsä aikana johonkin psyykkiseen sairauteen. Kun yksi ihminen sairastuu mieleltään, niin samassa sairastuu helposti myös 2-3 muuta henkilöä (omaista) hänen ympäriltään. Asia koskee parhaillaan noin 2 – 3 miljoonaa suomalaista. Vuonna 1987 syntyneen kohortin pojista 38 % on tuomittu jostakin rikoksesta (kun keskiarvo on 10 %). Riski on suurempi, jos vanhemmat ovat saaneet toimeentulotukea 1990-luvulla. Pahoinvointi periytyy. Nuorten työttömyys on kasvanut 21 prosenttiin ja erityisesti nuorten miesten työttömyys on noussut jo lähes 25 prosenttiin vuoden 2013 alkukuukausina. Viidesosa suomalaisista on yli-painoisia.

Työterveyslaitoksen arvion mukaan ajautuminen ennen aikaisille eläkkeille maksaa yhteiskunnalle jopa 25 miljardia euroa eli melkein puolet valtion budjetista. Taloudellisesta näkökulmasta itsemurha maksaa yhteiskunnalle 30 000 euroa/menetetty työvuosi. Suomessa tapahtuu 954 itsemurhaa vuodessa (2011). Tämän arvioidaan maksavan Suomelle noin 7 miljardia euroa vuodessa. Riskiryhmää ovat nuoret miehet. Eikä tähän summaan ole vielä laskettu kaikkia omaisten kuluja. Inhimillisiä menetyksiä ei voi edes mitata

Suomen julkisen talouden kestävyysvaje uhkaa nousta viiteen prosenttiin BKT:sta (eli 10 miljardiin euroon vuodessa) vuoteen 2015 mennessä, kun valtion tulot ja menot eivät kohtaa. Vanhempi sukupolvi on syntynyt ja elänyt hyvinvointivaltiossa, jossa asiat hoidettiin veroilla. Tähän tuli 90-luvulla muutos: verovarolla tuotettujen palvelujen hankinta ei enää toimi. Hyvinvointivaltiolla ei ole enää varaa palvelutason ylläpitämisen, palvelujen saanti vaikeutuu, kynnys nousee ja laatu laskee. Asiakkaita ”luukutetaan”. Vakavasti sairaan lapsen vanhemman on pakko lopettaa työt ja ryhtyä omaishoitajaksi. Viranomaisten vastaus hakemuksiin on ensin kielteinen, mutta valitusten ja oikaisupyyntöjen jälkeen myönteinen. On myös maantieteellisiä eroja: tyhjenevä maaseutu, taantuvat teollisuusalueet ja työssäkäyntialueet. Eri kaupungeista saa erilaisia palveluja. Suuri osa väestöstä

uhkaa syrjäytyä hyvinvoinnista. Ihmisten luottamus poliittiseen päätöksentekoon on heikko.

2.3.1. Järjestöjen rooli: siirrymmekö hyvinvointivaltiota hyvinvointiyhteiskuntaan?

Järjestöt työskentelevät yhteistyössä monen eri viranomaisen kanssa sekä kansallisesti että myös kansainvälisesti. Nämä viranomaiset eivät itse useinkaan tee yhteistyötä. Tällä tavalla järjestöt toimivat linkkeinä erilaisten siilo-organisaatioiden välissä.

Suurin osa kansalaisjärjestöistä toimii ennaltaehkäisyssä. Kansainvälisesti on arvioitu, että 1 dollari ennalta ehkäisyyn säästää 7 dollaria. Suomessa on vastaavasti arvioitu, että 1 euro ennalta ehkäisyyn säästää 6 euroa yhteiskunnan varoja.

Kansalaisjärjestöt toimivat myös vertaistukena sekä vaikuttajana ja asiantuntijana eri tavalla ongelmaisten ihmisten asioissa. Järjestöjen kokemuskouluttajat kiertävät kouluissa yms. paikoissa kertomassa miltä tuntuu elämä jonkin ongelman kanssa – sekä hallinnossa ja työryhmissä siitä, mitä arjessa tarvitaan. Tyypillistä toimintaa ovat myös avoimet ja suljetut vertaistukiryhmät. Järjestöllä on kokemusasiantuntemusta: tuntemusta siihen, mitä ne ihmiset ovat, jotka apua tarvitsevat. Järjestöt toimivat paikallisesti ja lähellä. Antavat ihmisyyttä, apua, ymmärrystä ja aikaa silloin kun ihminen sitä tarvitsee. Ihmiseltä ihmiselle.

Hyvinvointivaltion tuottavuusvajeen myötä järjestöillä on ollut paikkaava ja täydentävä rooli. Järjestöjen toiminta perustuu kuitenkin vapaaehtoisuuteen. Siksi järjestöt ovat loistava tuki ja jatko, mutta valtio ei voi siirtää koko vastuuta järjestöille. Esimerkiksi HOPE:ssa (<http://www.hopeyhdistys.fi/>) on vapaaehtoisia nyt, mutta onko aina?

Hyvinvointivaltion sosiaali- ja terveyspalvelut ovat lakisääteisiä. Jos ja kun järjestöjen rooli kasvaa, niin myös järjestöjen tehtävät (palvelujen määrä ja laatu) on tarkoin määriteltävä.

2.3.2. Toimenpide-ehdotuksia

- Sosiaali- ja terveysala tulisi nähdä pitkäkestoisena investointina ja panostuksena tulevaisuuteen. Tutkimuksissa on todettu, että säästäminen lasten ja perheiden varhaisesta tuesta tulee kalliiksi. Esimerkiksi lasten ja nuorten psykiatrisen laitoshoidon on todettu lisääntyneen, kun kouluterveydenhuollosta ja perhe- ja kasvatusneuvoloista on säästetty. Meidän on päästävä korjaavasta työstä ennaltaehkäisevään. Tarvitaan malttia investoida lasten, nuorten ja perheiden ennalta ehkäiseviin palveluihin ja tukeen.
- Hyvinvointiyhteiskunta ja kukoistava kansalaisyhteiskunta voivat parhaimmillaan paikata ja täydentää rahoituskriisissä olevaa hyvinvointivaltiota. Tämä edellyttää omaehtoisuutta sekä sopimuksellisuutta julkishallinnon, järjestöjen, yksityisen sektorin ja yksilöiden (kuten esimerkiksi omaishoitajien) välillä. Haasteena

on julkishallinnon, kansalais- ja vertaisjärjestöjen, yritysten ja yksilöiden (esimerkiksi asiakkaiden ja omaishoitajien) yhteistyön kehittäminen ja ihmisten valtaistaminen. Tarvitaan rajapintakeskustelu sekä järjestölähtöisen toiminnan määrittely. Roolit on tehtävä selviksi. Järjestöjen, kuntien ja omaishoitajien tulisi yhdessä pohtia ja kehittää matalan kynnyksen palveluja. On kysyttävä asiakkailta mitä tarvitaan: ihmisen näköisiä palveluita.

- Vammaispalveluissa on varmistettava ja tuettava kansalaisosallisuutta siihen ryhmään (vertaisiin), johon ihminen kuuluu sekä myös arkeen. Hyvinvointi on arvostetuksi tulevista toisten kesellä. Osallistavuus, mukaan ottaminen ja turvallinen lähiyhteisö ovat tärkeitä asioita ja järjestöjen perustyötä. Kehitysvammaisten palveluissa on parhaillaan käynnissä myönteinen paradigman muutos avun objektista täysivaltaiseksi kansalaiseksi: esimerkkejä tästä muutoksesta ja uudesta asenteesta ovat esimerkiksi Pentti Kurikan nimipäivät -punkyhtye ja Erilaiset frendit TV-sarja. Tätä Kehitystä on tuettava ja vahvistettava myös työelämässä. Tällä tavalla voidaan kehittää itsetuntoa ja omanarvontuntoa (itsetuntoa lähelle kiinnittävänä voimavarana). Tarvitaan uusia työkaluja myös lähidemokratiaan, osallistamiseen ja valtaistamiseen: kaupunginosavaltuustoja, kansalaisraateja yms. ja jopa budjettivaltaa. Yhteiskunnallisia yrityksiä.
- Tarvitaan osallistumistulo tavalla tai toisella aktiiviselle kansalaiselle, joka sitoutuu johonkin asiaan, mikä tuottaa hyötyä koko kansakunnalle. Tarvitaan pitkäaikaistyöttömien aktivoimis- ja työllistämissuunnitelma. Kansalaispalkkaan perustuvissa malleissa maksetaan siitä, että ei tee työtä. Vaihtoehtona on työllistämisen kynnyksen (mm. hinnan) laskeminen sekä osallistumistulo siitä, jos toimii aktiivisesti esimerkiksi kolmannella sektorilla. Tavoitteena tulisi olla kansalaisaktiivisuuden lisääminen. Toiminta voisi olla esimerkiksi järjestöihin sidottua. Vapaaehtoiset voisivat osallistua erilaisten palveluiden tuottamiseen, kuten: koulutukseen, vertaistukeen, asiamiestoimintaan (esim. asumistukiasioissa), erilaisten kansalaisjärjestöjen kampanjoiden valmisteluun ja toteutukseen, järjestöjen ja yhdistysten hallinto- ja luottamustehtäviin, yhteisöllisten asioiden kehittämiseen, kehitysaputyöhön, kehitysmaakauppaan ja keräyksiin
- Tarvitaan työtä ja ekologisesti kestävää kasvua. Työ on keskeinen keino luoda hyvinvointia: sen hyvät seuraukset sekä yksilölle että myös yhteiskunnalle. Verotusta tulisi samalla kehittää ympäristöohjaavaksi, jotta hyvinvoinnin kasvu olisi myös ekologisesti kestävä.
- Tarvitaan työmarkkinoiden joustavuutta sekä lisäksi varhainen puuttuminen marginaaliryhmiin. Työelämään huokoisuutta on lisättävä siten, että työelämään siirrytään asteittain, siihen osallistutaan pitkään, mutta huomioiden työntekijän elämäntilanne (onko huollettavia lapsia, tarvitseeko ikääntyvä sukupolvi tukea ja apua), ja siitä siirrytään pois asteittain yksilöllisiä voimavaroja huomioiden. Lisäksi on pohdittava osatyökykyä ja -aikaa. Moniulotteinen ja joustava työelämä. Jos 8 tunnin työpäivän vastakohtana on oleskeluyhteiskunta, niin näiden ääripäiden välissä on joustava, moniulotteinen työelämä.
- Työllisyysaste ja työuran pituus riippuvat myös koulutustasosta. Mitä korkeampi koulutus sitä useammin henkilö on työllinen ja sitä pidempi työura hänellä on.

Selvitysten mukaan perusasteen koulutuksen varaan jääminen leikkaa kolmanneksen työurasta. Peruskoulun päättäneiden sijoittuminen jatko-opintoihin on vaikeutunut viime vuosina. Nuorisotakuun toteutuminen edellyttää riittävästi opiskelupaikkoja ja opintojen ohjausta.

- Yksilöiden ja yhteiskunnan resilienssiä on kehitettävä. Resilienssi viittaa yksilötasolla psyykkiseen kimmoisuuteen ja sinnikkyYTEEN, eli kykyyn toipua vastoinkäymisistä ja kykyyn sietää epävarmuutta ja monimuotoisuutta. Yhteiskunnan tasolla resilienssi tarkoittaa yhteiskunnan kykyä toipua virheistä ja häiriöistä sekä kykyä oppia niistä. Esimerkki: melko hyvin lukiossa pärjannyt poika hakee muutamana kerran lääketieteelliseen tiedekuntaan, mutta ei pääse. Hän ei hae muualle ja masentuu. Viisi vuotta yo-kokeen jälkeen hän on sairaseläkkeelle. Pojan isoäiti menetti sodassa miehensä ja elätti sen jälkeen lapsensa yksinhuoltajana ja pyykärinä ilman masennuslääkkeitä, vaikka ei varmasti ollut koko ajan kivaa. Miksi me emme enää kestä arkisia vastoinkäymisiä?
- Kuntien sosiaali- ja terveystalvet tulisi sertifioida, jotta alueet eivät erilaistuisi. Silloin kun järjestöt tai yksityinen sektori täydentää julkisia palveluja, tulisi myös näiden toiminta sertifioida ja varmistaa palvelun taso. Palvelun ei pitäisi riippua siitä missä asuu.
- Oikea ajankohta avulle on todella tärkeää. Parhaillaan on liian lyhytaikaista apua – yksi tapaaminen ei riitä.
- Omaishoitajien asemaa tulisi parantaa. Erityisesti tarvitaan apua pienten paikkakuntien mielenterveyspotilaiden lapsimaisille (perheille, joissa vanhemmat sairastuneet), jotta lapset eivät syrjäydy.
- Voidaanko sosiaali- ja terveysalan palvelut (tai jotkin niistä) irrottaa hankintalain piiristä? Haasteena on turvata lähidemokratia ja -palvelut sekä ihmislähtöiset palvelut, kun/jos palveluista on tulossa liiketoimintaa.

2.4. Hyvinvointiyhteiskunta 2030

Suomi on pitkälti hyvinvointivaltion ansiosta luottamusyhteiskunta.⁶ Luotamme siihen, että tarpeen tullen turvaverkko toimii ja ketään ei jätetä. Toistaiseksi palvelujen universalisuus- ja pakollisuusperiaate sitovat kaikki samalla tavoin järjestelmään. Jokainen suomalainen on osa hyvinvointivaltiota sekä palvelujen maksajina että niiden käyttäjinä. Neuvolat, kirjastot ja koulut palvelevat kaikkia tuloluokasta ja elämäntilanteesta riippumatta. Juuri näihin palveluihin suomalaiset ovat tyytyväisimpiä. Vastavuoroisuusperiaatteen koetaan suurelta osin reiluksi, eläkettä saadaan sen mukaan millainen – ja minkä arvoinen – yksilön työpanos on ollut.

⁶ Keskustelupaperi pohjautuu Leena Ilmolän ja John Castin raporttiin:

Tulevaisuudessa talouden kasvun hidastuminen tai jopa pysähtyminen, voi yhdessä muiden tekijöiden kanssa aiheuttaa sen, että tavalla tai toisella hyvinvointivaltion kustannuksia joudutaan leikkaamaan. Miten paljon ja mistä leikkauksia voidaan tehdä säilyttämällä samalla sitoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan ja sen instituutioihin?

Hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuuden vaihtoehtojen kartoittamisen avainkysymyksiä on viisi.

1. Väestörakenteen muutos nostaa hyvinvointikustannuksia.
2. Taloudellisen kasvun hidastuminen kaventaa hyvinvointivaltion rahoitus pohjaa.
3. Julkisten palvelujen tuotannon tehokkuus kasvaa hitaasti.
4. Hyvinvointiyhteiskunta tuottaakin pahoinvointia?
5. Hyvinvointi – mikä rooli kilpailukyvyn rakentamisessa?

Tulevaisuusvaliokunnan toimeksiannosta kolme kansainvälistä ja kaksi suomalaista tutkija- ja kansalaisryhmää laati kahdeksan skenaariota, joista neljä kehitettiin pidemmälle:

1. Markkinoiden maailma
2. Suuri suomalainen yhteiskunta
3. Globaalit kiinnitykset
4. Säällinen elämä

Kussakin tulevaisuuskuvassa on käytetty erilaista arvotaustaa. Tämä on johtanut erilaisiin yhteiskunnan ydinongelmiin.

2.4.1. Markkinoiden maailma 2030

Teknologia on vienyt automaation niin pitkälle, että 80 % tavaroista ja palveluista syntyy automatisoidussa tuotannossa. Energiantuotantoon on löydetty uusia keinoja, jotka ovat käytännössä rajattomia ja ilmastoystävällisiä. Suomi on tässä maailmassa jättänyt teknologiainvestoinnit liian myöhäisiksi ja talous kärsii. Työttömyys kasvaa samaa tahtia kuin automaatio lisääntyy ja robotit hoitavat tuotannon myös tietotyössä. Elinikä on uusien solujen vanhenemista ehkäisevien hoitojen ansiosta jo lähes 100 vuotta (yli 120 vuoden keski-ikä odotetaan ylittyvän vuonna 2050) ja monet ikäihmiset ovat vielä 80 -vuotiaina hyväkuntoisia ja työhaluisia.

Verotulot pienenevät ja työttömyysmenot kasvavat. Globaalille kehitykselle ei voida mitään ja on pakko toimia nopeasti keinoina sekä rankka kululeikkaus että elvyttäminen. Taloudellista toimintaa, erityisesti kuluttamista, pyritään aktivoimaan pudottamalla veroja 70%. Markkinoiden toimintaa parannetaan lisäksi sillä, että rajoituksia poistetaan mm. vähentämällä julkisten palvelujen tuotantoa. Tämä onkin luonnollista, koska julkisella sektorilla ei yksinkertaisesti ole resursseja entisenlaisten palvelujen tuottamiseen.

Valtiolle jäävät ns. yövärtijatehtävät: puolustuksen, oikeusjärjestelmän ja poliisin ylläpitäminen. Yhdestä ei ole kuitenkaan luovuttu; eduskunta on päättänyt keinolla millä tahansa

panostaa koulutukseen. Tosin yliopistot ovat maksullisia, lukukausi maksaa 20 000 euroa per opiskelija. Kunnat hoitavat edelleen rajatun perusterveydenhoidon, mutta kaikki, jotka vain voivat, ottavat vapaaehtoisia vakuutuksia. Yksityiset terveysyritykset näyttävät voivan vastata kysyntään. Sairausvakuutus on kallis, joten varsinkin nuoret ja vähävaraiset jäävät sen ulkopuolelle. Erilaiset hyväntekeväisyysjärjestöt auttavat pahimmassa pulassa olevia.

Kesällä 2030 käydään ennen lomakautta kiivaita keskusteluja siitä, miten varmistetaan se, että kotimainen kulutus pitää pyörät pyörimässä? Nuorten Reilun Tulonjaon Liitto ajaa voimalla läpi uuden kolmivuotisen kokeilulain, jossa valtio kerää arvonlisäveron avulla riittävästi verotuloja, joilla tuetaan suoraan työttömien ja vähävaraisten kulutusta. Lisärahoitusta syntyy siitä, että muutama globaali konglomeraatti ryhtyy sponsoroimaan kokeilua. Kuluttamisesta siis maksetaan.

Vaikutukset

- Valtion budjetin loppusumma on 33,2 miljardia euroa (vuonna 2012 luku oli 53 mrd euroa). Kaikkia kustannuksia on leikattu, jäljelle jäävät tärkeimpinä rahoituskohteina puolustus ja järjestys.
- Kaikkien tulot kasvavat vähenevän verotuksen vuoksi. Jos perheellä on varaa vakuutukseen, tilanne on selvästi vuotta 2012 parempi. Eläkeläiset pärjäävät hyvin, jos ei tarvita erikoissairaanhoidtoa, koska vakuutusta he eivät enää saa. Pääomatulot nostavat tulotasoa kaikkein eniten. Heikoimmin pärjäävät suurperheet, joilla ei ole ollut mahdollisuutta sijoittaa kasvaviin teknologiayrityksiin - varsinkin jos perheissä on työttömyyttä. Tietotyöläisiä ei tarvita. Opintojen loppuvaiheessa oleville opiskelijoille on töitä tiedossa. Keskivertoperheille (isä äiti ja kaksi lasta) lukio ja varsinkin yliopisto ovat kalliita. Mutta onneksi työttömyyskorvaukset ovat melko riittäviä.

2.4.2. Suuri suomalainen yhteiskunta

Takana on pitkä laskusuhdanne. Jotain on pakko tehdä. Uusi hallitus on innostunut Englannin Big Society -ajattelun viimeisimmistä tuloksista. 2010-luvun vaikeiden vuosien jälkeen englantilainen talous kohentui.

Populistinen Uusi Liberaalinen Puolue (jäsenistön keski-ikä noin 40) ehdottaa kahta keinoa. ULP haluaa leikata sosiaali- ja terveystalouden kustannuksia. Mahdollisimman moni julkisen palvelu yksityistetään. Lisäksi keskushallinnosta vähennetään henkilöstöä rajusti. Varsinkin erilaiset suunnittelutehtävissä olleet ihmiset irtisanotaan. Valtion ohjaus keskittyy siihen, että julkisen talouden resurssit jaetaan suoraan paikallisille yksityisille palvelutuottajille.

Hallitusohjelman mukaisesti pyritään siihen, että kotimaiset pienet ja keskisuuret yritykset ottaisivat palveluja tuottaakseen. Pian kuitenkin todetaan, että suuret kansainväliset, erityisesti englantilaiset, teknologiaa hyödyntävät ketjut, ovat tehokkaampia. Erilaiset yksilölliset ennakointi- ja seurantajärjestelmät laskevat hoitotyön kustannuksia. Energian tuotanto oli

yksityistetty jo 2010-luvulla, mutta nyt myös mm. vesilaitokset ja rakennusvalvonta toimivat yksityisten yritysten voimin.

Esimerkki Hämeenlinnasta: Terveyskeskuksia pyörittää kolme kansainvälistä yritystä. Kilpailu on parantanut palveluja ja laskenut jopa hintoja. Asiakkaat ovat mielissään, lääkäriin pääsee nopeasti ja vastaanotolla todella tuntuu siltä, että henkilökunta haluaa auttaa potilasta. Hämeenlinnalaiset esittelevät myös uutta senioriosuuskuntaa, joka ostaa kaikki palvelut yhteisesti neuvotelluin ennakkohinnoin eri palveluntuottajilta. Hämeenlinnan kirjasto toimii Kulttuurin Ystävien pyörittämänä.

Aivan kaikki eivät kuitenkaan ole tyytyväisiä. Kannattamattomin osa palveluista odottaa edelleen järjestämistään varsinkin pienissä maalaiskunnissa. Tilanne oli Äänekoskella huono jo 2010-luvun alussa, koska metsäteollisuus lähti maakunnasta. Paikalliset työttömät ja muutamat vielä kituuttavat yrittäjät eivät innostu yhteistoiminnasta ja suuret palveluyritykset eivät ole kiinnostuneet toiminnasta taantuvalla paikkakunnalla.

Vaikutukset:

- Valtion budjetin loppusumma on pienentynyt viidenneksellä vuoteen 2012 verrattuna. Velkaa ei oteta (tai ei saada), veroja leikataan puolella, keskushallinnon henkilöstön massairisanomiset pienentävät kustannuksia, ainoastaan työttömyyskorvauksia vielä maksetaan elvytyksen nimissä.
- Ne, joilla on sosiaalista pääomaa, voittavat tässä skenaariossa. Keski-ikäiset (myös nuoremmat, työkykyiset eläkeläiset) ovat kiireisiä, he saavat lisätuloakin. Työnantaja on ottanut kaikille vakuutukset, ja vientifirmoissa on töitä. Sen sijaan jo iäkkäät eläkeläiset ovat vaikeuksissa kasvavien kulujen vuoksi. Iäkkäämmät työperäiset maahanmuuttajat harkitsevat muuttoa takaisin entiseen kotimaahansa.

2.4.3. Globaalit kiinnitykset

Talous on junnannut paikoillaan nyt jo lähes 20 vuotta. Viimeisetkin suuret tuotantoyksiköt lähtevät maasta. Suurten yritysten aika on ohi. Eduskunta hyväksyy vaikeassa tilanteessa periaatteen, jonka mukaan talouskasvun vahvistaminen tapahtuu julkisen sektorin ja sosiaalipalvelujen kustannuksella. Koulutusta lukuunottamatta julkiset palvelut, kuten terveydenhoito, sosiaalipalvelut ja kulttuuripalvelut joutuvat leikkaamaan budjettejaan. Hallinnossa käynnistetään massiivisia lomautuksia. Myös eläkkeitä joudutaan leikkaamaan elinajanodotteen kasvaessa. Päättäjät uskovat, että yhteiskunnan palvelujen vähentäminen on vain tilapäisilmiö. Kunhan Suomi saa globaalista kasvusta osansa, palvelut voidaan palauttaa entiselleen.

Hallituksen tavoitteena on rakentaa pysyvä asema erilaisissa kansainvälisissä arvoverkoissa. Kasvun tulisi syntyä siitä, että suomalaiset käyttävät mahdollisimman paljon hyväkseen globaaleja resursseja ja ovat vahvasti kiinni tuotekehityksessä, projektijohtamisessa ja verkostojen rahoittamisessa.

Hallituksen politiikalla on kolme periaatetta: mahdollisimman monen suomalaisen yksilön tulee olla haluttu toimija kansainvälisissä verkostoissa, mahdollisimman monen suomalaisen pk-organisaation tulisi olla mukana lyhyissä kasvuaalloissa ja lisäksi regulaatioympäristöä muutetaan siten, että se suosii patentoinnin sijaan avointa (open source) kehitystä. Jokaiselle nuorelle räätälöidään oma osaamisportfolio, jota täydennetään jatkuvasti. Kouluissa on vähän perinteistä opetusta, opintosisällöt tulevat kotimaisista ja kansainvälisistä sisältöietokannoista. Ohjaaja tukee nuorta omanlaisen portfolion rakentamisessa.

Terveysteknologioiden ansiosta eliniänodote on vuonna 2030 syntyville jo 120 vuotta. Kestävyyssvaje uhkaa kasva kestävämmäksi. Koulussa tuetaan nuorten osa-aikatöitä ja eläkejärjestelyt kannustavat käyttämään kokemusta hyväksi vielä yli 80-vuotiaana. Verkossa erilaisia osatehtäviä voi jo tehdä kautta maailman.

Open source -lainsäädäntö tarjoaa suomalaisen luottamusyhteiskunnan rakenteet avoimeen innovointiin. Tavoitteena on, että vuonna 2035 kaikki ne avoimen lähdekoodin kehittäjät, jotka haluavat pelata reilua peliä, on rekisteröity Suomeen. Kymmenen euron kuukausikustannus liittymisestä on olematon riskienhallintakustannus. Kolmen vuoden sisällä arvioidaan, että päästään jo yli miljardin euron tulovirtaan.

Oppositio löytää kuitenkin hedelmällisen maaperän sieltä, missä hallituksen toimista ei hyödytä. Noin kolmannes väestöstä jää jonkinlaiseksi kotimaan työvoimareserviksi. Teknologia ei ratkaise kaikkea. Lapsiperheet ovat epätoivoisia ja vanhukset menevät laitokseen vasta kuolemaan. Yhteiskunta jakautuu entistä enemmän hyvä- ja huono-osaisiin.

Vaikutukset:

- Valtion budjetti pienenee vain viidenneksellä, mutta hyvinvointipalvelujen kanalta tämä on tuhoisaa, koska kaikki resurssit suunnataan koulutukseen ja yrityksille.
- Eläkeläiset joutuvat töihin, koska eläke ei riitä. Jos ikä tai kunto eivät salli työntekoa, tarvittava apu saadaan perheeltä. Jos saadaan. Voittajia tässä maailmassa ovat koulutetut kansainvälisissä tehtävissä toimivat ja nuori sukupolvi. Toivottavasti kuoppa todella on tilapäinen, niin kuin hallitus toivoo.

2.4.4. Säälinen elämä

Suomen eduskunta päätti huhtikuussa 2030, että entistä suurempi osa valtion budjetista suunnataan ilmastomuutoksen torjuntaan ja siihen sopeutumiseen. Yli kolmannes budjetista käytetään erilaisiin sopeutumisinvestointeihin. Investoinnit tukevat horjuvaa taloutta ja työllisyyttä, mutta uutta rahaa niistä ei synny; päinvastoin vaihtotase (vienti-tuonti) heikkenee, kun osa teknologiasta tuodaan ulkomailta.

Valtion ja kuntien budjetit eivät tätä kestä. Vaikka velanottoa lisätään, monesta palvelusta joudutaan kuitenkin tinkimään. Hyvinvointivaltio on vaarassa ja hyvinvointiyhteiskunta ei voi enää nojata entiseen tapaan julkiseen sektoriin. Lopulta päädytään siihen vaikeaan ratkaisuun, että kunnat hoitavat verovaroin vain peruskoulutuksen ja perusterveydenhoidon.

Sosiaaliturvan tukipilari on kansalaistulo, joka vaikka pieni onkin, auttaa selviämään työttömyydestä. Kuntien ja valtion työntekijöitä jää työttömäksi. Työttöminä ovat nyt palvelusektorin ihmiset, sen sijaan rakennusmiehistä on laajasti pulaa.

Yhteiskunnan arvojen painopiste muuttuu. Ilmaston muutos on jo selvästi näkyvissä arkipäivän elämässä ja se saa ihmiset kiinnittämään huomiota omaan kulutukseensa. Pitkäaikainen taantuma ohjaa osan ihmisistä kohti yhteisöllistä ajattelua. Suomessa palataan pulajan arvoihin. Nyt tavoitteena on pärjätä mahdollisimman vähällä ja luonnonvaroja säästään.

Kunnat alkavat aktiivisesti tukea paikallisia pienyrittäjiä ja osuuskuntia, jotta ne pystyisivät tuottamaan paikallisille ihmisille esimerkiksi päiväkotia ja hoivapalveluja. Koska rahallista tukea on niukasti käytettävissä, kunnat tarjoavat yrittäjille tiloja, kalustoa ja välineitä. Eduskunta uudistaa työlainsäädäntöä siten, että talkootyö ja monimuotoinen osuuskuntatoiminta on helppoa ja mahdollista. Monella paikkakunnalla syntyykin yhteisöjä, jotka yhteisesti ottavat hoitaakseen alueen tarpeita. Myös sosiaalisissa verkkopalveluissa kehitetään uusia keinoja pärjätä vähemmällä.

Yhteiskunnan polarisoitumista kehitys ei mitenkään estä. Ne, jotka työskentelevät kansainvälisissä aasialaisomisteisissa yrityksissä, saavat hyvää palkkaa, jolla on aiempaa suurempi ostovoima. Ne, joilla ei tätä mahdollisuutta ole, joutuvat selviämään kansalaiskorvauksen avulla. Välttämättömyyden pakosta, ei aatteellisesta palosta, joudutaan vähentämään kulutustaan sieltäkin, missä ei vähennettävää ole. Kaikille ei ole myöskään kykyä tai halua olla aktiivisesti mukana yhteisöhommissa. Hyvinvointipalvelujen tuotantomenetelmät ja laatuakin on hyvin kirjavaa. Lehdistössä keskustellaan päivähoiton tasosta, joka on hyvin erilainen eri kunnissa. Kansalaiskorvauksen maksaminen herättää kritiikkiä. Hallitus alkaa valmistella uutta työkasitettä, jossa perinteisen työn sijaan pyritään tavalla tai toisella ottamaan huomioon yksilön kontribuutio yhteiskuntaan.

Vaikutukset:

- Valtion budjetti kutistuu noin 10 miljardilla, johtuen lähinnä siitä, että tuloveron tuotto vähenee nopeasti. Kaikki mistä voidaan leikata, myös leikataan.
- Eläkeläiset joutuvat turvautumaan ystävien ja sukulaisten apuun. Onneksi apua on saatavilla, kun kukaan ei juokse elintason ja kulutuksen perässä. Ne, joilla on sosiaalista pääomaa (keski-ikäiset) pärjäävät parhaiten. Entinen keskiluokka kärsii töiden vähydestä. Mutta perheelle on aikaa.

2.4.5. Johtopäätökset ja suositukset

Yllättäen mikään kuvatuista tulevaisuuksista ei suuresti muuta pakollisuus- ja vastavuoroisuus-periaatteita. Sen sijaan universaalisuusperiaatteesta luovutaan enemmän tai vähemmän kokonaan kolmessa tulevaisuuskuvassa. Tuotettujen palvelujen kattavuus ja kaikkien kansalaisten samanveroiset oikeudet palveluihin romuttuvat eniten Suuressa yhteiskunnassa, jossa palvelujen määrä ja laatu jää kokonaan paikallisen aktiivisuuden tai palvelujen tarjonnan varaan. Tämä johtaa siihen, että palvelut ovat alueittain hyvin erilai-

sia. Globaalia taloutta palveleva tulevaisuuskuva romuttaa myös universaalisuusajattelun. Tässä tulevaisuuskuvasa panokset kohdennetaan niihin (opiskelijat, kansainvälisille markkinoille suuntaavat pk-yritykset), joilla on mahdollisuuksia globaalissa arvoverkossa. Universaalisuusperiaatteesta luovutaan myös Markkinoiden maailmassa, jossa heikommassa asemassa olevien kulutusta tuetaan kotimaisen kulutuskysynnän turvaamiseksi. Markkinamaailman malli ei perustukaan yhteisvastuuseen, vaan tuki on perusteltua – myös maksajien mielestä – ainoastaan kotimaisen kulutuksen ylläpitämisen vuoksi. Säällisessä elämässä universaalisuusperiaate vielä toteutuu, tosin vain siinä mielessä, että äärimmäisen vähäiset minimipalvelut taataan kaikille.

	MARKKINOIDEN MAAILMA	SUURI SUOMALAINEN YHTEISKUNTA	GLOBALIT KIINNITYKSET	SÄÄLLINEN ELÄMÄ
Ajovoimat	Länsimaiset taloudet taantumassa, tuotannon radikaali automatisointi, rajaton halpa energia, elinaikadotus 120 vuotta	Paikallisuuden korostaminen (vastavoimana globaalisuudelle), teknologian nopea kehitys, demokratian heikkeneminen, identiteetin etsintä yksilötasolla	Globalisoituminen, teknologian kehitys, ilmastonmuutos hallinnassa, arvojen vahvistuminen	Ilmaston muutos ja resurssien rajallisuus, pitkä taantuma länsimaissa, arvomuutos
Ratkaistava ongelma	Tuotannon ja resurssien käytön tehokkuus	Valtion velkaantuminen, velanhoitokulujen nouseminen, julkisen hallinnon paisuminen kuriin. Ihmisten voimaannuttaminen hoitamaan omia asioitaan.	Joustavuus, sopeutuminen ympäristöön, menestyminen kansainvälisillä markkinoilla.	Palvelujen puute, tulojen ja luonnonvarojen niukkuus.
Reaktiomalli	Minimoidaan valtion vaikutus, yövärtijavaltio, luotetaan markkinoiden tehokkuuteen	Vähennetään hallintoa nopeasti, instituutioiden alasajo, julkiset palvelut lakkautetaan ja toivotaan, että niiden tilalle syntyy paikallisten itse tuottamia palveluja	Investoidaan ajoissa rakenteiden muuttamiseen	Julkinen sektori supistuu ja ihmiset ottavat itse vallan
Edellytys-tekijät	Demokratia toimii, teknologian kehitys nopeaa. Markkinat toimivat. Paikalliset yhteisöt, pienet organisaatiot ja yritykset, yleishyödylliset yhteisöt.	Yksityinen sektori pystyy työllistämään vapautuvan työvoiman, ihmiset ovat valmiita toimimaan yhdessä	Oikea ajoitus, tuottavuuden parantumisesta syntyvät varat eivät valu investointeina ulos maasta vaan Suomi koetaan kiinnostavana investointikohteena. .	Päättäjillä vahva kansan tuki silloin, kun prosessi käynnistetään. Kun julkisen sektorin työpaikat vähenevät, tulisi yksityiseltä sektorilta löytyä korvaavia työpaikkoja, muuten seuraa kurjistumiskierre.
Muutos nykyiseen	Valtion rooli muuttuu ratkaisevasti. Valtion tärkein tehtävä kulutuksen ylläpitäminen.	Valtion hallintokoneisto kutistuu vähäiseksi, palvelujen tuotanto valtiolta ja kunnilta yhteisöille ja yksityisille.	Valtiolla hyvin aktiivinen rooli teknologian ja yksilöiden kehityksessä. Valtio kantaa osan kehitysriskeistä, mutta ei saa tuottoja.	Keskushallinto minimissään, kaikille alueille yhteiset palvelut vähäisiä.
Toimijat	Valtio, tuotannon tekijöiden omistajat, kuluttajat	Valtio, yhteisöt, yritykset	Valtio, teknologian kehittäjät, investoijat, kuluttajat	Keskushallinto rahan jakajana, itseorganisoidut yhteisöt palvelujen tuottajina.

Taulukko 1: Tulevaisuuskuvat yhdessä taulukossa.

Hyvinvointiyhteiskunnan murrokseen valmistautuminen edellyttää Ilmolan ja kumppaneiden raportissa esitelyjen tulevaisuuskuvien perusteella seuraavia toimenpiteitä, jotka tulisi käynnistää jo nyt:

- I. **Hyväksytään alueellinen erilaisuus**, muttei tuloryhmien välistä eriarvoisuutta. Erilaisuus ei tarkoita automaattisesti sitä, että joku on parempaa tai huonompaa, vaan sitä, että asiat tehdään eri tavoin.
- II. **Tuloveropohjaisen rahoituksen lisäksi muita tulolähteitä.** Uudet talouden rakenteet eivät suosi tuloverotusta. Valtion tulisi tuloveron sijaan löytää uusia tulolähteitä, kuten erilaiset hyvinvointiyhteiskunnan tuloksiin liittyvät maksut.
- III. **Työn käsite ja työlaainsäädäntö uudistettava.** Palkkatyön, työajan ja muun tekemisen raja hämärtyy. Tulisi ottaa huomioon koko elinkaaren aikainen yhteiskunnan hyväksi tehty työ; lapsesta eläkeläiseen voimiansa ja kykyjensä mukaan. Työ voi koostua monesta ja olla esimerkiksi yhdistelmä palkkatyöstä ja yrittämisestä, Nyt monet etuudet perustuvat palkkatyötuloihin, mikä rajoittaa uusien työmuotojen kehittymistä.
- IV. **Houkutteleva maa – verotuksen ansiosta.** Veronmaksajista käydään tulevaisuudessa kilpailua. Hyvinvointipalvelujen leikkaamisen sijaan tulisi katsoa, miten hyvinvointipalvelujen avulla saadaan Suomesta entistä houkuttelevampi maa asua – myös ulkomaalaisille.
- V. **Regulaatiotyökalut** eivät välttämättä lisää kustannuksia, mutta ne voivat mahdollistaa uudenlaisen työnjaon ja kansalaisten oman aktiivisuuden, kuten vaihdantatalouden suosiminen. Pienimuotoisen toiminnan sääntelyn vähentäminen (esim. pienhoiva).
- VI. **Investoinnit kulttuuriin ja sosiaalisen pääomaan**, jotka ovat välttämättömiä resursseja silloin, kun talous ei toimi odotetusti.

Tutkimustarve

Ajoituksen merkitys

- Jo hyvin pienimuotoinen hyvinvointiyhteiskunnan systeemianalyysi (kts. sivu x) osoitti, että päätösten ja tekemisen ajoituksella on suuri merkitys. Suosittelemme, että tässä raportissa esitetyistä tulevaisuuskuvista tehdään systeemikartat. Karttojen avulla voidaan hahmottaa sitä, miten päätösten erilaiset ajoitukset vaikuttavat lopputulemiin.
- Tarvittaessa systeemianalyysin pohjalta voidaan laatia yksinkertainen simulatiomalli, jolla päätöksentekijät voivat kokeilla erilaisia ajoitusvaihtoehtoja.

Elämänlaatuanalyysi eri vaihtoehtoissa

- Näkemyksemme mukaan hyvinvointiyhteiskunnan uudet ratkaisut eivät löydy kustannusanalyyseistä, vaan ihmisten oman elämänhallinnan ja tyytyväisyyden paremmasta ymmärtämisestä. Ehdotamme, että skenaariotyötä jatketaan erillisen elämänlaatua kartoittavana tutkimushankkeena.

Odotusten johtaminen

- Talouden kasvun hidastuminen johtaa väistämättömästi tilanteeseen, jossa hyvinvointivaltio ei voikaan toimia niin kuin ennen. Tässä tilanteessa on tärkeää ymmärtää, mikä on todellinen käsitys hyvinvointivaltion tehtävästä ja roolista sekä millaisia odotuksia meillä on hyvinvointivaltion suhteen. Muutos ei ole mahdollinen elleivät myös hyvinvointivaltioon ja hyvinvointiyhteiskuntaan kohdistuvat odotukset muutu. Suosittelemme erillisen tutkimushankkeen käynnistämistä tästä murroksesta.

Kansalaiskeskustelun käynnistäminen

Tämän raportin tarkoituksena on käynnistää mahdollisimman laaja keskustelu tulevaisuuden hyvinvointiyhteiskunnan perusteista ja laadusta. Haastetaan erilaiset järjestöt, yhteisöt, työpaikat, koulut ja oppilaitokset, kyläkunnat tai muut kiinnostuneet ryhmät rakentamaan oma tulevaisuuskuvansa hyvinvointiyhteiskunnasta raportoitujen skenaarioiden pohjalta. Jokaisen ryhmän tulee päätyä kahteen konkreettiseen kokeiluun: jotain, mitä jokainen ryhmä päättää itse heti tehdä tulevaisuuden eteen ja ehdotus valtion tai kunnan kokeilusta. Parhaat kokeiluideat palkitaan ja ne otetaan toteutettavaksi.

Luku 3. Oraakkeliin vastaukset

3.1. Hyvinvointivaltio on tuntemattomien ihmisten huolenpitoa tuntemattomista ihmisistä

Juha Nurmela

Olen sitä mieltä, että hyvinvointiyhteiskunta ei kestä ilman hyvinvointivaltiota - ilman koossa pitäviä rakenteita, lainsäädäntöä ja verotusta. Tässä valtioon kuuluu myös kunnat tai mikä muoto nyt paikallishallinnolla sattuu olemaan. Vain julkinen valta voi saada aikaan ja yllä pitää hyvän kehää, joka saa hyvinvointiyhteiskunnan toimimaan.



Suomea ei voi eikä ole tarpeen keksiä uudelleen. Polkuriippuvuus, eli aiemmin tehdyt päätökset, lait ja valinnat ovat vahvoja voimia, joita saamme kiittää Hyvinvointi-Suomesta. Nykyisessä nopeiden muutosten hypetyksessä se unohtuu. Suomen hyvinvointipolun alkupäästä kohti toimivuutta, vakautta ja turvallisuutta kertovat mainiosti Risto Alapuron kirja "Suomen synty" ja Päivi Uljaksen väitöskirja "Hyvinvointivaltion läpimurto" tai hänen alustuksensa hyvinvointivaltion kehkeytymisestä (http://www.hyvinvointivaltio.fi/?page_id=427).

Tulevaisuuden tutkimuksessa puhutaan nykyään paljon mustista joutsenista - äkillisistä yllättävistä tapahtumista. Oraakkeliina näen jaoston jakamissa teksteissä ja valtioneuvoston tulevaisuusselonteossa sokeita pisteitä, joista ei kirjoiteta joko vahingossa tai tarkoituksellisesti. Katson oraakkeliin velvollisuudeksi kirjoittaa ensisijaisesti niistä, sillä ajatte-

len, että toimiva hyvinvointivaltio on ainakin kansallisella – Suomen tasolla paras ohjausmekanismi tulevaisuuden suurten ongelmien ratkaisemissa. Niitä ovat tunnetusti kasvi-huonekaasupäästöjen vähentäminen kymmenes osaan nykyisestä, uusiutumattomien luonnonvarojen loppuminen, köyhien maiden valtava työttömyys ja monet muut maapallon laajuiset ongelmat

Sokeita pisteitä:

Tällainen on verotus. Jostain syystä, verotuksen tason ja kohteiden vaihtoehtoja ei pohdita lainkaan. Veroaste on nyt huomattavasti alempi kuin aiemmin. Tanskan tai Ruotsin veroasteella julkisella vallalla olisi paljon enemmän rahaa käytössään. Väitetään, että korkea veroaste käynnistäisi suuren maasta muuton. Ainakaan tanskalaiset eivät noudata oletusta lainkaan, vaikka asuvat lähes keskellä Eurooppaa.

Toiseksi ei puhuta lainkaan **funktionaalisen tulonjaon muutoksesta**, joka on verotuksen muutosten seuraus. Kasvava osa tuloista menee pääomatuloksi palkkatulojen osuuden pienetessä. Sitä ei hyvinvointivaltio kestä eikä taida kestää hyvinvointiyhteiskuntaan, koska se kasvattaa **sosiaalista etäisyyttä** (ainakin Juho Saaren käyttämä käsite), joka murretaan kansalaisten keskinäistä luotta-musta.

Kolmanneksi väitetään yksioikoisesti, että verotus alentaa kokonaiskulutusta. **Verotuksen oleellinen vaikutus on se, että se vähentää joidenkin kulutusta, mutta antaa toisille lisää rahaa kulutukseen.** Nykyisen tietotekniikan aikana tästä rahan siirrosta meiltä heille tai päinvastoin on hyvin pienet hallintokulut, joten mittatappioita ei juuri ole. Tietysti yksityisen sektorin yrityksiä harmittaa, jos veroilla ylläpidetään julkisen sektorin työpaikkoja ja siten alennetaan työttömien jonoa, joka suitsisi palkkavaateita.

Neljäs näkökulma verotukseen on sen tulo- ja pääomaverotuksen **progression pitkään jatkunut väheneminen**. Aleneva progressio kasvattaa sosiaalista etäisyyttä. Arvonlisävero ja kunnallisvero ovat tasaveroja, jotka eivät tuloeroja pienennä.

Viidentenä on sitten kinkkinen kysymys, **olisiko sittenkin viisaampaa verottaa uusiutumattomien luonnonvarojen ja fossiilisten polttoaineiden käyttöä enemmän ja työtä vähemmän.** Työntekijöiden vaihtaminen robotteihin voisi silloin hidastua ja antaa siten aikaa sopeutua uuteen ”kehrujenny” kierrokseen.

Lisäksi on syytä muistuttaa, että vuodesta toiseen **suuri enemmistö suomalaisista ilmaisee asiallisesti tehdyissä mielipidetutkimuksissa valmiutensa maksaa lisää veroja mm. julkisten palvelujen ylläpitämiseksi.** Vain talouspoliittinen eliitti on toista mieltä.

Sokea piste **vain tavaravienti pelastaa.** Talouspolitiikkaan on jäänyt ns. vanha levy pyörimään. Asioita pitää katsoa toisin. Silloin huomaa oitis, että turismi Suomeen ja palveluvienti (suunnittelu sekä järjestelmien ja laitteistojen ylläpito yms. yrityksille suunnattu toiminta) ovat ja voivat olla merkittäviä tuontia kompensoivia tekijöitä kauppataaseessa. Varsinkin matkailu on myös hyvin työllistävä toimiala ja sen tuottamisessa tarvitaan valtaosin kotimaisia tuotantopanoksia. Palvelujen vienti ei paljon investointeja kaipaa. Toimistotilat ovat nykyään halpoja. En muista kuulleen hallituksen jäsenten puhuvan mitään

matkailuelinkeinon puolesta. Venäläisten viisumivapauttakaan ei oikeasti haluta edistää. Pitäisi ravistella tuota tavarakeskeistä kauppataaseen tarkastelutapaa ja voimallisesti.

Oheispapereissa ja monissa muissa teksteissä murehditaan julkisten palvelujen tehottomuutta. Tässä on yksi sokea piste lisää, sillä on epätarkkaa tai -reilua puhua julkisten palvelujen tuottavuuden kasvattamisen vaikeudesta, kun oikeasti **kyse on hoitamisen ja huolenpidon tuottavuuden oleellisen kasvattamisen mahdottomuudesta tai vaikeudesta**. (Sama koskenee valtaosaa opetusta.) Kyse on ihmiskontakteista, ei myttyjen käsittelystä. Ihan sama onko hoitaja yksityisen tai kunnan palkkaama tai itsensä työllistäjä. Vain kovaluontoisuus ja toisesta piittaamattomuus voi tuoda tähän kontaktiin ns. ”tuottavuutta”. Usein vanhusten hoidosta lukiessa saa vaikutelman, että he ovat kuin vaatemyttyjä, joita voi heitellä miten sattuu. Joten puhutaan asioista oikeilla nimillä. Hoitamisen ja huolenpidon tuottavuutta on vaikea nostaa niin, ettei inhimillisyys kärsi.

Hyvin muodikasta on sanoa, että **omaisten pitäisi auttaa vanhuksiaan yms.** Tässäkin on sokea piste todellisuuden suhteen. Tutkimusten perusteella tiedetään, että suomalaiset auttavat ahkerasti omaisiaan. Sen lisäksi pitäisi katsoa realistisesti todellisia sukulaisuusrakenteita. Tehdään pieni ajatuskoe. On kaksi kahden lapsen perheen syntynyt nyt jo aikuista lasta, joiden molemmat vanhemmat ovat vaikka 85-vuotiaita ja lapset itse 60-vuotiaita. He ovat menneet naimisiin ja puolisoitten myötäjäisinä tuli lisää neljä 85-vuotiasta sukuyhteisöön hoidettavaksi, kun puoliset sattuivat olemaan perheidensä ainoakaisia. Samaan aikaan perheiden omat lapset ovat avioituneet 30-vuotiaina ja heidän lapsensa ovat alle kouluikäisiä. Sielläkin tarvitaan mummoja ja ukkia. Jo tämä pieni ajatusharjoitelma osoittaa, että omaiset hoitaa -puheessa ei ole realismia. Yleisenä ihmisiä arvostavana ja heidän turvallisuuden tunnettaan arvostavana menettelynä voi toimia vain julkisen vallan organisoima hoito. Jos hoidon kohteilta kysytään, niin valtaenemmistön mielestä sen pitää olla pysyvää samassa paikassa - ei määrä välein kilpailutettua. Kyse on sosiaalietiikan professorin Jaana Hallamaan haastattelussa todetusta seikasta ”Ketään ei saa alistaa toisten ihmisten ja hyväosaisten armeliaisuuden varaan. Hyvin vointivaltiossa ihminen saa nimetöntä apua verovaroista.” (HS 17.11.2013) Omaishoidon suuri lisääminen merkitsi myös monien (naisten) vetäytymistä työmarkkinoilta.

Muistutan, että Suomessa on Ruotsiin verrattuna hoitajia paljon vähemmän suhteessa hoidettaviin ja että terveydenhoitomenojemme osuus BKT:sta on Ruotsia pienempi USA:sta nyt puhumattakaan.

Vielä on tarpeen käsitellä yksi sokea piste, joka koskee **vapaaehtoistoimintaa**. Viime aikoina on kepeästi heiteltä vapaaehtoistoimintaa ratkaisuksi yhteen, jos toiseenkin ongelmaan. Hoidetaan vanhuksia, hoidetaan lapsia, hoidetaan kirjasto jne. vapaaehtoisvoimin. Lisäksi on nostettu vaatimus vastikkeellisesta sosiaaliturvasta. ”Sinun pitää mennä tekemään muutama tunti töitä, jotta saat sossusta tukea.” Työksi keksitään jälleen kerran vapaaehtoistyö, josta maksettaisiin mitätön palkka. Varoitan vakavasti: tällaiset kaavailut tuhoavat koko vapaaehtoistyön, joka on luonteeltaan toisten auttamista pyyteettömästi ilman odotusta vastavuoroisuudesta. Rahakorvaus ei ainakaan ole merkitsevä asia. Siksi juuri tästä syystä se soveltuu vain ja ainoastaan julkisen toiminnan oheen tai järjestö- ja yhdistystoimintaan. Julkinen vanhustenkeskus tai ympärivuorokautinen asumispalvelu voi käyttää vapaaehtoisia muuhun kuin hoitotyöhön ja osa vapaaehtoisen motivaatiota lienee myös yhteisesti rahoitetun työn tukeminen. Jos vastaavaa hoitoa tuottaa yksityinen

yritys, joka kerää voittoa omistajilleen, niin tuskin vapaaehtoiset motivoituvat toimimaan samassa määrin. Ehkä omaista käydään auttamissa, mutta ei muuten.

Jos vastikkeellinen sosiaaliapu otetaan käyttöön ja samoista töistä, joita vapaaehtoiset tekevät, maksetaan jollekin palkkaa, vaikka pientäkin, on selvää, että suuri osa vapaaehtoisista lopettaa tai edellyttää palkkaa. Aletaan laskea tunteja vertailemaan omaa ja toisten tekemistä ja muutamassa vuodessa koko vaivalla rakentunut vapaaehtoisten verkosto ja toiminta on romahtanut joko yksityisten palvelun tuottajien tai vastikkeellista sosiaalipuaan lunastavien työpalkkojen kautta. Ei palkita rahalla vapaaehtoistyötä.

Tilalle sopii erinomaisesti aikapankki toiminta. Sen kautta voisi toteuttaa jopa vastikkeellisen sosiaaliavun ehdot (jos siitä on tullut joillekin ”täytyy”-juttu) ja samalla todella aktiivoida tukea hakevia, kun he voivat hankkia ”toveja” sellaisella työllä ja tekemisellä, joka heitä kiinnostaa. Toveilla hankittu sosiaaliapu ei uhkaisi vapaaehtoistyötä tekevien motivaatiota, kuten toisten saama rahapalkka tekisi.

Edellä kirjoitetusta huolimatta, sosiaaliset yritykset voivat olla tärkeä välimuoto julkisten palveluiden ja yksityisen voittoa tavoittelevan yritystoiminnan välissä, samoin osuuskunnat. En tosin ymmärrä miksi samaa ei voisi tehdä valtion tai kunnan työnä, mutta ehkä oma vapaus on tärkeää.

Edellä on useasti todettu, että sosiaalisen etäisyyden minimointi on välttämätöntä. Mitä suuremmat ovat tuloerot ja johtajien etuudet, sitä heikommaksi käy keskinäinen luottamus. Tarvitaan selkeät mittarit sosiaalisen etäisyyden kurissa pitämiseksi. Keskeinen tekijä sosiaalisen etäisyyden pienentämisessä on myös palvelujen ja tukien universaalisuusperiaate. Niitä saavat kaikki Suomessa asuvat niin köyhät kuin rikkaatkin.

Sosiaalista etäisyyttä pienentäisivät monet muut työ- ja yhteiskuntaelämän organisoimiskäytännöt, jotka voi tässä vain mainita:

Työtekijärahastot ja työpaikkademokratia tarvittaisiin välttämättä.

Keksiminen ja innovointi pitää erottaa yrittämisestä. Vain yrittäjäeetokseen nojautuen todella uusien ratkaisujen syntymisen todennäköisyys laskee. Pitää kysyä, jääkö yrittämispuheesta jokin uusi ala varjoon esim. laiteinvestointien kalleuden takia. Nykyään viisaat, sivistyneitä tilaajia ei taida olla, kuten aikoinaan oli Posti ja telelaitos NMT-puhelimien kehittelyn alkuunpanijana. Pelialaa hehkutetaan. Se ei tarvitse atomimikroskooppeja, täysin steriilejä tiloja tai geenien sekventointia tai perustutkimusta. Mutta maailma saattaa kyllästyä kymmenistä tai sadoista tuhansista peleistä muutamassa vuodessa – entäs sen jälkeen kysyy oraakkeli.

Pitää muistaa, että yrittämisen eetokseen kuuluu tavoite omasta rikastumisesta. Siihen sisältyy myös epärehellisuuden ja epäsosiaalisuuden siemeniä. On runsaasti näyttöä sekä pienistä että suuren suurista yrityksistä siitä, että toimitaan kuin rosvot. Älkäämme siis nostako yrittäjiä liian korkealle jalustalle. Rehti yrittäminen on tietysti kaikin puolin mainio asia.

Hyvinvointivaltion vaalijoiden oraakkelin tavoite on säällinen, arvostuksen ansaitseva elämä kaikille. Tässä on korostettu verotuksen ja tasaisen tulojaon merkitystä sosiaalisen

etäisyyden pienenä pitämisessä. Tulojen kasvaessa on tärkeää ottaa huomioon myös se, että verotuksella rahoitetut palvelut ovat paitsi tasapuolisia, niin myös hyvää palvelua. Kasvava osa autoilijoista vaihdattaa renkaat rengasliikkeessä tai vastaavassa ja jättää renkaat säilytykseen. Omaisten hoidossakin pätee sama malli. On kaikkien kannalta parempi, että hoidosta vastaa ulkopuolinen. Silloin päästään eroon armeliaisuudesta ja siitä seuraavista epäreiluista suhteista ja ahdistuksista. Silloin ei hoitoa rasita lapsuuden aikaiset perhekokemukset yms. Hoitoa tarvitseva on kansalainen kaikkine kansalaisen oikeuksineen.

Jaosto on teettänyt vaihtoehtoisia synkistelyjä tulevaisuuden uhista. Niillä voi olla sijansa keskustelun herättäjinä, mutta paljon oleellisempaa on huolehtia hyvinvointivaltion hyvän kehän liikkeestä ylöspäin. Tuli mitä tuli, hyvinvointivaltio on paras vakuutus ongelmien hoitamiseksi.

3.2. Suomi vuonna 2030

Jukka Hankamäki

Esitän omat näkemykseni vaihtoehtovisioina valiokunnan asiantuntija- ja järjestöpapereille. Käsitykseni mukaan valistusfilosofinen toiveikkaus ja optimismi ovat katteettomia, ja historia osoittaa, että ihmiskunta voi myös taantua pahasti. Epäilykseni ja kielteiset ennusteeni eivät edusta omaa toivekuvaani tulevaisuudesta. Mutta toivon poliitikoilta ja kansalaisilta kykyä sietää enemmän negatiivisuutta ja ristiriitoja, sillä tulevaisuus ei ehkä ole niin kukoistavaa ja kiiltävän laminoitua, kuin millaisina se on haluttu nähdä. Menemme kohti vaikeita aikoja, ja talouden kriiseistä tulee myös suuria poliittisia kriisejä, joihin pitää varautua.

Historiantutkimuksesta tunnetaan niin sanotut fraktaalihistoriat, joilla tarkoitetaan toteutuneelle historiankululle vaihtoehtoisia tapahtumakulkuja. Mutta myös viralliselle tulevaisuudenkirjoitukselle voidaan kuvitella vaihtoehtoisia skenaarioita, joissa asiat eivät menekään aivan niin kuin poliitikkojen tilaamissa tutkimuksissa, selvityksissä ja muissa käsikirjoituksissa on toivottu tai annettu ymmärtää.

Jälkiviisaana nykyaikana osataan luonnollisesti paheksua esimerkiksi toisen maailmansodan aikaisen saksalaissuuntauksen tuhoisuutta ja epäviisautta, ja kyseistä historian harapolkua selitellään häpeillen pois. Mutta yhtä hämmästyneesti saatetaan vuonna 2030 arvioida suomalaisten johtavien poliitikkojen nykyistä halua hyväksyä muutta mutkitta sellaiset nyt itsestään selvinä pidetyt ja suo-rastaan välttämättöminä kuvatut suuntaukset, kuten globalisaatio, yhteinen euroraha, Euroopan unionin jäsenyys, maahanmuutto, työvoiman vapaa liikkuvuus, talousliberalismi, vieraille valtioille annetut velkatakaukset ja Puolustusvoimien alasajo.

Katsotaanpa, miltä Suomi ja Eurooppa voivat näyttää vuonna 2030, ja siirrytään sen vuoksi viitisentoista vuotta ajassa eteenpäin.

Vuonna 2020 Suomen huoltosuhde oli heikoimmillaan, ja valtion kymmenen vuotta sitten ottamat suuret lainaerät olivat menossa kerralla maksuun, mukana myös ne varat, joita valtio oli lainannut eteenpäin tukeakseen konkurssin partaalla ollutta Kreikan kansantaloutta. Niitä rahoja ei koskaan saatu takaisin, sillä Etelä-Euroopan ongelmamaiden pulmat olivat jatkuneet, ja maille annetut lainat oli jouduttu antamaan anteeksi.

Lisäksi tilanne oli pahentunut samalla, kun Espanjan, Italian ja Ranskan talous oli alkanut horjua. Ne siirtyivät takaa-ajan joukosta tuen anojien joukkoon, mikä merkitsi, että EU:n vahvimmat kansantaloudet, kuten Saksa, Suomi ja Itävalta, eivät enää kyenneet selviytymään eurokriisistä. Poliittisesti tämä oli valjennut kyseisten maiden kansakunnille jo aiemmin, ja kaikissa maissa olikin noussut vahva kansallismielinen suuntaus, joka vaati eroa Euroopan unionista ja eurosta. Osassa maita se oli kanavoitunut politiikaksi, mutta muutamissa myös väkivaltaisiksi liikkeiksi. Kun valtiot eivät selvinneet veloistaan, Euroopan keskuspankki rikkoi EU:n peruskirjaa ja alkoi ostaa valtioiden velkakirjoja pois rahoittajilta laskien liikkeelle laivalasteittain rahaa. Päätöstään se perusteli vanhalla viisaudella, jonka mukaan ”money is debet”, toisin sanoen varallisuus on velkaa. Ja niinhän se olisi ollutkin, mikäli valtioiden velat olisivat olleet sijoituslainaa, jolla olisi hankittu kiinteistöjä tai tuotantolaitoksia, mutta pahaksi onneksi valtioiden velat koostuivat suurimmalta osaltaan elintaso- ja syömäveloista.

EKP:n subventio johti inflaatioon, joka merkitsi tasaveroa kaikille. Koska jokainen luotu euro kymmenkertastui talouden kierrossa tuoden luotonantovaraa yksityisiin pankkeihin, keskuspankin antama sysäys johti jättäjäinflaatioon, jonka tuloksena tallettajien säästöt paloivat pankkitileille. Suomessa oli ennen vuoden 2020 inflaatiota surtu asumisen kallistumista. Asunnot maksoivat jo vanhastaan enemmän kuin aurinkokunta johtuen muun muassa ulkomailta saapuvasta maahanmuutosta ja kysynnän sekä tarjonnan epätasapainosta.

Lopulta oli käynyt niin, että asuntojen hinnat olivat romahtaneet vuonna 2018, kun ylivelkaantuneet eivät saaneet asuntojaan maksetuiksi ja yhteiskunnan syyttämät tuet loppuivat tuoden narun pään myös vuokratiskurien käteen. Sen sijaan vuoden 2020 inflaation myötä kiinteistöjen arvot nousivat jälleen räjähtämisestä, ja rahan arvon mittana toimi asumisen hinta. Pienasunto Helsingin keskustassa maksoi vuonna 2021 sata miljoonaa euroa, ja pullan sai paakarilta kymmenellä tuhannella eurolla.

Suurinflaatio oli euron viimeinen kuolinkorahdus ja samalla viimeinen naula Euroopan unionin ruumisarkkuun, jonka laudat kasvoivat kohisten jo niiden vuosien aikana, jolloin joku tuntematon varoitti Suomen herroja lyömästä päätään tiettyssä maakunnassa kasvavan havupuun runkoon. Nyt heidän kallonsa olivat kolisseet Brysselissä sakeana metsänä humisevaan lipputankojen riviin, ja sitä suomalaiset eivät helposti antaneet anteeksi.

Niinpä entiset suuret puolueet olivat menettäneet lähes kaiken kannatuksensa, ja mikäli kokoomus, keskusta, Sdp ja Vasemmistoliitto ylsivät kaksinumeroiseen prosenttikannatuslukuun, sen täytyi johtua siitä, että numero oli desimaalinen, ja se alkoi nolalla. Myös valtion velat tulivat kuitatuiksi samantapaisella mutta käänteisellä numeropelillä, jossa korot ja inflaatio olivat kolminumeroisia.

Kreikan ja Portugalin valtio olivat muuttuneet sotilasdiktatuureiksi, sillä akuutin kassakriisin vuoksi valtiot eivät selvinneet menoistaan, ja kansat olivat kaduilla. Kenraalit olivat

kaapanneet vallan, toisaalta estääkseen kansalaislevottomuuksia ja toisaalta hillitäkseen kansallismielistä äärioikeistoa nousemasta valtaan. Tosiasiassa hekin olivat fasististen ryhmien ja puolueiden talutusnuorassa.

Ranskassa, Italiassa ja Espanjassa kansallismieliset puolueet olivat muodostaneet hallituksen, joka vaati eroa Euroopan unionista. Se oli tavallaan turhaa, sillä EU oli jo aikaa sitten julistettu eläväksi zombiksi. Nationalistiset puolueet ja ryhmät peittivät vähintään kolmanneksen kaikkien Euroopan maiden parlamenteista, ja niin oli myös Suomessa, jonka suurimpia puolueita ovat Kansallisdemokraatit, Itsenäisyyspuolue ja EU:n vastainen rintama -vaaliliitto.

Euroopan unionin menetettyä lähes kaiken poliittisen ja taloudellisen valtansa ja Venäjän vahvistettua armeijaansa alkoi itäisessä naapurissamme lujittua käsitys, jonka mukaan Suomi kuuluu historiallisesti, etnisesti, maantieteellisesti ja taloudellissotilaallisesti Euroasian mahtavimmaksi nousseeseen valtioon, Venäjään. Yhteistyö- ja avunantotarjouksia tehtiin Suomelle pian Suomen irtauduttua eurosta ja Euroopan unionista vuonna 2023, mutta ne on päättäväisesti torjuttu. Euroopan valtiot eivät ole myöntäneet huonosta omasta tilanteestaan johtuen Suomelle sen enempää taloudellista, sotilaallista kuin moraalistakaan tukea. Saksassa valtaan on noussut moderni ”uuseettiseksi” itseään kutsuva puolue, joka mieltää tehtäväkseen sen pelastamisen, mitä Saksan ennen niin menestyksekkäästä taloudesta ja kulttuurista on vielä jäljellä.

Vuonna 2025 Suomi ulotti yleisen asevelvollisuuden koskemaan myös naisia, ja maa aloitti varustautumisen torjuakseen Venäjän-uhkaa, joka kasvoi itärajan takana nationalististen ja konservatiivisten suuntausten myötä. Vuosina 2011–2015 läpi ajettujen puolustusmäärärahojen leikkaukset ovat herättäneet ankaraa arvostelua, ja kipurajalla käyntiä verrataan siihen ”malli Haglundina” tunnettuun tapaan, jonka mukaisesti armeijalla on ollut myöntää palvelukseen astuvalle varusmiehelle enää pelkkä kokardi. Naton eurooppalaiset maat pyysivät Suomelta sotilaallista apua kansalaislevottomuuksiensa hillintään, kun Yhdysvallat oli vetäytynyt Pohjois-Atlantin liitosta omien talous-ongelmiensa ja terrorismijahdin vuoksi. Naton hakemusta Suomen jäseneksi ei ole kuitenkaan otettu käsiteltäväksi.

Vuonna 2030 Suomi taistelee jälleen itsenäisyydestään sekä taloudellisesti, poliittisesti että sotilaallisesti, kun pöty on päässyt loppumaan, paitsi poliitikkojen puheista, erityisesti myös kansalaisten ruokapöydästä. Samanaikaisesti suomalainen älymystö valittelee nationalismin nousua ja eurooppalaisen humanismin vararikkoa, mutta tällä kerralla siitä ei syytetä pelkästään fasisteja eikä natseja. Sen sijaan nationalismin ja fasismin ongelma osataan tunnistaa pelkäksi seurausilmiöksi, ja varsinaiseksi syyksi nimetään Euroopassa lentoon lähtenyt idealismi, jonka vuoksi eurooppalainen poliittinen eliitti hurautti universalismin harhaan ja alkoi koota valtavaa suuruudenhullua yhtenäisvaltiota, jolla on yhteinen lainsäädäntö, yhteinen kulttuuri ja yhteinen valuutta. Lopulta ne kaikki repesivät kulttuurisen monoliitin mahdottomuuteen ja taloudellisen yhteisomistuksen epätydyttävyyteen. Juuri sen seurauksena ihmisjoukot alkoivat jälleen nostella lapojaan vaatien kansallisen etunsa turvaamista.

Suomalainen älymystö on osittain paennut maasta. Esimerkiksi Jaakko Hämeen-Anttila asuu Saudi-Arabiassa ja globalisaation kriitikko Heikki Patomäki Australiassa. Filosofi Jukka Hankamäelle kerätään (ei rahaa tälläkään kertaa) vaan adressia hänen vapauttami-

sekseen kotiarestista, jossa häntä pidetään kuin Nelson Mandelaa sopimattomien ajatus-
tensa tähden.

Vuonna 2030 Suomi on lopettanut suoran kehitysavun ja muuttanut sen kehitysyhteis-
työksi, josta toivotaan hyötyä molemmille osapuolille win/winperiaatteen mukaisesti.
Tämä ei johdu siitä, että suomalaiset olisivat tulleet omahyväisiksi, vaan siitä, että Suomi
on nyt itse kehitysmaa, ja maailman pääomalähteet ovat Kiina ja Intia. Niinpä Suomi toi-
voo saavansa osakseen edes vähän sympatiaa kehitysyhteistyyöhön antautumalla.

Vuonna 2030 Suomi on lopettanut humanitaarisen maahanmuuton ja asettanut nollatole-
ranssin pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottamiselle, sillä maamme on lakan-
nut olemasta turvallinen myös sen omille kansalaisille. Pakkasen paukkumista kavahta-
taan Pohjois-Suomessa peläten uusia Mainilan laukauksia. Sosiaalista hyvinvointia puolus-
tavan kansanliikkeen vuoksi valtion budjetista on karsittu pois – ei suinkaan sosiaalitur-
van ylläpitämiseen suunnattuja määrärahoja – vaan kannattamattoman yritystoiminnan
tukemiseen sekä maamme tuhansiin järjestöihin upotetut varat. Myös sosiaalikulujen
menorakennetta on muutettu niin, että sosiaalibyrokraattien suoja työpaikat on lopetettu
ja sosiaalihallinto on ajettu alas siirtäen viranhaltijoiden palkkukseen kuluneet varat
perustulojärjestelmään, toisin sanoen myöntämällä resurssit suoraan niiden tarvitsijoille.

Vaikeat ajat ovat herättäneet suomalaisissa valtavan yhteishengen ja yhteenkuuluvuuden
tunteen, ja kansakunta voi jälleen henkisesti hyvin. Ihmiset osoittavat myötätuntoa toisil-
leen, ja selviytymisen ilmapiiri vallitsee kaikkialla. Pienten murheiden tilalle on saatu
lopultakin suuren kurjuuden yhteiskunta, ja ihmiset kokevat voivansa hyvin selvitessään
näissä vaikeissa oloissa. Masennus on ennennäkemättömän harvinaista. Nuorisossa vallit-
see optimismi, ja harva keskeyttää koulunkäynnin ymmärtäessään, millainen etuoikeus
ilmainen opiskelu on. Syrjäytyminen koetaan paon muodoksi ja vastuun välttelyksi.

Kansakunnan jakautuminen kasvukeskuksiin ja taantuviin syrjäseutuihin on oivallettu
globalisaation ja EU-jäsenyyden seuraukseksi, kun ihmiset ja yritykset 2000-luvun alussa
pakkautuivat liikenteen kansainvälisiin solmukohtiin. Internetin ja tietotyön vaikutuksen
johdosta tämä maantieteellinen keskittyminen havaittiin pian keinotekoiseksi, ja ihmiset
alkoivat välttää alueellisen syrjäytymisen hyväksymistä yhteiskunnalliseksi tosiasiaksi.
Myös maan sisäinen muuttoliike kääntyi takaisin maaseudulle, kohti juurevaa oloa,
jossa ihmisillä on oman tuvan ja oman luvan identiteetti. Samaa sukupuolta olevien avio-
liitot legitimoitiin vuonna 2017, kun myös perussuomalainen puolue alkoi vaatia, että
Suomen pitää osoittaa kuuluvansa taantumuksellisten Itä-Euroopan valtioiden sijasta
länteen.

Hengenviljelyssä ja tieteessä havaittiin, että kotimainen filosofia, joka ottaisi kantaa meille
suomalaisille tärkeisiin asioihin, oli muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta kuihtunut
pois, kun yliopistojen ja Suomen Akatemian periaatteet vaativat virantäyttö- ja määrära-
ha-asoiden alistamista ulkomailla ratkaistaviksi. Siellä kukaan ei koskaan kiinnostunut
mistään sellaisesta, mikä on tärkeää meille täällä Suomessa. Henkisen ja taloudellisen
konkurssin partaalla olevassa yliopistolaitoksessa tehtiin lopulta päätös, jonka mukaisesti
alettiin tunnustaa myös suomen kielellä tuotetun ja suomalaista yhteiskuntaa koskevan
tutkimuksen merkitys, eikä kaikelle asialle tarvinnut hakea enää oikeutusta Amerikasta.
Yliopistomaailma viimeisten joukossa havahtui huomaamaan pakko-kansainvälistämiseen
eli internationalismiin – tuttavallisesti vain internatsismiin – liittyvän onttouden. Sen

tilalle luotiin uudenlaista kansallishenkistä filosofiaa, joka on yhtä aikaa sekä sosiaali-liberaalia että kansallisen itsemääräämisoikeuden takaavaa. Tämä poikkeaa täysin aiemmista kansallismielisistä suuntauksista, joihin oli liittynyt talousliberalismi ja arvokonservatiivisuus.

Kansallisvaltio on jälleen myönnetty hegeliläis-snellmanilaiseksi Järjen työkaluksi, jonka kautta eri ihmisryhmät voivat löytää yhteisen etunsa. Valtio pystytään taas näkemään positiivisena voimavarana ja keinona yhteiskunnallisen harmonian takaamiseen sekä välienselvittelyihin, eikä valtiota pidetä sellaisena vastustajana, jota 2000-luvun alkupuolen uusliberalistinen ja globalisaatiosta viehättynyt ideologia pyrki

ajamaan alas heikentääkseen kansalaisten hyvinvointia ja sosiaaliturvaa. Sen sijaan 2030-luvulla vahvan kansallisvaltion ihanne on jälleen palautettu voimaan, ja valtio myönnetään yhtä aikaa sekä yritykseksi että etujärjestöksi.

Yrityksen tehtävä on tuottaa voittoa, ja etujärjestön tarkoitus on puolustaa jäsentensä hyvinvointia. 2000-luvun kolmen ensimmäisen vuosikymmenen opetuksia oli, että mikäli kansakunta ja valtio nämä tehtävänsä hylkää, ne lakkaavat olemasta olemassa.

3.3. Oraakkeli -kommentti eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta -jaostolle

Juhana Vartiainen

Kestääkö hyvinvointiyhteiskunta -artikkeleissa paikannetaan hyvin yhteiskunnan monenlaista pahoinvointia. Ongelmien diagnoosi sivuuttaa mielestäni kuitenkin hyvinvointivaltion rahoitusongelman keskeiset syyt eikä päädy kovin selväpiirteiseen diagnoosiin.

Hyvinvointivaltio ja markkinatalous ovat keskinäisessä riippuvuussuhteessa. Oikein luotu hyvinvointivaltio toimii valmentajana, joka luo ja lisää ihmisten kyvykkyyttä toimia globaalissa markkinataloudessa. Se kouluttaa ja hoitaa taudit ja vanhuusiän hoivatarpeet. Se myös tasaa riskejä ja pitää huolta niistä, joiden lähtökohdat olivat alun perin huonot tai jotka markkinavoimat ovat hetkellisesti iskeneet kanveesiin.

Markkinatalous siis tarvitsee hyvinvointivaltiota. Mutta pohjoismainen hyvinvointivaltio on niin kallis ja iso kokonaisuus, että sitä ei voi rahoittaa ilman huipputehokasta markkinataloutta ja ahkeruusyhteiskuntaa, jossa laajasti osallistutaan ihan oikeiden työmarkkinoiden toimintaan, haikailematta liikaa "uusia" työn määritelmiä tai "uudenlaisia" osallistumisen muotoja. Työ ei ole katoamassa minnekään, ja sitä kyllä "riittää" kaikille jos suomalaista työtä ei tulopolitiikalla hinnoitella liian kalliiksi ja jos työn tekeminen on yksilölle kannattavampaa kuin tulonsiirroilla eläminen.

Se "vanha" resepti, palkkatyö ja yrittäminen talouden avoimuus ja pitkät työurat riittävät oikein hyvin. Hyvinvointivaltio luotiin aikana, jolloin väestön huoltosuhde oli poikkeuksel-

lisen edullinen. Kun nyt huoltosuhde heikkenee ja työikäinen väestö ei enää kasva, on pakko nostaa työllisyysastetta jotta hyvinvointimenot saadaan rahoitetuksi.

Monet artikkeleissa esille nostetut ongelmat ovat mielestäni täsmälleen sellaisia joita voi odottaa ilmenevän heikkenevän huoltosuhteen maassa, jossa ei ole riittävästi varauduttu väestön vanhenemisen alkamiseen. Kaikilta julkisen toiminnan sektoreilta näyttää puuttuvan resursseja. Ulko-maankaupan vaikeudet ovat toki nyt kärjistäneet nämä ongelmat aikaisemmin kuin mitä muuten olisi tapahtunut. Mutta ulkomaankauppa pääsee kyllä jaloilleen ja omat reformimme on tehtävä joka tapauksessa.

Niinpä menestyksen reseptit eivät ole kovin monimutkaisia: on tehtävä uudistuksia, jotka tuovat enemmän ihmisiä työmarkkinoille. Korkeampi eläkeikä, lisää työperäistä maahanmuuttoa, lyhyemmät opiskeluaikat, äitien lyhyemmät poissaolot, varhaiseläkereittien purkaminen, kannustin-loukkujen purkaminen, patistavampi työttömyysturva, enemmän aktivointitoimia. Ja miksei myös hieman markkinaehtoisempi ja yksilöllisempi palkka-neuvottelujärjestelmä.

Yritystuista voidaan siirtää resursseja yksilöiden tukemiseen, koulutukseen, uudelleen-koulutukseen ja sosiaalityöhön. Hyvä yhteiskunta sekä tukee että myös patistaa työhön.

Muut pohjoismaat ovat tällaisten uudistusten tiellä pidemmällä kuin me. Yksi syy siihen on, että niissä on ollut jo kauan enemmän maahanmuuttajia, mikä on luonut poliittisen paineen tehdä sosiaaliturvasta enemmän työntekoon patistava. Olemme myös turhan kansallismielisiä, mikä on estänyt näkemästä maahanmuuton taloudellista potentiaalia. Olemme konservatiivisia myös lasten kotihoidon suhteen ja aliarvostamme naisten panosta työelämässä.

Suomella on myös muita heikkouksia. Eläke- ja työmarkkinareformimme ovat edenneet verkkaisesti, ja mielestäni hallituksen olisi otettava niiden edistämisessä aktiivisemman yhtiömiehen rooli. Meille on syntynyt kannustinloukkuja ja työttömyysturva, joka ei erityisen napakasti työnna ihmistä takaisin työmarkkinoille.

Työmarkkinajärjestöt ovat tärkeitä partnereita, mutta hallituksen täytyy kantaa vastuu kokonaisuudesta. Terveysturvan resurssien suuntaamisessa on katsottava koko kansakunnan etua ja pidettävä huoli perusterveydenhuollosta, nyt voimavarat ovat pikku hiljaa suuntautuneet työterveyshuoltoon.

Poliittinen järjestelmämme toimii liian lyhytnäköisesti. Niin kauan kuin Nokian imussa talouskehitys näytti hyvältä, laiminlyötiin sellaisia ikääntymistä kompensoivia reformeja, jotka olisi pitänyt tehdä kauan sitten. Miksi vasta nyt luodaan kannusteita sosiaaliturvaan, miksi vasta nyt neuvotellaan eläkereformista?

Suhtaudumme markkinatalouteen liian epäluuloisesti, mikä näkyy esimerkiksi siinä, ettei palkka-neuvottelujärjestelmämme ole uudistunut muiden pohjoismaiden mukana. Asuntopolitiikkamme tukee järeäpäisesti elinikäistä säästämistä yhteen omistusasuntoon, eikä sitä, että muutettaisiin työn perässä kun vanha työpaikka katoaa.

Uskomme myös liikaa siihen, että valtio muka voisi luoda meille tietynlaisen elinkeinorakenteen. Globaali työnjako pitää kyllä huolen siitä, millaisia elinkeinoja meillä on – ja

valtiovallan kannattaa keskittyä perustehtäviinsä: väestön koulutukseen ja terveydenhoitoon ja infrastruktuurin ylläpitämiseen.

Markkinatalous ja hyvinvointivaltio tarvitsevat toisiaan!

3.4. Suomi vuonna 2030- Työllisyyden edistäminen ja työttömyyden hoidon toimeenpano

Lea Karjalainen

Kukas minä olen? Olen Lea Karjalainen, 63-uoτίας, neljän lapsen äiti ja 8 lapsenlapsen ahku. Olen syntynyt Posiolla ja asunut elämästäni lähes puolet Inarin kunnassa. Lapseni ovat saamelaisia ja olen ollut Työttömien Valtakunnallisen Yhteistoimintajärjestön TVY ry:n puheenjohtaja kohta 18 vuotta. Aiemmassa elämässä olen ollut ensin äiti ja sitten työväenliikkeen vahvistama kansalais-aktivisti.

Säällinen elämä. Kaikkia politiikka ohjelmia, myös hyvinvointipolitiikkaa suunnitellessaan maan kansalaiset ottavat kaikessa huomioon luonto- ja ympäristöarvot. Suomen tärkein taloudellinen varanto on luonto, maamme metsät, järvet, vaarat ja tunturit. Suomalaiset ymmärtävät oman maansa luontotalouden ja pyrkivät hellästi kehittämään luontotaloutta kansankunnan hyväksi.

Säällinen elämä ja energiatalous

Valtion budjettikehysten suunnitelmataloutta kehitetään 5 vuoden perioodeissa. Suunniteltaessa vuoden 2031 alkavaa viisivuotiskautta ja sen budjettikehystiä valioneuvosto pyrkii edistämään kotitarve-energian käytön edelleen tehostamista.

Suomi kuuluu niihin maihin, joissa puuteollisuudessa ei valmisteta enää laisinkaan sellua ja se on poistettu Suomen valtion suunnitelmista ainakin seuraavaksi viideksi vuodeksi, jonka jälkeen paperin tarvetta arvioidaan uudelleen. Vessapaperi ja tarvittava muu paperi valmistetaan keräyspaperista ja se kulkee kierrossa jo viidettä kertaa.

Puuta käytetään energiataloudessa tehokkaasti ja omakotitalojen lämmitys toimii koko maassa lähes 90 prosenttisesti puulla. Tehokkaat päästösuoðattimet poistavat jo nykyisellään puunpoltoista aiheutuvat ilmaan pääsevät ja ilmakehää haittaavat jäät.

Valtio tukee kotitalouksia päästöjen edelleen vähentämiseksi. Teknologian keinoin kehitetään päästöjen muuttamista energiaksi. Autojen kehittymistä häkäkäyttöisiksi kehitetään edelleen teknologian tutkimuslaitoksissa.

Suomen ensimmäinen energiaitsenäinen kaupunki vihitään käyttöön kiinalaisen omistajan järjestämällä juhlallisuuksilla Lieksan Hornaperällä. Uusi kukoistava Horna on täysin savusta vapaa, puulla ja maalämmöllä lämmitysenergian tuottava kaupunki. Muu yhteiskunnan tarvitsema nanoenergia tuotetaan tuulivoiman ja pakkasen avulla.

Kaupungissa ei ole laisinkaan työttömiä, koko väestö toimii lähiruuan hyväksi, juurekset, vihannekset ja liha kasvatetaan omissa maaseutuyksiköissä ja täysin ilman muun ulkopuolisen yhteis-kunnan teollista tuotantoa. Ylimääräinen ruoka myydään Suomen elintarvikevirastoille.

Työttömyyden hoidon määrärahat ohjataan vuoden 2031 alusta täysin uudelleen. Vaikka tukityöllistämistä valtion toimesta edelleenkin harjoitetaan, kansallisen omavaraisuusasteen nostoon käytetään kokonaisuudessaan tulevana budjettikautena yhteensä 3 miljardia euroa.

Valtiovarainministeriön toimesta valmisteltu ohjelma on Eduskunnassa hyväksytty toimeenpantavaksi vuodesta 2031 alkaen. Ohjelman mukaan ilman työtä olevalle (työttömälle) maksetaan viiden vuoden työttömyysturva hänen palattuaan maalle kasvattamaan kansakunnalle elintarvikkeita. Työtä ilman olevat sitoutuvat siihen etteivät he enää ole riippuvaisia yhteiskunnan tuesta. Suunnitelman mukaan seuraavat tuet maksetaan työttömälle vasta sitten kun työttömästä on tullut oikea elintarvikeyrittäjä ja hänellä on omalla tilallaan vähintään 5 sellaista henkilöä jotka eivät pysty itsenäiseksi elintarvikkeiden kasvattajaksi.

Työllisyydenhoito ja ympäristö

Valtio on kansakunnan edun nimissä siirtänyt omistukseensa koko kansakunnan metsät ja aiemmin tuottamattomina olleet peltomaat.

Tehokas puunkäyttö energiataloudessa on valtion tukityöllistämisen selkäranka. Valtio tukee koti-talouksia maksamalla yhdelle henkilölle viittä perhettä kohden tukityöpalkan. Palkkauksien avulla tukityöllistetyt huolehtivat vähintään 5 perheen puuhuollosta: kaatavat puut valtion metsästä, hoitavat puun kierron ja pilkkovat puut. Valtio tukee kotimaisen energian käyttöä ja kansalaiset saavat ilmaiseksi ottaa metsänvalvojien määräämästä paikasta energiapuuta käyttöönsä.

Talojen rakentamista varten puiden tarvitsija sitoutuu osallistumaan metsien suojeluun ja hoitoon ilman erillistä korvausta.

Jokainen kansalainen osallistuu vapaaehtoisesti järvien suojeluun ja niiden ympäristön hoitoon, suojavalleja järvien suojeluksi rakennetaan järvien ympärille viljelysten lähetyvillä ja valuma alueilla.

Valtio tukee perheitä ja riippuen perheen suuruudesta palkkaa perheenjäsenet myös valtion ruoka-huoltoon ja siihen toimintaan, että kasvattajien ylimääräiset ruuat saadaan elintarvikekiertoon. Valtio toimitta työttömiä niille alueille, joissa on edelleen vielä raivaamattomia pelloja. Metsittyneet pellot otetaan uudelleen käyttöön ja maaseuduille muuttoja edistetään kaikilla mahdollisilla tavoilla. Mitä enemmän pelloja saadaan raivatua, sitä enemmän kaupungeista saadaan ihmisiä muuttamaan maaseutukaupunkeihin ja viljelemään lähiseutujen pelloja.

Uuden kehittämiskauden aikana tavoitteena on ottaa uudelleen käyttöön Kainuun, Pohjois-Savon, Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin maataloudelle kelpaavat alueet. Työttömiä kehoitetaan muuttamaan maaseudulle uusien töiden lähetyville. Työttömille jaetaan maata,

joka on aiemmin hyljätty kannattamattoman maatalouden vuoksi jo viisikymmentä vuotta aiemmin. Jokainen työtön saa valtiolta 50 hehtaaria maata ja asunnon autioituneesta kerrostalosta. Kuljetukset maaseudulle viljelyalueille kaupungeista hoidetaan joukkoliikenteellä. Maaseutukaupunkeihin perustetaan naisten työpajoja joissa valmistetaan oman alueen ihmisille vaatteita ja kenkiä.

Jokaisella talousalueelle valitaan kansalaisten oma kollegio kehittämistyötä varten. Valtioneuvosto on antanut määräyksen, että ulkomaalta tuotavien kestokulutushyödykkeiden käyttöä on edelleen korvattava kotimaisilla tuotteilla.

Karjankasvatuksessa keskitytään yhteiskasvatuskeskuksiin ja pääpaino asetetaan naudan lihakarjan, lampaan ja sian kasvatukseen. Suomen voimakkaasti lisääntynyt muslimiväestö kaipaa ja tarvitsee uskontonsa vuoksi juuri lammasta ja nautaa.

Tyhjentyneet kerrostalot Kainuussa, Lapissa ja Pohjois-Pohjanmaalla sekä Pohjois-Savossa asutetaan uudelleen niillä työttömillä, jotka sitoutuvat kasvattamaan kaupunkien lähialueilla itselleen ruokaa ja myymään tuottamansa ylimääräisen ruuan valtion elintarvikevirastolle.

Jokaisesta työttömästä, josta ei ole itsenäisen viljelytuotannon aloittamiseen, yrittäjätyötön saa valtiolta lisäbonuksen. Heitä avustavista työntekijöistä suurin osa on jo työelämän arjesta syrjäytynyt, mutta sopivat erinomaisesti osallisuuspalkalla työhön maataloille.

Suomessa kehitetty, eläinten ulosteista valmistettu bioenergia autojen ja muiden kulku-
neuvojen energiaksi, on patenttinsa avulla tuottanut Suomelle tuhansien miljardien vientitulot. Viimeisten vuosien aikana tutkijat ovat kehittäneet kovan luokan energiaa ihmisulosteista ja sitä myydään erikoistankista vain erikoisluvan saaneille ajoneuvoille.

Tätä voisi kehittää edelleen vaikka kuinka paljon, mutta tässäpä tämä minun osuuteni Oraakkeli prosessiin.

Luku 4. Kansalaiskeskustelu

Tiiamari Pennanen

Keskustelu toteutettiin verkossa www.suomijoukkoistaa.fi -alustalla aikavälillä 11.4.2014 - 31.5.2014. Jaoston taustapaperit ja oraakkeliin kommentit asetettiin alustalle taustoittamaan ja herättelemään keskustelua.

4.1. Keskusteluun osallistuminen

Keskusteluun osallistuminen oli sallittua kaikille. Keskusteluun osallistuakseen tuli rekisteröityä sivuston käyttäjäksi ja rekisteröitymistä varten tarvitsi käytössä olevan sähköpostiosoitteen. Keskusteluun pystyi osallistumaan valintansa mukaisesti joko nimimerkillä, omalla nimellä tai anonyymisti. Keskustelun kaikki sisältö (ideat ja kommentit) olivat julkisesti näkyvillä verkkosivulla keskustelun ajan, joten kuka tahansa verkon käyttäjä kykeni seuraamaan keskustelua ilman rekisteröitymistä sivustolle. Keskusteluun voi osallistua seuraavilla tavoilla: lähettämällä oman idean, kommentoimalla muiden ideoita ja äänestämällä lähetettyjä ideoita.

Keskustelualustalla ei ollut ennakkosensuuria vaan osallistujien ideat ja kommentit menivät suoraan julkisiksi alustalle. Keskustelua seurasi moderaattori, jonka tehtävänä oli asiattoman ja laittoman keskustelusisällön jälkisen suuri tarvittaessa.

Keskusteluun osallistui yhteensä 27 henkilöä. Heistä 9 (33 %) osallistui omalla nimellään, 2 (8 %) nimimerkillä ja 16 (59 %) anonyymisti.

Keskusteluun lähetettiin yhteensä 28 ideaa ja 23 kommenttia. Joissakin kommentteissa oli esitetty uusia ideoita, jotka on otettu huomioon raportissa.

Keskustelussa oli viisi kategoriaa: yksi kunkin oraakkeliin kommenttipaperiin liittyen ja yksi vapaa "Ehdota aihetta" -kategoria. Keskustelu jakautui kategoriittain siten, että Ehdota aihetta -kategoria oli suosituin (39 %), oraakkeli Hankamäen seuraavaksi suosituin (25 %), oraakkeli Vartiaisen kolmanneksi suosituin (18 %), oraakkeli Nurmela neljänneksi (11 %) ja oraakkeli Karjalaisen viidenneksi suosituin (7 %).

Seuraavassa alaluvussa on esitelty keskustelualustan sisältöä. Alaluvussa 3.3. esitetään tiivistetysti keskustelujen pääviestit ja keskeiset teemat. Lopuksi arvioidaan hankkeen onnistumista.

4.2. Keskustelun ideat

Seuraavassa on kaikki alustalle lähetetyt ideat tekstimuodossa ja kategorian mukaan luokiteltuna. Mukaan on poimittu keskustelusta sellaisia kommentteja, joissa oli uusia ideoita.

4.2.1. Oraakkeli Vartiaisen alustukseen liittyvät ideat ja kommentit

"Talousneuvoston rooli uudeksi

Yksi konkreettinen keino tukea hyvinvointiyhteiskuntaa olisi laajentaa talousneuvoston kokoonpanoa taloustahoista ympäristö- ja sosiaalijärjestöihin. Nyt sen rooli mm. hallitusneuvotteluissa (pääsevät olemaan koko ajan Säätytalolla) on ylikorostunut."

Palautteen pisteet: 1 puolesta, 0 vastaan

"Tuotannon ja kulutuksen tason kohtuullistaminen

On ilmeistä, että Suomella ei tule olemaan varaa nykyiseen kulutuksen ja tuotannon tasoon. Sitä ei ympäristökään pitemmän päälle kestä. Siksi tarvitaan kohtuullisuusajattelua ja tulonjaon tasoittamista."

Palautteen pisteet: 1 puolesta, 0 vastaan

"Hyvinvointiyhteiskunta

Jotta Suomi pyörisi jatkossakin, se ei toimi leikkaamalla toistemme hiuksia. Suomalaisten pitää tehdä tuotteita tai palveluita jotka kelpaavat vientiin. Tuotekehitykseen pitää panostaa ja tuotteiden markkinointiin. Nykyään näyttää siltä, että yritykset eivät uskalla panostaa kehitykseen, koska se tarvitsee rahaa ja se on pois osakkeenomistajilta. Onhan meillä puuta ja metalliakin löytyy maaperästä, mutta koulutus ja korkeanteknologian tuotteet ovat asiat joihin pitää panostaa. Rahaa Suomi tarvitsee ja sitä saadaan viennistä."

Palautteen pisteet: 1 puolesta, 0 vastaan

"Työllistymiseen analyyttinen mikrosimulaatiomalli

Työllistymistä ja eri maiden työmarkkinoita kannattaisi tarkastella myös yksittäisten toimijoiden tasolla. Keskiluvut, kritiikittä hyväksytyt yleistyksiset ja välttämättömyysväittämät eivät aina kerro siitä todellisuudesta ja toimintaympäristöstä, jonka työllistämisen- tai patistamistoimien kohteena olevat toimijat kohtaavat.

Suomessa on yleensä kullakin alalla vain yksi hyväksytty ajatusmalli kerrallaan. Muissa vertailukelpoisissa markkinatalousmaissa taas erilaiset toimintamallit ja strategiat toteutuvat rinnakkain. Tässä kirjoituksessa esitetään, että pitäytyminen yhteen poissulkevaa työllistymismalliin tosiasiaa tukahduttaa Suomessa työllistämisen tai aktivoinnin toivotoman ja tarpeettoman informaatiotaakan alle.

Suomessa on vallalla varsin vanhakantainen, jopa naiivi tiedonsiirron transformaatiomalli, jossa työ- ja koulutustodistelut (testimony) yksinkertaisesti ja virheettömästi siirtyisivät todistelun esittäjältä vastaanottajalta. Näinhän asia ei ole sosiaalisen epistemologian tieteenhaaran taikka käytännön kokemuksen valossa.

Mikrosimulaatiomalleissa tarkastellaan yleensä toimijoita, jotka noudattavat jotakin sääntöä. Eri toimintaympäristöissä tällä on erilaisia vaikutuksia.

Oletetaan, että työllistymiseen tähtäävä henkilö, siis ”työnhakija”, voi hakea töitä joko koulutus pohjaisesti tai ei-koulutus pohjaisesti. Toisaalta työnhakija voi hakea töitä verkottuneesti tai ei-verkottuneesti. Näin syntyy välittömästi neljä luokkaa ja nelikenttä:

- koulutus pohjainen – verkottunut;
- koulutus pohjainen – ei-verkottunut;
- ei-koulutus pohjainen – verkottunut;
- ei- koulutus pohjainen – ei-verkottunut.

(Vitsikkyyden tavoittelun vuoksi nelikentän kuvituksena voisi käyttää ”Suuren kansalaiskeskustelun” etusivun neljää oraakkelia: ”Filosofi, kirjailija Jukka Hankamäki: työllistyy koulutus pohjaisesti ja verkottuneesti”, jne. Tällöin kuitenkin oikeanpuoleiseen alakenttään tulisi ”Ylijohtaja Juhana Vartiainen, VATT: työllistyy ei-koulutus pohjaisesti ja ei-verkottuneesti”. Viimeinen väittämä olisi ilmeisen asiaton ja virheellinen, koska Suomessa yhteiskunnallinen asiantuntijaeliitti aina työllistyy korostetun koulutus pohjaisesti ja verkottuneesti.)

Nyky-Suomessa koetaan luonnollisena ja lähes välttämättömänä olotilana se, että kaikki työntekijät nykyään työllistyvät koulutus pohjaisesti ja verkottuneesti. Epäilemättä esimerkiksi MBA-tutkinnon suorittaneet tai apurahatutkijat toimivat näin. Maailmassa on kuitenkin muunlaisiakin toimintamalleja.

Koulutus pohjainen – ei-verkottunut -toimintamalli vastaa sitä perinteistä tapaa, jossa henkilö lähettelee asiallisia, koulutustiedot sisältäviä hakemuksia paikkoihin, joista hän ei entuudestaan tunne ketään. Tämähän on Suomessa nykyään suhteellisen toivotonta.

Ei-koulutus pohjaisessa, verkottuneessa toimintamallissa taas samassa asuinyhteisössä tai samalla alueella asuvat, samoja asioita harrastavat tai muutoin samanhenkiset ihmiset välittävät toisilleen informaatiota ja auttavat saamaan työpaikkoja. Suurkaupungeissa tämä on usein maassa- ja maahanmuuttajien, marginaaliryhmien ja vaihtoehtoiseen elämäntapaan suuntautuneiden ihmisten toimintamalli. Ihmisillä on yleensä olemassa jokin koulutus, mutta he eivät hae töitä sen perusteella ja koulutusta vastaavasti. He löytävät työn sosiaalisen verkoston, olemuksensa ja valitsemansa elämäntavan perusteella ilman, että tämä kuormittaisi työvoimahallintoa ja sen informaatiojärjestelmiä.

Viimeinen laatikko ”ei-koulutus pohjainen – ei-verkottunut” vastaa 1980-luvun Suomessa sataman aamuhuutoja (Finnsteve) tai sitä, että kävellään rakennuksille ja kysytään vastaavaa mestaria ja tältä töitä pelkän verokirjan perusteella. Suomessa tämä malli ei enää lainkaan toimi. Suomalaiset uskovat, että tämä on osa länsimaiden yleistä modernisaatiota.

Kuitenkin Tanskassa toimintamalli on toiminut ainakin viime vuosina ja Saksassa se toimii edelleen. Minijobien Internet-ilmoituksissa lukee usein kohdassa ”Koulutus vaatimukset” että ”Ei Mitään”. Tämä ei tarkoita sitä, etteikö työnhakijalla saisi olla koulutuksia ja harrastuksia, vaan sitä, että niitä ei tässä yhteydessä kysellä. Saksassa suurissa kaupungeissa on liikkeiden ikkunoissa työpaikkailmoituksia - Työntekijää/tekijätärtä etsitään”. Ennen tai myöhemmin sisään kävelee sopiva henkilö.

Suomessakin pitäisi saada toimimaan kaikki työllistymisstrategiat eikä vaan yksi. Toimialojen osalta tämä edellyttäisi sitä, että suomalaisen rakennusalan alennustila, ketjutus aliurakoitsijoiden aliurakoitsijoille ja ns. lähetettyjen työntekijöiden vallitsevuus pitäisi saada purettua. Olisi palattava siihen käytäntöön, että vastaava mestari fyysisellä työalueella ottaa harkintansa mukaan töihin henkilöitä, jotka ilmaantuvat paikalle suhteellisen työkykyisinä ja esittävät suomalaisen verokortin.

Nykyisessä työllisyystilanteessa kaikkien työttömien työnhakijoiden aktivointi tai "patis-taminen" merkitsisi suhteetonta, jopa mahdotonta informaatiotaakkaa työvoimahallinnolle. Tästä syntyisi pitkäjänteisiä kiistoja ja valitusprosesseja siitä, kuka mitään on esittänyt ja mihinkin aktiviteettiin osallistunut.

Esimerkiksi Tanskassa, johon tässä yhteydessä usein viitataan, ryhdyttiin 1990-puolivälissä aktivoimaan alle 25-vuotiaita toimeentulotuen saajia – on mentävä töihin tai alettava opiskella, johonkin on ryhdyttävä eikä saa jäädä lattalle makoilemaan. Patistamisen käytännön toteuttamisessa oli kuitenkin huomattavasti joustavuutta ja valinnanvaraa. Nyt tänä ja edellisvuonna Tanskassa on nimenomaan purettu naurettaviksi ja tehottomiksi koettuja kaikkiin työttömiin kohdistuneita "aktivointitoimia", kuten osallistumista hakemusten kirjoittamiskurssille monta kertaa peräkkäin. Tällaiseen ei ole enää pakko osallistua. Suomalaisessa keskustelussa muiden maiden kokemuksiin viitataan usein jälkijätöisesti tietämättömyyden verhon ja kielimuurin takaa."

Palautteen pisteet: 2 puolesta, 0 vastaan

"Kannustavuutta tukemiseen

Nykyisen hyvinvointiyhteiskunnan suurin ongelma on sen ajatus siitä, että apua annetaan tarvitseville. Tässä sinällään idealistisen jalossa ajatuksessa on sellainen fundamentaalinen vika, että se tukee avun tarvitsemista sen sijaan että tuettaisiin pääsemistä avun tarpeesta eroon. Tukea saa sitä enemmän mitä pidempään on avun tarpeen piirissä.

Jos ja kun hyvinvointiyhteiskunnasta, jossa myös heikoista pidetään huolta, ei haluta luopua, on pakko muuttaa tukemisen kannustusvaikutusta poistamalla tukea. Filosofisella tasolla pitäisikin tukea ihmisiä, jotka joutuvat vaikeaan tilanteeseen. Tukea pitäisi saada yhtälailla riippumatta siitä selviääkö vaikeasta tilanteesta nopeasti eteenpäin vai ei. Tällöin ei tuettaisi jumittumista vaikeaan tilanteeseen, vaan tuettaisiin ihmistä vaikeassa tilanteessa.

Esimerkiksi käy nykyinen työttömyyskorvausjärjestelmä. Ansiosidonnaista päivärahaa maksetaan sellaiselle, joka on (lähes) täysin toimeton. Itse asiassa toimettomuuden varmistamiseen käytetään huomattavasti voimavaroja. Sen maksaminen loppuu heti, jos ihminen saa työtä - vaikka uuden työn palkka olisi kuinka paljon pienempi kuin edellisen. Siksi ansiosidonnainen tukee itse asiassa sitä, että ei ota vastaan edellistä pienempipalkkaista työtä.

Ansiosidonnainen tulikin korvata työn päättymiskorvauksella, jota maksettaisiin ilman omaa syytään irtisanotuille esim. 6-12 kk ja kokonaissummaltaan se vastaisi 3kk - puolen vuoden palkkaa työsuhteen pituudesta riippuen. Tukea maksettaisiin riippumatta siitä onko löytänyt uuden työn, perustanut yrityksen tai kouluttautumassa. Tällöin irtisanotulla

olisi mahdollisimman suuri motivaatio löytää uusi työ mahdollisimman pian - tai aloittaa vaikka oma yritys ja yrittää löytää edes väliaikaisia projekteja lisätoimeentuloksi.

Samanlaisen remontin vaatisivat monet muutkin tuet ja korvaukset - tukea ei pitäisi saada enempää sen perusteella kuinka pitkään sitä tarvitsee. Tällöin tukien negatiivinen motivaatiovaikutus poistuisi - vaikka valtio päätyisi maksamaan tukia nopeasti työllistyville, saisi se verotulojen muodossa kyllä omansa takaisin.

Lisäksi kaikki työntekoa rajoittavat käytännöt pitäisi raivata. Tästä yhtenä esimerkkinä on nykyinen käytäntö lomauttaa työntekijät ennen irtisanomista, ja siten pidentää työttömyyttä luomalla epävarmuutta ja turhaa toivoa työn jatkumisesta ja toisaalta este uuden työn vastaanottamiselle. Lomautus pitäisi muuttua sellaiseksi, että lomauttaa voi korkeintaan 3 kk määräajaksi, ja jos lomautuksen jälkeen 12 kk sisällä päädytään irtisanomiseen pitää myös lomautusajan palkka maksaa kokonaisuudessaan.

Näitä periaatteita pitäisi soveltaa mahdollisimman laajasti – turhat kilpailukiellot, rekrytointikiellot yms. laittomiksi, ja toisaalta esimerkiksi sairauksista vakiokorvaukset jotka maksetaan sairauden aiheuttamasta palkan menetyksestä riippumatta siitä kauanko töistä on poissa ja kuinka pitkältä ajalta palkan todellisuudessa menettää.

Heikoimmassa asemassa olevien osalta pitäisi luoda pienten askelten malli, jossa oman toimeliaisuuden avulla pystyy alkuun varsin runsaastikin kasvattamaan toimeentuloaan. Esimerkiksi veroasteikko voisi alkaa -50 % veroasteesta, jolloin jokaista ansaittua euroa kohti saisi valtiolta 50 senttiä sen sijaan että valtio vie 500. Heikoimmassa asemassa oleville parasta apua olisi luoda järjestelmä joka kannustaa tulemaan mukaan työelämään ja yhteiskuntaan pienin askelin - ei vaadita heti radikaalia muutosta ja täydellistä siirtymistä tulta hyväksi veronmaksajaksi.

Viimeinen mutta ei vähäisen tarvittava uusitus olisi radikaali byrokratian vähentäminen. Tähän päästäisiin osin luonnostaankin, kun tuista rakennettaisiin mahdollisimman yksinkertaisia ja kannustavia niin että ne eivät riippuisi niinkään paljon tulkintaa ja harkintaa vaativasta avun tarpeesta, vaan ihmisen helposti verifioitavissa olevasta tilanteesta. Nykyisellään raskas byrokratia aiheuttaa mm. sen, että työttömäksi jääneellä saattaa kestää kuukausia ennen kuin mitään tukia ehtii edes saamaan. Parhaassa tapauksessa työttömyyskorvausta saa myöhemmin kuin uutta palkkaa.

Sinällään hyvinvointiyhteiskunnan perusajatus siitä, että julkisen vallan tehtävänä on tasata elämän kuoppia, on edelleen hyvä ja toimiva. Sen ongelmiksi ovat lähinnä muodostuneet erilaisten kotiinpäinvetämisten vuoksi liian suuret portaat ja mustavalkoisuus. Nykyisellään joko on tukien piirissä 100 % tai 0 % - välimuotoja ei juurikaan ole tai jos on, ne ovat erittäin byrokraattisia ja monimutkaisia.”

Palautteen pisteet: 6 puolesta, 0 vastaan

4.2.2. Oraakkeli Nurmelan alustukseen liittyvät ideat ja kommentit

"Pahoinvoinnin estäminen

Leikkausten sijasta eduskunta kehittää virkamiehille yhteiskuntaa palvelevaa toimintaa. Jokainen lausunto velvoittaa kirjoittajaa työskentelemään kuukauden jonkun omaishoitajan lomittajana. Asetuksen tekoon osallistuvat täyttävät seuraavat kolme vuotta asetukseen liittyviä lomakkeita ja todistuksia peruspäivärahalla ihmisten puolesta. Jokainen joka onnistuu uudelleen organisoimaan asetuksen niin että siihen liittyvä lomakkeen kohtaa ei kenkään tarvitse täyttää ansaitsee etelän matkan. Jokainen tarpeettoman lain poistamiseen osallistuja saa Merkittävän Verohelpotuksen omaa yritystä perustaessaan. Jokainen virkansa tarpeettomaksi tekevä virkamies saa kahdenvuoden verovapauden. Uuden toimistoviranperustaja työskentelee seuraavat kaksikuukautta vanhusten ulkoiluttajana. Jne.

Hyvinvointi yhteiskunta on meitä varten. Me emme maksa siitä että hyvinvointi yhteiskunnan nimissä keksitään uusi virkoja ja menoeriä jotka luovat kurjuutta eriarvoisuutta ja byrokratiaa."

Palautteen pisteet: 0 puolesta, 0 vastaan

"Työnteko kannattavaksi

Hyvinvointivaltio ei pysy pystyssä jos vastikkeettomat edut ylittävät työstä saadun palkan. Se lannistaa myös oikeita työttömiä."

Palautteen pisteet: 3 puolesta, 3 vastaan

Ideaan liittyviä kommentteja:

" Kun seuraavan 30 v kuluessa onnistutaan robotisoimaan ja automatisoimaan merkittävä osa yhteiskunnan työstä. Kuinka hyvinvointi jaetaan. Jos työtä riittää vain 10 h/viikko kaikille jaettuna. Työ on niin haastavaa, että vain 20 % työntekijöistä voi selviytyä siitä kunnialla. Tavaraa olisi kaikille, mutta onko kaikilla rahaa sen ostamiseen. Kun pääoman liikkuvuus on vapaata, niin minne robottien ja automaation tekemän työn voitot menevät. Jos verrataan tilannetta 50 vuoden takaiseen, niin monilla aloilla automaation hyöty on valunut täysimääräisesti kuluttajalle, eikä työtehon paraneminen ole hyödyttänyt työntekijää kuin mahdollisuutena kuluttaa enemmän. Kemianteollisuudessa ja metsäteollisuudessa työn tuottavuuden kasvaminen on ollut huikea, mutta kuinka hyödyt ovat jakautuneet.

Metalliteollisuudessa on tapahtumassa sama tällä hetkellä. Robotisoitu konepaja korvaa tuunarit. Kauppa on siirtymässä verkkoon ja liikenteen automatisointiin satsataan merkittävästi. Vanhusten turva on myös hoivaroboteissa. Hallinto on toistaiseksi ihmisten pyörittämää, mutta siinäkin automaatio olisi tasapuolisempi ja ymmärtävämpi. Mistä kertyy eläkkeet ja työtulot? Siinä on haastetta tulevaisuudelle. Kun siihen lisätään globalisaation tuomat haasteet, niin vaikealta näyttää"

"Kun älykkäät koneet tulevat entistä kyvykkäämmiksi ja yleisemmiksi, niiden olemassaolo haastaa talousjärjestelmämme keskeisen ominaisuuden: Suuri osa ihmisistä saa tulonsa myymällä työtään. Mutta mitä tapahtuu kun suuri osa työikäisistä ihmisistä, koulutustasosta riippumatta ei saa enää työtään kaupaksi, tai ainakaan sellaiseen hintaan että sillä voisi elää, kun teknologia tekee nämä työt halvemmalla ja tehokkaammin? Miljoonat ihmiset ympäri maailman ovat jo tulleet tähän pisteeseen. Näyttää siltä että tämä tulee koske-

maan lähes kaikkia tulevana vuosikymmeninä. Tässä tilanteessa yhteiskunta on siis kokonaisuudessaan rikkaampi kuin ennen, mutta ihmisillä ei ole mahdollisuutta elättää itseensä tai varsinkaan perhettään myymällä työtään. Kolme usein ehdotettua tapaa ratkaista tilanne ovat:

1. Työn hinnan keinotekoinen nostaminen minimipalkkoja nostamalla on tuhlausta, koska työ voitaisiin tehdä halvemmalla ja ihmiset voisivat käyttää aikansa johonkin hyödyllisempään.
2. Tempputyöllistäminen on tuhlausta samoilla perusteilla.
3. Perustulo takaisi ihmisille riittävän toimeentulon työtilanteesta riippumatta, mutta vapauttaisi heidät tekemään oikeita töitä (ei siis minimipalkkoilla korotetun hintaisia tai kokonaan keinotekoisia tempputöitä) joita markkinoilla vielä on, silloinkin kun niistä ei voi saada täyttä elantoa, ja hankkia näin lisätuloja perustulon lisäksi. Tärkeää on että perustulo ei alene lisätulojen perusteella, koska muuten syntyisi vanhanmallinen kannustinloukku, josta juuri halutaan päästä eroon.

Näyttää siis siltä, että perustulo on ainoa järkevä vaihtoehto näistä kolmesta.”

”Ei rikota toimivaa konetta

Olen hyvin pitkälle Nurmelan kanssa samaa mieltä. Pohjoismaiden hyvinvointivaltio on maailmanlaajuisesti hyvä innovaatio. Sitä pitää puolustaa uusliberalistiselta politiikalta. Tämä edellyttää myös EU:n kaltaisen alueellisen politiikan tukemista, etteivät monikansalliset yhtiöt enää voisi kilpailuttaa eri maita toisiaan vastaan esimerkiksi verokilpailulla.”

Palautteen pisteet: 0 puolesta, 0 vastaan

4.2.3. Oraakkeli Karjalaisen alustukseen liittyvät ideat ja kommentit

”Kestävyyden työkalujen kehittäminen

Karjalaisen alustus suuntasi kestävään talouteen ja yhteiskuntaan. Kestävän tuotannon ja kulutuksen työkaluja kannattaa joka tapauksessa kehittää: BKT:stä GPI:iin ja ympäristölle haitallisten tukien suuntaaminen uudelleen ympäristötuiksi ja ekosysteemipalvelumaksuiksi.”

Palautteen pisteet: 0 puolesta, 0 vastaan

”Aikapankit ja muu vertaisapu sallittava

Jos halutaan lisätä yhteistä hyvää kansalaisten itsensä toimesta, olisi paikallaan hyväksyä aikapankit ja muut vastaavat vertaisavun muodot, joita verottaja nyt karsastaa. Ympäristöstä on myös pidettävä huolta silloinkin, kun se on kalliimpaa kuin saastuttava toiminta. Meillä ei ole mitään tulevaisuutta jos pilaamme elinympäristömme.”

Palautteen pisteet: 2 puolesta, 0 vastaan

4.2.4. Oraakkeli Hankamäen alustukseen liittyvät ideat ja kommentit

"Vahvan valtion paluu"

Hankamäen mainiosta provokaatiosta voi olla samaa mieltä siinä, että jos hyvinvointivaltio ja kansanvalta halutaan pitää pystyssä, se vaatii vahvaa valtiota. Nykyinen veroalennusten ja julkisen vallan alasajon politiikka veisi kohti heikkoa yövärtijavaltiota, jossa heikot olisivat rikkaiden hyväntekeväisyyden armoilla. Talous pitää palauttaa yhteiskunnan rengiksi."

Palautteen pisteet: 0 puolesta, 1 vastaan

"Jos Suomi keksittäisiin uudelleen, se olisi parhaimmillaan"

Suomi olisi itsenäinen kansallisvaltio, jossa valtion tärkein tehtävä olisi ajaa omien kansalaistensa etua. Suomen valtio olisi siis ensisijaisesti suomalaisten edunvalvontakoneisto. Suomessa asuisi pääasiassa suomalaisia, joilla olisi omassa kansallisvaltiossaan mahdollisuus elää oman kulttuurinsa, kielensä ja tapojensa mukaista elämää kenenkään häiritsemättä ja ketään loukkaamatta. Suomi olisi maa, jossa kansalaisten työvoima olisi valtiovalan erityisessä suojeluksessa, joten kaikille olisi tarjolla työpaikka vapaassa markkinataloudessa, työhulluimmille useampiakin. Kaikki kansalaiset olisivat ylpeitä voidessaan tehdä työtä. Suomalaisilla olisi mahdollisuus vaurastua omalla työllään ja he saisivat verottajan vainoamatta pitää suurimman osan ansaitsemistaan rahoista. Suomi olisi terveellä tavalla itsekäs ja omanarvontuntoinen maa, jossa kansalaiset opetettaisiin tuntemaan ansaittua ylpeyttä suomalaisuudestaan, kulttuuristaan ja kansallisvaltionsa saavutuksista.

Kesät olisivat pitkiä ja aurinkoisia, alastomat elovenatytöt kirmailisivat saunasta järveen salskeiden koskenlaskijapoikien tiiraillessa, jostain sinisen järven toiselta puolelta kantautuisi harmonikan haikea ääni ja...

Hei, hetkinen: eihän Suomea tämän takia tarvitse keksiä uudelleen. Se Suomi, joka voitti itsenäisyytensä vajaan sata vuotta sitten, oli tuollainen. Yhä vielä se Suomi, johon minä synnyin, oli tuollainen.

Meidän ei tarvitse keksiä mitään uudelleen. Meidän tarvitsee vain astua pari askelta takaisin päin, pois jyrkänteen reunalta."

Palautteen pisteet: 3 puolesta, 2 vastaan

"Suomi ilman puoluediktatuuria"

Pitäisi keksiä uudelleen Suomi, jossa kansalla on valta (nyt meillä on vain perustuslaissa kansanvalta, todellisuudessa se on heitetty roskakoriin kauan sitten). Siinä Suomessa kaikki suomalaiset olisivat samalla viivalla vaaliehdokkaina, puolueilla ei olisi mitään erikoisoikeuksia, eikä puoluetukea, joiden turvin ne nyt voivat tehdä rauhassa lehmänkauppoja ja Suomelle vahingollisia päätöksiä, kansan edusta ja äänestäjistään välittämättä. Meillä pitäisi olla myös poliittisesti riippumaton, tasapuolisesti asemasta riippumatta ihmisiä kohteleva oikeuslaitos, jonka tuomiot olisivat lain pohjalta ennustettavissa."

Palautteen pisteet: 2 puolesta, 2 vastaan

"Koulutus

Hienosti kaikki ja kaikissa yhteyksissä toteavat, että Suomen tulevaisuus on osaamisen varassa.

Kuinka on varmistettu koulutuksen toimivuus. Kaikkien osaaminen pitäisi saada mahdollisimman kattavasti käyttöön.

Nyt kuitenkin säästöaloissa karsitaan koulutuksesta vaikka lähes samanaikaisesti sanotaan, että tarvitaan osaamista. Olisi varmistettava, että opiskelupaikan saaneet saavat laadukasta opetusta. Kun asiat muuttuvat entistä vaikeammiksi (toiminimen vieraalla kielellä, asioiden esittäminen matemaattisina malleina, toimintojen esittäminen simuloituina tuloksina) tarvitaan avustavaa ja innostavaa opetusta. Jos halutaan, että vaikeat asiat onnistutaan opettamaan suurelle osalle väestöstä, niin ei riitä perinteinen itseopiskelu vaan tarvitaan todellista opetusta.

Kun oppiminen on kaikenaikaista ja koko ikäistä, niin tutkintojen merkitystä opiskelussa olisi vähennettävä. Omiskellaan ja tehdään työtä kaiken aikaa. Verottaja on pyrkinyt tehokkaasti estämään opiskelua työnantajan maksaman lisätutkinnon osalta. Eikö verottaja luota, että opiskelusta saatava hyöty saadaan myöhemmin kasvaneina verotuloina. Jos yrittäjä uskaltaa riskeerata rahansa koulutukseen, niin ei verottajankaan pitäisi ahnehtia.

Jos pakollisen kouluopetuksen rinnalle otetaan työssä oppiminen, saataisiin moni koululorvi johonkin hyödylliseen. Sanotaan, että pojat joutuvat uravalinnan eteen liian varhain. Jos ei koulu kiinnosta pitäisi olla mahdollisuus päästä elämään kiinni koulutuksen kautta. Saada oikeaa näkemystä ja kokemusta, niin voisi opiskelukin maistua vähän myöhemmin.

Armeijasta voisi olla myös joillekin, polku työelämään tai koulutuksen alkuun. Armeija tarvitsee paljon muutakin kuin kouluttajia. Armeija voisi koulutta oppisopimuksella omiin tehtäviinsä nuoria.

Vaikka koulutus on kallista, niin siitä ei pitäisi kuitenkaan ensimmäisenä tinkiä."

Palautteen pisteet: 2 puolesta, 0 vastaan

"Jos Suomi keksittäisiin nyt

Jos Suomi keksittäisiin nyt, kaikki kansalaiset voisivat netin kautta äänestää kaikista ehdotuksista, lakialoitteista yms. päätöksistä tasavertaisesti jolloin demokratia todella toteutuisi. Ihmettyttää vähän miksei niin jo ole, koska tekniikka on jo olemassa?"

Palautteen pisteet: 4 puolesta, 3 vastaan

"Viranomaiset yhteistyöhön

Jos Suomi keksittäisiin uudelleen, niin kaikki Suomen viranomaiset olisivat teknisen sovelluksen kautta linkittyneinä toisiinsa. Näin tiedonsaanti nopeutuu nykyisestä ja ennen kaikkea kansalainen saisi parempaa palvelua. Kansalaisen ei tarvitsisi viedä kuin yhden kerran paperinsa ja tositteensa viranomaisen luukulle, niin asiat lähtisivät siitä eteenpäin rullaamaan.

Loppuisi turha papereitten pyörittely ja asiakkaiden kiusaaminen, kun ei tarvitsekaan viedä joka luukulle omaa paperinippuaan.”

Palautteen pisteet: 4 puolesta, 0 vastaan

”Uudenlainen hyvinvointivaltio

Nykyinen hyvinvointivaltio on jäänyt ajastaan jälkeen. Se rakennettiin aikana, jolloin vakinaisesta ja kokoaikaisesta palkkatyöstä oli tullut tuli väestön valtaenemmistön ansioitten lähde. Tänäpä saa joka neljäs työikäinen toimeentulonsa muusta kuin yhdestä kokoaikaisesta työsuhteesta. Heidän ansionsa ovat epäsäännöllisiä ja heidän töistään puuttuu useimmiten pitkäkestoisuus. Siksi he jäävät vaille monia hyvinvointivaltion ja työehtosopimusten muille tarjoamia etuja.

Maailmalla jatkuvasti kasvavaa ihailua saavasta pohjoismaisesta hyvinvointiajattelusta ei silti tarvitse luopua. Syrjiväksi muuttunut toteuttamismalli vaatii kuitenkin peruskorjausta. Tasa-arvoa ja turvallisuutta edistävän uudenlaisen hyvinvointivaltion peruslähtökohdaksi soveltuu kansalaisille ilman ehtoja myönnettävä perustulo. Tämän ratkaisumallin torjuminen keskustelutta, tai välinpitämättömyys sitä kohtaan, kuvaa nykyiselle poliittiselle ajattelulle ominaista taipumusta jäädä jo kadonneen yhteiskunnan vangiksi.”

Palautteen pisteet: 0 puolesta, 0 vastaan

Ideaan liittyvä kommentti:

”Kun varsinkin SDP haluaa uusia työpaikkoja niin ne syntyvät yrittäjyyttä kannustamalla. Olisi tosi järkevää nostaa pienyrittäjien ALV- rajaa Eurooppalaisele tasolle. Olisi todella helppoa estää työluvut niille aloille, jossa on jo työttömyyttä. (- -)”

4.2.5. ”Ehdota aihetta” -kategorian ideat ja kommentit

”Hyvin voiva kansalaisyhteiskunta

Sinänsä koko keskustelu on vähän... miten sen kauniisti sanoisi... ajasta jäljessä.

Hyvinvointiyhteiskunta on jäykkä keskusjohtoiseen politiikkaan nojaava malli, jossa läheisyysperiaate korvataan yhteiskunnalla ja sen kaikessaolevuudella.

Teknologinen, kulttuurillinen, talousmatemaattinen ja yleinen kansainvälinen kehitys kulkee subsidiariteettiperiaatteen jonkinasteisen paluun suuntaan, verkostoituvaan, paikallisesti painottuneeseen eli lokalisoituneeseen ja joustavaan kansalaisyhteiskunnan muotoutumiseen.

Kyse ei ole edes valinnasta vaan suuresta historiallisesta rakennemuutoksesta joka tapahtuu osin siitä riippumatta mitä me haluamme. Osa pakottavista tekijöistä on talousmatemaattisia, osa teknologisia, osa kulttuurillisia.

Näin ollen oikea kysymys kuuluu enemmänkin että ”mitä hyvää hyvinvointiyhteiskunnasta kannattaa ottaa mukaan kansalaisyhteiskuntaan ja mitä ei”. Kun ottaa huomioon pohoinvoinnin määrän, niin myös ”mitä ei” -osa on tärkeä.

Tulevan hyvinvoinnin kannalta systeeminen sopeutumiskyky, lokaali sopeutumiskyky, läheisyysverkostojen lujittaminen ja osallistuminen, henkilökohtainen vastuunotto, ver-
taistuki-, -osaamis- ja -toimintaverkostot sekä ei professionaali osaamisen jakautuminen
saattavat muodostua ratkaiseviksi asioiksi. Nämä eivät ole juurikaan "hyvinvoin-
ti"yhteiskunnan arvostamia palikoita."

Palautteen pisteet: 3 puolesta, 0 vastaan

"Talousjärjestelmän uudistaminen

Välttämättä ratkaisun ei tarvitse olla nimenomaan tämä yhteishyvän talous, josta puhun
tämän kappaleen jälkeen, mutta ideana on joka tapauksessa hyödyntää talouden ohjaus-
vaikutuksia ihmisten toimintaan. Tämän ajattelin pystyvän mahdollistamaan säästöjä
sikäli, että kun voidaan luottaa yritysten eettisyyteen ja sen mittaamiseen on jokin yleis-
pätevä tapa, joitain julkisen sektorin toimintoja voidaan kilpailuttaa ilman kovin suurta
pelkoa siitä, että hommat eivät tulisi hyvin hoidetuiksi. Tai sitten, jos talouden rahanluon-
timekanismeja ja joitain muita strategisia pisteitä muutettaisiin se voisi vähentää huomattavasti
talouden heilahteluja, joka auttaisi huomattavasti yhteiskunnan pitkäaikaisessa
suunnittelussa. Kenties raha voitaisiin luoda perustulon kautta, jolloin saadaan ainakin
kaksi hyötyä: säästöjä sosiaaliturvassa ja eettisempi rahanluontimekanismi. Kun kerran
hyvinvointiyhteiskunnan kriisi on lähinnä taloudellinen, on syytä miettiä mielestäni, voi-
siko itse talouden perusehtoja muuttaa jotenkin, että kriisistä päästäisiin.

Yhteishyvän taloudesta kirjoitti Christian Felber kirjassaan "Näkyvä käsi – kohti yhteishy-
vän taloutta", josta tässä puhun ainoastaan yhteishyvälaskelmasta, vaikka koko kirjoituk-
seni löytyykin muualta Internetistä.

Yhteishyvälaskelma on yhteishyvän talouden ydin. Se mittaa, kuinka yritykset toteuttavat
yhteishyvän keskeisiä ja perustavanlaatuisia arvoja: ihmisarvoa, solidaarisuutta, ekologis-
ta kestävyyttä, sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja demokratiaa. Näiden toteutumista
mitataan 17 indikaattorilla ja lisäksi vähennyskriteereillä laskelman versiossa 4.1. Vaiku-
tukset lisäksi kertautuvat: yrityksen yhteishyvälaskelman tulos on sitä parempi, mitä kor-
keammat ovat sen käyttämien alihankkijoiden ja rahoituslaitosten sekä yhteistyöyritysten
yhteishyväpisteet.

Hyvät pisteet yhteishyvälaskelmassa tulevat uudeksi yritysten toiminnan tavoitteeksi ja se
on nähtävillä kaikissa tuotteissa ja palveluissa viisitasoisella värikoodilla, josta kuluttaja
näkee yhdellä silmäyksellä tiivistetyn tiedon tuottajan suoriutumisesta yhteishyvän alalla.
Tarkemmat tiedot kuluttaja näkee osoittamalla viivakoodia mobiililaitteella. Tämä korjaa
jo osittain sen, että markkinoilla ei ole symmetristä ja täydellistä informaatiota. Yhteishy-
välaskelman valvonta tapahtuu seuraavasti: yhteishyvälaskelma laaditaan yrityksessä, ja
sen tarkastaa ensin sisäisesti yrityksen yhteishyvävastaava. Seuraavaksi yhteishyväaudi-
toija eli tätä varten koulutettu riippumaton tarkastaja todentaa, että laskelma on johdon-
mukainen ja vastaa todellisuutta yrityksessä. Auditoin oikeaksi vahvistama yhteishyvä-
laskelma pätee, ja yritys sijoittuu automaattisesti tiettyihin arvonlisävero-, tullimaksu- ja
lainaehtoluokkiin. Valtion ei tarvitse tehdä mitään muuta kuin säädellä auditointien hyväk-
symisen ja laadunvarmistuksen lainsäätelystä sekä korruptoituneita auditointia varten
pistokokeenomaisesta valvontamenetelmästä sekä rangaistuskäytännöistä. Väärennysyri-
tykset muutenkin paljastuisivat todennäköisesti nopeasti, sillä laskelman oikeellisuudella

on konkreettista merkitystä lukuisille sidosryhmille. Hyville yhteishyväpisteille asetetaan kannustimia myös valtion toimesta.

Suosiva lainsäädäntö auttaa yhteishyvään panostavaa yritystä kattamaan korkeammat kustannuksensa. Jos kannustinten takia yritys tekisi huomattavaa voittoa, ylijäämät saa käyttää vain tiettyihin tarkoituksiin, tai muuten ne verotetaan pois. Yhteishyvään pyrkimisestä seuraa kuitenkin yrityksille tärkeä hyöty: yritys kasvattaa selviytymisensä todennäköisyyttä. Kuluttajien ostopäätökset, lainsäädännön takaamat edut, ”menestyvien” alihankkijoiden ja rahoittajien suosiminen sekä pankkien lainanhakijoille tekemät yhteishyväarvioinnit ohjaavat kaikki yrityksiä kohti yhteisen hyvän kasvattamista.”

Palautteen pisteet: 2 puolesta, 0 vastaan

”Poronhoitolaki uusittava

Poronhoitolaki on vanhentunut nykysuomeen ja vaatii uudistusta, kuten Pekka Haavisto ja monet muutkin kansanedustajat ovat luvanneet. Poron on annettu syrjäyttää Lappiin luonnonvaraisena elänyt metsäauris, vaikka poro (etelänorjalainen tunturipeura) on tuontieläin. Poroja nykyisin on niin paljon, ettei luonto enää niitä pysty elättämään. Koska porojen elätys tulee keinoruokinnalla liian kalliiksi, joutuvat poromiehet käyttämään ”ylimääräisiä” konsteja saadakseen helpon toimeentulonsa säilymään. Me kansalaiset joudumme maksamaan vuosittain n. 8 milj. euroa petovahingoista, joita todellisuudessa ei ole niin paljoa. Me joudumme maksamaan suuret rahat kasvatustukea, joudumme maksamaan vakuutuksissamme valtavasti porokolareista. Olemme joutuneet maksamaan porotilat, poroaidat ja niiden purkamiset ja paljon muuta. Porot pois Kainuusta, Pohjois-Pohjanmaalta, Etelä-Lapista aina Enontekiön rajaa myöten. Me emme tarvitse poroja muuten kuin turistien kускаamiseen ja valokuvattavaksi. Turistiporo hankkii vähintäinkin kymmenkertaisesti paimennettavaan (mitä ei tosin tehdä) verrattuna mutta kun poronhoitoa tuetaan niin helppohan sitä on omistajan puolustaa. Poromiehet käytöksellään ja jopa koiriin suhtautumisellaan saavat paljon pahaa aikaan eikä ole helppoa myöntää selaista käytäntöä , että poro kuin poro muuttuu kuollessaan aina kantavaksi vaatimeksi”

Palautteen pisteet: 2 puolesta, 0 vastaan

”Kaivosbuumi

Ryhmäkanne saatava ympäristölakiin – pohdintaa myös kaivosveron tarpeellisuudesta!

Suomesta ollaan tekemässä kaivannaisteollisuuden luvattua maata. Suuret ulkomaalaiset kaivosyhtiöt ovat kiinnostuneet maamme malmiesiitymistä. Luopuuko Suomi uusiintu-mattomista mineraaleistaan liian halvalla? Varannot luovutetaan kaivoksille ilman kaivos-vero! Tällä hetkellä Tukesin lupakäsittelyjonossa on yli 550 hakemusta ja uusia hake-muksia tulee lisää tasaiseen tahtiin. Viime vuonna lupapäätöksiä tehtiin noin 130 eli suunnilleen sama määrä kuin hakemuksia tuli vuoden aikana lisää. (4.1.2013 Taloussa-nomat/YLE)

Kymmenet muut maat ovat nostaneet kaivosverojaan viimeisen parin vuoden aikana. Syy on kaivosyhtiöiden vakaissa tuotoissa ja asenteiden muuttumisessa. Monet valtiot halua-vat luonnonvaroistaan kunnon hinnan, koska ne eivät uusiudu ja kaivokset aiheuttavat ympäristöhaittoja.

Pian voi sinunkin mökkijärvesi tai sielunmaisemasi olla kaivoksen tuhoama ja kärsit jätevesipäästöistä, rikkidioksidin hajuista, pölyistä ym. ympäristöhaitoista ja -vahingoista.

Kotimainen Talvivaaran kaivos on lyhyen toimikautensa aikana aiheuttanut jo oloissamme mittavat tuhot vesistöille. Osasyllisiä tapahtuneeseen ovat myös lepsusti toimineen valvontaviranomaiset.

Ilman ympäristövahinkoja ei ole onnistuneet toimimaan mitkään kaivokset; Raahen kulta-kaivos, Siilinjärvi, Pyhäsalmi, Pajala/Kolari, Sodankylä-Kevitsa ja Kuusamo taistelevat luonnostaan kaivoksia vastaan. Mitä mahtanee tapahtua, kun kehitysmaissa toimineet ja niiden olemattomaan ympäristölainsäädäntöön tottuneet kaivosyhtiöt alkavat toimia järvirikkaassa maassamme?"

Palautteen pisteet: 3 puolesta, 1 vastaan

" Suomen ilmatilarakenteen kokonaisuudistus

Suomessa on käynnissä ilmatilan täysremontti, jonka tavoitteena on ilmatilan tehokkaampi käyttö ja yhteiseurooppalaisten lentosääntöjen toimeenpano. Uudistuksella tuetaan myös Puolustusvoimien rakenneuudistusta.

Ilmatilan kokonaisuudistuksen yhteydessä linjataan myös uudelleen kielto-, rajoitus- ja vaara-alueiden käyttöperiaatteet, jotta ne vastaavat paremmin muun Euroopan käytäntöjä ja jotta myös teknologisen kehityksen tuomiin haasteisiin voidaan vastata, mm. mahdollistamalla miehittämättömien ilma-alusten käyttö entistä laajemmin.

Uudistus vaikuttaa kaikkiin ilmailijoihin, ammattilaisista harrastajiin ja jokaisen on oltava perillä muutosten vaikutuksista ennen lentoonlähtöä uudessa ilmatilassa.

Uusi ilmatilarakenne on tarkoitus ottaa käyttöön marraskuussa 2014.

http://www.trafi.fi/tietoa_trafista/ajankohtaista/2486/ilmatilan_kokonaisuudistuksen_lausuntokierros_kiinnosti "

Palautteen pisteet: 1 puolesta, 0 vastaan

Ideaan liittyviä kommentteja:

"Ilmatilarakenteen kokonaisuudistuksessa voisi olla hyvä luoda miehittämättömälle lennokkitoiminnalle Suomeen ja Ruotsiin yhteinen koealue, jossa kyseisten laitteiden kehittäjät ja valmistajat voisivat tehdä talvi-, arktisia- ja myös muita testejä.

Testitoiminta vaatii logistiikka-, tietoliikenne-, majoitus-, testitila- ja korkean teknologian palveluita joilla on Lapin kannalta suuri merkitys sekä työllistävinä että myös elinkeinorakennetta ohjaavina seikkoina. Harvalla länsimaalla tällä pallolla on näin pohjoisessa yhtä harvaan asuttua, ei-vuoristoista aluetta joka sopii moiseen testaus- ja kehitystoimintaan yhtä hyvin."

"On tärkeää asettaa myös lentorajoituksia. Lentomelu on myös kansanterveyskysymys. Matalalla lentäminen voi häiritä myös esimerkiksi luonnonsuojelualueiden lintuja."

"Uusi liikennemerkki

Suomeen kaivattaisiin liikennemerkki, joka mahdollistaisi oikealle kääntymisen päin punaisia valoja liikennevaloin ohjatuissa risteyksissä.

Merkkiä voitaisiin käyttää risteyksissä, joissa ei ole risteävällä tiellä suojatietä. Tällöin ei aiheutuisi ylimääräistä vaaraa suojatiellä liikkujille.

Oikealle kääntymisen sallimisella liikenne saataisiin joustavammaksi ja turhilta jonotuksilta välttyttäisiin. Samalla ylimääräinen tyhjäkäynti risteyksissä vähenisi. Käyttökohteita voisi olla esimerkiksi moottoritien rampit, kun pienemmältä tieltä liitytään valtatielle ja sekä risteyksissä, joissa ei ole lähestyvän liikenteen tunnistimia.

Oikealle kääntyjä olisi tietysti aina väistämisvelvollinen."

Palautteen pisteet: 0 puolesta, 0 vastaan

"PEAK OIL

Sadassa vuodessa käytettiin maaöljyn helposti hyödynnettävät varannot. IEA on jo myöntänyt että peak oil on ohitettu vuonna 2006. Silti kulutus kasvaa kiihtyvää vauhtia. Pitkään alalla toiminut Shell antoi tulosvaroituksen. Yhtenä syynä mainittiin uusien lähteiden etsinnän kalleus. Meidän pitäisi ymmärtää tähän liittyvät tekijät, maailmantalouden epävarmuudet voi pistää hanat kiinni. Myös IPCC antoi tulosvaroituksen, varoituksen seurauksista jos emme vähennä päästöjä.

ONGELMA.

Kaupallinen energiantarjonta on pääomavaltaista keskitettyä, tai hyvin hajanaista jossa jokainen vahtii omaa etua ja reviiriä. Suurin ongelma on poliittisen kentän hajanaisuus. Pitäisi pystyä luomaan järjestelmä jossa huomioidaan ympäristö ja talous kokonaisuutena.

Kiista ilmastonmuutoksesta päätty mykymenolla katastrofiin. Päästöjen suhteen on mahdotonta saada aikaan maailmanlaajuisista sopimusta. Moni maa maksaa jo nyt liikaa talouskasvustaan, kasvun hinta ylittää saavutetut edut. Fokusointi on kohdistettava omaan talouteen. Meillä ei edes keskustella todellisista realistisista mahdollisuuksista. Biopohjaiset liikennepolttoaineet täytyy soveltua myös nykyiselle autokannalle, muutoin seuraukset ovat kohtalokkait. Omavaraisuus on kuitenkin tärkein tavoite joka suhteessa, vain sen avulla pystymme omaehtoiseen riippumattomaan tuotantoon ja talouteen.

TAVOITTEET.

Kuta useampi maa pystyy tai haluaa irrottautua fossiilisesta energiasta, sitä suurempi on vaikutus ilmakehään, sitä lievemmat ovat myös jatkoseuraukset omalle taloudelle. Päätaavoite on, että oma talous säilyttää olemassa olevat mahdollisuutensa. Silloinkin mahdollisuudet riippuu säästyneistä luonnonvaroista. Energiapolitiikan täytyy ratkaista mahdollisimman monta ongelmaa kestäväällä tavalla.

OMAT MAHDOLLISUUDET.

Biopohjainen energia tarvitsee suuria ja pieniä jalostuslaitoksia. Materiaalin keräämiseen tarvitaan kalustoa joka pystyy toimimaan kaikissa sää ja maasto olosuhteissa. Tämän teknologian markkinat ovat maailmanlaajuiset kaikilla sektoreilla. Paljon puhuttu kilpailukyky saa katetta.

SUOMI.

Teollisuuden vanhat järjestelmät ovat osoittautuneet liian kalliiksi ja liian sidonnaisiksi. Iso mutteri ei käy pieniin pultteihin. Lisäksi sääolosuhteet estävät korjuun ja kuljetuksen liian usein, tähänkin on syynä korjuukaluston paino ja siitä johtuvat rajoitukset.

Puunkäyttö uudistuu. Täytyy pystyä siihen, että vain tarvittavaa laatua ja lajiketta hakataan. Runkopuun kasvun suhteen viittaaan Oregonin yliopiston Nate L. Stephensonin johdamaan tutkimukseen. Skogforsin ruotsalainen Mats Hagner puhui samasta asiasta 90 luvun alkupuolella. Itse päädyin samaan tulokseen pelkästään kantojen vuosilustojen tarkkailulla. Ekologisen ekonomian periaate on lisäksi hyvin yksinkertainen, korkoa korolle. Valikoivalla hakkuulla hyödynnetään metsän koko ajan kokonaistilavuus ja pinta-ala.

Nykymenetelmä hyödyntää vain puun hitainta alkukasvun vaihetta. Seuranneet puskat raivataan valtion korvaamalla tuilla hoidon nimissä, eikä hyödynnetä energiana. Järeän puutavaran kasvu on unohdettu täysin, vaikka nykymarkkinoille se olisi elinehto. Hiiltä pitäisi sitoa pitkäksi aikaa, ja joka olisi hyötykäytettävissä elinkaaren lopussa.

VAIKKA SAATAVANA OLISI TÄYSIN ILMAISTA SÄHKÖÄ JA LIIKENNEPOLTTOAINEITA, TILANNE EI KORJAIISI ILMASTONMUUTOSTA. VAIHTOEHTONA ON ENÄÄ BIOMASSAAN PERUSTUVA LYHYTKIERTOINEN BIOENERGIA JA RAVINTEET.

Kaikkialla maailmassa, varsinkin Suomessa, tuuli ja aurinkoenergia kompastuu sääolosuhteiden aiheuttamaan pätkätuotantoon ja mahdollisen ylituotannon varastointiin. Sähkön massiivinen säilöntä on taloudellisesti lähes mahdoton ongelma. Ratkaisuun on vain yksi mahdollisuus, jatkuva tuotanto joka tasaa piikit. Kierrätetään kesänkasvuun perustuvaa bioenergiaa ja ravinteita. Nekin ovat aurinko energiaa, josta hiili karkaa syksyllä. Elintarvikkeiden tuotannon ja syömisen sivutuotteet yhdistää maaseudun ja kaupungit. Ravinteet on kierrätettävä. Toistaiseksi Itämeri on vielä maailman saastunein meri, jäljet näkyvät jo myös isojen merten rannoilla.

BIOMASSAN HANKINTA.

Vaikka kaikkialla rehottaa ilmakehän hiilen johdosta kaikenlaista kasvillisuutta, silti perustana on 30.000.000 hehtaaria metsää. Onhan se ylivoimaisesti suurin osuus pinta-alasta. Vaasan yliopistossa aiheesta on tehty väitöskirja jossa todetaan energia omavaraisuuden mahdollisuus, todetut reunaehdot ovat erittäin realistiset. Puusta ja muusta biomassasta saadaan vanhojen käyttötapojen lisäksi myös nestemäisiä polttoaineita kaikille moottoreille. Infrastruktuurin ja ympäristön hoidosta täytyy muodostaa kokonaisuus.

PÄÄASIA BIOENERGIASSA ON SE, MILLÄ KUSTANNUKSILLA JA MISTÄ BIOMASSA SAADAAN KORJATTUA.

METSÄNHOITO

Tarvitaan koneita joilla voidaan hoitaa kaikkien metsänomistajien toiveet. Kasvatustavasta riippumatta täytyy pystyä korjaamaan sopivaa puuainesta vaurioittamatta maastoa ja juuristoja,

PUUNTUOTON LÄHITULEVAISUUS

Nykykäytäntö johtaa väijäämättä puuntuoton romahtamiseen, koska hakkuukierron johdosta hyödynnetään vain puunkasvun hitainta alkuvaihetta. Puuntuoton ja korjuun kus-

tannukset ovat suurimmat mahdolliset, metsätalous ja bioenergia eivät toimi kuin suurilla tukiaisilla. Valtiontalouden velkaantumisaste estää tuet yleensäkin. Kaikki nämä haitat johtuu vain alkeellisesta korjuuteknologiasta ja aikansa eläneestä pakkomenetelmästä.

YMPÄRISTÖN KUNNOSSAPITO

Tienvarret ja sähkölinjat. Eriasteisia teitä meillä on yli 500 tuhatta kilometriä, eli piennarta on yli miljoona kilometriä. Näiltä alueilta saadaan vuosittain huikaiseva määrä biomassaa. Elintarvike kelvoton biomassa ratkaisee myös elintarvikkeiden kestävä tuotannon ja ravinteiden kierron. Metaania tuottavassa biogeneraattorissa lietelanta on kuin käynnistyskampit. Sikäli tilanne on se, että palataan vain vanhaan järjestelmään. Keinolannoitteet pilasivat liian paljon viljelysmaata.

MITKÄÄN NYKYISET ENERGIAN TUOTANNON ALUEET EIVÄT RATKAISE YMPÄRISTÖN HOITOA JA ILMAKEHÄN HIILIDIOKSIDIN ALENEMISTA.

Olemme niin energiariippuvaisia että on pakko ratkaista kestävällä tavalla energian hankinta, ja sen käytön seuraukset. Vaihtotaseeseen uudella järjestelmällä olisi noin 10 miljardin euron vuosittainen vaikutus. Työllistävä vaikutus BKT:hen olisi 20–30 miljardin luokkaa. Maaseudulle ja metalliteollisuudelle tilaisuus olisi ainutlaatuinen. Työllisyys luo tuloja, ilman ostokykyä ei ole markkinoita.

PERUSVOIMA JOKA EI TARVITSE SÄÄTÖVOIMAA.

Ydinvoimalan hinta on lähinnä kysymysmerkki, jos otetaan huomioon koko käyttöikä. Vaikka se laskettaisiin päästövapaaksi, se ei vähennä hiilidioksidin määrää. Eikä sitä voi sijoittaa asutuskeskusten lähelle, kriisiaikoina se on myös peruskohde. Perusvoiman hajasijoitus on toimintavarmin kaikissa olosuhteissa, kuin myös halvin vaihtoehtoihin verrattuna.

Viime aikoina on otettu käyttöön useita suurehkoja hakevoimaloita. Niiden puunhankinta on saatava kestäväälle pohjalle. Yhden ydinvoimalan korvaamiseen tarvitaan muutama 400 MW kokoluokan hakevoimalaa, tai metaania tuottavaa biomassareaktoria. Yhden ydinvoimalan hinnalla rakennetaan koko maan kattava hajautettu biovoima verkko. Metaani taas käy polttoaineeksi myös nykyautoille, tai sähkön ja lämmön tuotantoon. Metaanista saadaan myös vetyä, joka käy tulevaisuuden käyttötarpeisiin.

Sahojen ja kokopuu rakentajien puunsaanti on turvattava. Puun jalostus astetta on nostettava. Metsänomistajat myyvät heille laatutukkeja, eivätkä menetä muuta metsää. Pääperiaate on valikoivat ja laadukkaat hakkuut, kaikille jalostajille sellaista raaka-ainetta kuin he tarvitsevat. Siihen metsien nykyrakenne antaa vielä täydet mahdollisuudet.”

Palautteen pisteet: 0 puolesta, 0 vastaan

”Elintavat ja tuotanto 2050

Jos Suomi keksittäisiin oikeasti uudelleen, täällä ei asuisi kuin saamelaisia. Odotettaisiin napajäätiköiden sulamista. Sitten neljän asiantuntijan valitsema vuosi 2030 on taas liian äkkiä käsillä muuhun kuin että kuljetaan trendin mukaan. Vuoteen 2030 on aikakoneessa sama matka kuin vuoteen 2000 eli eiliseen, ja vuonna 2030 suuret ikäluokatkin murisevat robottirollaattoreineen vielä jotain. Tavoite asetettava vähintään vuoteen 2050, ja siihen liittyen kaksi kysymystä: 1) Elintavat ja tyyli (lifestyles) ja 2) Mikä on tuotannon rakenne

(Mitä Suomi tekee?). Kumpaankin liittyen kerrottava valtavirratt, esimerkiksi viisi tärkeintä.”

Palautteen pisteet: 0 puolesta, 1 vastaan

”Kohti parempaa tulevaisuutta

Yhteiskunnalliseen elämäämme vaikuttavat nyt ja tulevaisuudessa kaksi merkittävää asiaa. Globalisaatio ja automatisaatio. Nämä ja muut tekijät voivat johtaa moniin vaihtoehtoihin tulevaisuuksiin. Esitän suurin linjoin realistisen tavan ohjautua mielestäni mahdollisimman positiiviseen tulevaisuuteen ihmisten suuren enemmistön kannalta, ensin globaaleina päätöksinä ja sitten Suomen osalta.

Päätökset, joilla ohjaututaan positiivinen tulevaisuuteen globaalissa mittakaavassa:

1. Globaalin hallinnon vahvistaminen koska monet merkittävät ongelmat kuten luonnon saastuminen, verojen välttely, köyhyys ja sota voidaan helpommin ratkaista globaalisti koordinoitulla yhteistyöllä ja vähentämällä kansallisten ja muiden erityisten eturyhmien merkitystä.
2. Automatisoidaan kaikki mitä ihmiset eivät voi tai halua tehdä. Tämä lisää vaihtoehtoja ihmisille tehdä elämällään mitä haluavat.
3. Perustulolla jaetaan pääosin automaation avulla tuotettua varallisuutta kaikille. Se riittää kulloinkin kokonaistuotannon perusteella arvioitavaan miellyttävään toimeentuloon. Lisäksi jokainen voi tehdä työtä ja perustaa yrityksiä markkinaehtoisesti jos haluaa ja kykenee ja hankkia näin lisätuloja.

Mitä Suomessa kannattaa tehdä:

1. Kehittää automaatiota koska tulevaisuuden elintaso perustuu siihen. Ohjelmistot ja robotit tulevat olemaan sekä merkittäviä vientituotteita että käyttökelpoisia myös kotimaassa. Tätä voidaan auttaa esimerkiksi näillä varsin helposti toteutettavilla päätöksillä:

- Pääsykokeet pois yliopistosta. Tämä säästää ihmisten aikaa ja vaivaa sekä lisää mahdollisuuksia.
- Tietotekniikan ym. automaatioon liittyvien alojen opiskelupaikkojen lisääminen jotta saadaan lisää ihmisiä jotka osaavat näitä asioita ja voivat myös keksiä uutta.
- Yrittämisen helpottaminen. Mm. opiskeluaikana kaikille mahdollisuus vapaasti kehittää omia projekteja ja saada tiedollista tukea niihin halutessaan ja mahdollisuus suorittaa suuri osa opinnoista omien projektien kautta. Tai sitten mahdollisuus keskeyttää opinnot omien projektien kehittämiseen ilman että perustoimeentulo vaarantuu.

2. Laittaa voimaan perustulo, mikä helpottaa keksimistä, tutkimista ja yrittämistä. Perustulon ansiosta monet voivat vapaammin panostaa aikaa ja energiaa uusien asioiden ja tuotteiden keksimiseen ja kehittämiseen kun ei tarvitse tämän aikana huolehtia perustoimeentulosta.

3. Lisätä kansainvälistä yhteistyötä. Pääomatulojen määrä verrattuna palkkatulojen määrään tulee entisestään kasvamaan teknologian kehittyessä ja korvata ihmistyövoimaa. Markkinataloudessa tuotetaan hyödykkeitä niille joilla on varaa. Haluamme yhteiskunnan jossa markkinoilla tuotetaan hyödykkeitä suuren enemmistön tarpeisiin eikä pienelle

vähemmistölle. Suuri enemmistö pitää siis saada kulutuskykyiseksi ja tämä tehdään antamalla perustulo kaikille. Perustulo rahoitetaan verottamalla pääomatuloja. Tämä taas ei onnistu ilman kansainvälistä yhteistyötä, koska ilman sitä on tuloksena verojen välttely ja valtioiden välinen verokilpailu. Lisäksi jos tulee taloudellisesti tai muuten vaikeat ajat, saamme apua muilta mailta niin kuin nyt annamme sitä. ”

Palautteen pisteet: 0 puolesta, 1 vastaan

Ideaan liittyviä kommentteja:

”Teoriassa hyviä ajatuksia, miten ne saataisiin toimimaan myös käytännössä? Jos suuret kuviot olisivat kunnossa ja kaikki mahdollinen olisi automatisoitu, voisimme ottaa käyttöön inhimillisen meissä olevan osaamisen ja tehdä maailmasta hyvä paikka elää. Ihmissä on pääomaa, jota on sitä enemmän, mitä enemmän sitä käyttää. Taidot kehittyvät käytettäessä ja myös kehittävät ihmistä. Esimerkiksi aivotutkijat ovat osoittaneet musiikin ja käsityön merkityksen ihmisen kehitykselle. Taitojen kehittämiseen kannattaa innostaa ja opastaa. Monesti ihminen kaipaa kannustusta ja uskoa omaan osaamiseensa. Tähän voimme kaikki panostaa.”

”Monikansallisten yhtiöiden kuriin saaminen edellyttää esimerkiksi EU:n tasoisen päätöksenteon vahvistamista. Ihanne olisi tuki vahvistaa YK:ta ja muita globaaleja päätöksentekorakenteita, mutta niitä ei voida odottaa.”

”Automatiikka on hyödyllistä teollisessa tuotannossa ja tietojen käsittelyssä. Hyvinvointi on kuitenkin riippuvaista perustoimeentulon turvallisuudesta ja toisten ihmisten kanssa elämisen ja toimimisen taidoista. Siksi yhteisöllinen, tuotannollinen ja poliittinen osallisuus paikallisella tasolla ovat hyvinvoinnin perusrakenteita.”

”Globaaliin päätöksentekoon on äärimmäisen vaikea vaikuttaa olipa kysymys instituutioista (EU, WTO, G20, IMF, YK ym.) puhumattakaan kasvottomista ja osin rikollisista markkinoista. Aina pitää tuki yrittää. Suomen pitää terävöittää ja julkistaa politiikkansa ja tavoitteensa kunkin merkittävän instituution suhteen. Puolueet ja kansalaisjärjestöt voivat tehdä omia linjauksia, koska merkittäviä ideologisia eroja ja arvovalintoja löytyy. Yksilön näkökulma, tavoitteena on mm. läpinäkyvyyden, avoimuuden ja yksilön vapauden lisääminen. Jälkimmäiseen tähtää esimerkiksi mainittu korkeakouluvalintojen poistaminen, mikä onnistuisi helposti 80 prosentille koulutuspaikoista ja nettiopetus ja -opiskelu (=koulutuspilvi) voi olla täysin avointa ja maksutonta kaikille. Tosin tässäkin on ideologisia eroja, meillä on niin puolueita, lainsäädäntöä ja toimenpanevaa virkakoneistoa, jotka edelleenkin selkeästi haluavat holhota ja laitostaa. Toki tiettyä pakkoakin tarvitaan kuten verojen maksussa ei voida siirtää vapaaehtoisuuteen.”

”Miten tästä eteenpäin Suomessa

Suomen taloudesta puhutaan paljon ja parannuksia siihen toivotaan tulevan. Toivo paremmasta ei vaan nyt riitä, tarvitaan tekoja. Konkreettisia ehdotuksia vaan ei oikein näy eikä kuulu.

Meillä on nyt muutama paha ongelma. Vaihtotaseen vaje on kaikista pahin. Siihen emme voi vaikuttaa valuuttapolitiikalla. Emme voi säätää valuuttamme ulkoista arvoa, eikä EU sitä pysty tekemään, koska sen rahkeet eivät riitä. Ja EU:lta puuttuu halu, koska Saksa pärjää vaikka euron arvo olisi mikä hyvänsä. Maailmassa on muita voimakkaampia talo-

uksia kuin EU. Eikä se devalvaatio pitkällä juoksulla ole hyvä keino sillä ongelmamme on muualla ja ne ovat osin rakenteellisia, koulutuksen huonoutta, vääristynyttä ikärakennetta, huoltosuhdetta ja asenneongelmia.

Meidän ensimmäinen paha ongelma on se että tässä maassa ei enää tehdä sellaisia töitä joiden tekeminen täällä kannattaisi.

Täällä kannattaa tehdä ainoastaan korkean koulutuksen vaativia tai pitkälle automatisoituja töitä, maa- ja metsätaloutta sekä hoitoalan töitä. Hoitoalalla ja kunnallisella sektorilla tehtäviä töitä pitää tehdä, mutta niitä ei voi viedä ulkomaille. Niiden kustannukset menevät ns. omasta pussista.

Väestörakenteessamme on ongelma ja se on se, että hoidettavia on tullut liikaa. Terveystemme menee alaspäin, elinaika pitenee ja hoitohenkilökunnan tarve kasvaa. Meillä on 76 000 alle 65-vuotiaasta eläkeläistä jotka ovat saaneet eläkkeen henkisillä syillä. Muilla syillä on eläkeläisiä alle 65-vuotiaista noin 130 000. Tämän lisäksi on nuoria terveitä miehiä ja naisia on työelämän ulkopuolella laskutavasta riippuen 50–70 000. Kaikki heidät pitää elättää. Tämä on tosiasia, sitä ei voi muuksi muuttaa. Ja siihen pitää keksiä keinot. Kuntauudistusten teko ei siihen riitä. SOTE uudistuksella ongelmia vaan siirrellään paikasta toiseen. Nykyhallituksen toimesta näin tapahtuu, koska he eivät muuta pysty tekemään. Hallituspuolueiden ideologiat ovat aivan liian kaukana toisistaan, jotta todellisesta muutoksesta voitaisiin edes haaveilla.

Hallituspuolueiden ja muiden ei isänmaallisten tahojen pyrkimyksenä on heikentää Suomen työmarkkinoita ja suomalaisen työntekijän asemaa tuottamalle tänne maahan EU:sta halpatyövoimaa, lakonrikkureita ja monenkirjavia reppufirmoja joilla ei ole aikomustakaan suorittaa hyvinvointiyhteiskuntamme tarvitsemia verorahoja.

Miten selviämme tämän nykyisen EU myönteisen hallituksen ja sen EU politiikan aiheuttamista tuhoista? Miten me selvisimme pahoista paikoista aikaisemmin? Miten selvisimme idänkaupan romahduksesta 80 luvun lopulla? Silloin meillä oli reservissä ja kasvamassa nuori koulutettu sukupolvi jonka ansiosta suhteellinen kilpailukykyimme muita maailman talousvaltioita vastaan oli erittäin kova. Yhdessä Euroopan telealan säännösten purkautumisen kanssa pystyimme helposti nostamaan esimerkiksi Nokian uudelleen jaloilleen. Tietotekniikan ja automaation tehostaminen kasvatti teollisen tuotantomme tuotantoa ja piti sen erittäin korkealla kansainvälisellä tasolla. Tästä edusta hyötyi koko kansantalous ja kaikki sen toimialat. Nokia oli vain yksi hyödynsaaja muiden joukossa.

Se onnistui 90 luvulla sen takia että meillä oli koulutettu, hyvin motivoitunut työvoima. Maaseudulta tuli kaupunkeihin toimistotöihin (sisähommiin) paljon nuoria insinöörejä. He olivat se taloutemme selkäranka. Nyt muut maailman maat ovat saaneet meidät kiinni. Myös siellä muualla on pätevää porukkaa. Internetin avulla kuka tahansa vähemmänkin koulutettu insinööri voi hankkia osaamista ja teknologiaa käyttöönsä ja tieto hyvistä ratkaisuista leviää huomattavasti nopeammin kuin 80–90-luvulla. Internetin myötä olemme siis menettäneet koulutuksen tuoman edun. Internetistä on kuitenkin enemmän hyötyä kuin haittaa, joten se on hyvä asia.

Asenneongelmista pahin on koulutusvastainen asenne, jota vieläkin tavataan joissakin perheissä. Vanhemmat haluavat lapsensa mieluummin heti työelämään. Liika koulutus on

kuulemma turhaa. Se on tämän päivän maailmassa täysin käsittämätöntä, mutta niin vain edelleen toimitaan. On helppo huomata että mitä enemmän ihminen tietää sitä enemmän se näkee mahdollisuuksia omassa elämässä, puhumattakaan että tieto sairauksista ja ihmisruumiin ja psyykeen toiminnasta vähentävät sairauksia ja mahdollistavat terveellisemmän elämän.

Nykyiseen lamaan ja teollisuutemme huonoon kilpailukykyyn on lääkkeitä olemassa.

Muutamia esimerkkejä

Pidennetään oppivelvollisuus 18 vuoteen asti ja aloitetaan opetus jo 6-vuotiaana. Tämän lisäksi asetetaan kaksi uutta kaikille pakollista oppivelvollisuus ikää. Ensimmäinen kerta-usopintojakso 30–35 vuoden ikähaarukkaan ja toinen 45–55 vuoden ikähaarukkaan. Tekniikka ja kaikki muutkin alat kehittyvät nopeasti, tarvitsemme kertausta ihan perusasioissa. Lisäkoulutus helpottaa ammatinvaihtoja ja tuo yhteiskuntaan aivan uutta koulutusmyönteistä asennetta. Koulutusta voi täysin verrata maan rautatie ja tieverkostoon ja sen kuntoon. Nykyiset kuntien harrastamat koululaitostakin koskevat säästötoimet ovat hyvin vaarallisia asioita. Niitä ei pitäisi missään nimessä toteuttaa.

Suunnataan opetusta pois tarpeettomasta ja suunnataan sitä tarpeelliseen. Alkuperäiskieliä kuten suomea ja ruotsia tarvitsee käytännössä osata vain jompaakumpaa. Lisätään kielivalikoimaan pakolliseksi oppiaineeksi maailman ja kauppakumppaneittemme isoja kieliä, englanti saksa, ranska, espanja ja venäjä. Jätetään myös uskonto, musiikki ja muut höpöaineet pois kouluopetuksesta tai siirretään ne valinnaisaineiden puolelle. Harrasterhot ja kirkot hoitakoon nämä asiat omilla tahoillaan ja omilla rahoillaan.

Käsillä tehtävä työ kunniaan ja siitä paljon nykyistä enemmän opetusta koulussa. Tekniikan laitteiden prototyyppien rakentelussa vaaditaan silmien, käsien ja aivojen yhteistointia. Näitä taitoja voi hyödyntää normaalissa kotitaloudessa ja harrastuksissa läpi elämän.

Annetaan pakollista terveystieteistä, liikuntakasvatusta, liikenneopetusta (ajokorttiopetus yläasteella), oman talouden hoitoon valmentavaa opetusta, asennekasvatusta, opetetaan elämänhallintaa ja neuvottelutaitoja. Tällä alalla on paljon uutta hyödyntämätöntä tietoa. Maantiedon ja historian opetuksessa näyttää myös olevan vakavia puutteita ja näitä puutteita on ilmeisesti ollut jo pidempään. Tämän osoittaa viimeaikainen Ukrainan tapahtumia käsittelevä keskustelu sekä siihen liittyvä Nato keskustelu, jota tällä hetkellä aikuiset ihmiset käyvät.

Muutetaan armeija nykyaikaiseksi, jossa huonokuntoisetkin nuoret pärjää sen 6kk. Moni nuori nyt armeijansa keskeyttänyt voisi käyttää armeija aikansa esim. sotapelien pelaamiseen ja pelien suunnitteluun sekä kyberpuolustustaitojen kehittämiseen. Armeijassa on myös aina hyviä työpaikkoja ulkoliikunnasta pitävälle, joten armeijalle lisää resursseja.

Muutetaan pakolais- ja maahanmuuttopolitiikka sellaiseksi, että tänne voi tulla vain valmiiseen ja samantapaiseen työpaikkaan kuin suomalainen, mutta vain jos osaa jo ennen maahan saapumistaan puhua suomea tai ruotsia. Ei ketään muuta. Ei siis oikeasti ketään muuta. Mutta otetaan näitä verotuloja tuottavia maahanmuuttajia riittävästi. Se tarkoittaa että tänne otetaan muutama sata tuhatta (ehkä 200 000–300 000) ulkomaalaista korjaamaan tämä ”kestävyysvajeemme”. Kyllä tänne mahtuu. Luovutaan siis humanitäärisin syin

vastaanotettavista pakolaisista, koska emme käytännössä täällä Suomessa kykene määrittelemään sitä kuka maailman kansalaisista on avun tarpeessa ja kuka ei.

Maahanmuuttajilta vaaditaan myös selvästi Suomen ja länsimaiden ihmisoikeuksien ja koskemattomuuden noudattamista ja sellaisten uskonnollisten riittien ja käytöstopojen muuttamista jotka ovat ristiriidassa länsimaisen sivistyksen kanssa. Verikostot ja naisten ja lasten oikeuksiin kajoaminen sekä perhevähikivallan eri muodot, muutamia mainitakseni.

Annetaan niille myynti- ja asennushenkilöille, jotka tekevät ulkomaan työmatkoja kaikki ulkomaan työajan palkat verovapaana. Tässä kohtaa myös työmarkkinajärjestöt voisivat halutessaan auttaa. Näin voisimme tasavertaisesti kilpailla muiden maiden teollisia palveluita ja kauppaa tekevien yritysten kanssa.

Internetin palveluita ja siihen liittyvää infrastruktuuria pitää kehittää edelleen nopeammaksi ja kattavammaksi. Tämä tehostaa ja nopeuttaa talouden toimintaa.

Kyllä me tästä selvitään. En edes epäile yhtään. Mitä tiukemmalle suomalainen joutuu, sitä paremmin se selviää”

Palautteen pisteet: 2 puolesta, 3 vastaan

”Kyseessä prosessi eikä yksittäinen valmis idea

Voi poijaat ... vai että "keksitään Suomi uudelleen"!

- Ei sitä Suomea keksitä, sen on synnyttävä, liekin on sytyttävä jokaisessa mielessä erikseen: kaikki hyvä lähtee alhaalta.

Ei auta, että ajatus paremmasta Suomesta elähdytti esi-isiä, jotka aikanaan tekivät ne ihmeet, nostaen Suomen kukoistukseen ja pitäen sen itsenäisenä. Meidän pitää itsemme löytää elämänvoima, ja saada merkitysten emergenssiprosessi käynnistymään omassa mielessämme.

<http://heikkihyotyniemi.puheenvuoro.uusisuomi.fi/167423-joukkoistuminen-auttaa> ”

Palautteen pisteet: 0 puolesta, 2 vastaan

4.3. Keskustelun yhteenveto ja pääviestit

Keskustelua käytiin seuraavista aihepiireistä: ympäristö ja sen suojelu, työllistyminen ja muuttuvat työolosuhteet, energiapolitiikka, koulutus, talouden vakauttaminen, teknologian hyödyntäminen yhteiskunnassa ja politiikassa, yrittäjyys, vertaisapu, kestävä tuotanto, vienti ja kulutus ja tukivaihtoehdot.

Keskustelun pääviestit olivat huoli tulevaisuuden taloudesta ja toimeentulosta. Talousaiheisiin liittyi keskustelu työllistymisen ja toimeentulon turvaamisesta tulevaisuudessa panostamalla koulutukseen, yrittäjyyteen sekä tuotekehittelyyn ja vientiin ja toisaalta erilaisiin tukivaihtoehtoihin. Myös ympäristön suojelemisen ja kestävä kehityksen tärkeys oli esillä keskustelussa. Alla on tiivistettynä keskustelujen pääviestit kategorioittain.

Oraakkeli Vartiaisen alustukseen liittyvän keskustelun pääviestit olivat, että talousneuvoston kokoonpanoa tulisi laajentaa ympäristö- ja sosiaalijärjestöihin, tuotannon ja kuluksen tasoa tulisi tasoittaa ja kohtuullistaa, tuotekehitykseen ja markkinointiin tulisi panostaa, jotta vienti kasvaisi sekä työllistymisstrategioita tulisi monipuolistaa. Hyvinvointiyhteiskunnan tulisi tukea avun tarpeesta irti pääsemistä, jotta tukien saamisen negatiivinen motivaatiovaikutus poistuisi. Lisäksi kaikki työntekoa rajoittavat käytännöt pitäisi raivata ja luoda pienten askelten malli, jossa oman toimeliaisuuden avulla pystyy kasvattamaan toimeentuloaan.

Oraakkeli Nurmelan alustukseen liittyvän keskustelun pääviestit olivat, että leikkausten sijasta eduskunnan tulisi kehittää virkamiehille yhteiskuntaa palvelevaa toimintaa, vastikkeettomien etujen ei tulisi ylittää työstä saatua palkkaa ja perustulolla voitaisiin korvata palkkatuloja, jotka häviävät työtehtävien automatisoinnin myötä. Lisäksi pohjoismaista hyvinvointivaltiota tulee puolustaa uusliberalistiselta politiikalta ja monikansallisilta yrityksiltä tukemalla alueellista politiikkaa, kuten Euroopan Unionia.

Oraakkeli Karjalaisen alustukseen liittyvän keskustelun pääviestit olivat, että bruttokansantuotteen mittaamisesta tulisi siirtyä GPI:iin (Genuine Progress Indicator eli aidon kehityksen mittari) ja ympäristölle haitallisia tukia tulisi suunnata uudelleen ympäristötuiksi ja ekosysteemipalvelumaksuiksi. Vertaisapu, kuten aikapankit, pitäisi hyväksyä ja ympäristöstä olisi pidettävä huolta silloinkin, kun se on kalliimpaa kuin saastuttava toiminta.

Oraakkeli Hankamäen alustukseen liittyvän keskustelun pääviestit olivat vahvan ja itsenäisen kansalaistensa etuja ajavan valtion peräänkuuluttaminen ja talouden palauttaminen yhteiskunnan rengiksi, vallan palauttaminen puolueilta kansalle ja puolueiden tukien ja erikoisoikeuksien karsiminen. Tulisi asettaa kansalaisille ilman ehtoja myönnettävä perustulo. Lisäksi opetuksen tulisi olla laadukasta ja innostavaa. Tutkintojen merkitystä opiskelussa olisi vähennettävä. Pakollisen kouluopetuksen rinnalle otettaisiin työssä oppiminen. Myös armeija voisi kouluttaa nuoria oppisopimuksella. Teknologiaa tulisi hyödyntää äänestämisessä ja viranomaisasioinnissa. Uusia työpaikkoja tulisi luoda yrittäjyyttä kannustamalla.

Ehdota aihetta -kategorian pääviestit olivat, että talousjärjestelmä tulisi uudistaa ja talouden perusehtoja muuttaa. Globaalia hallintoa, yhteistyötä ja päätöksentekoa tulisi vahvistaa ja kehittää. Myös alueellista EU-politiikkaa tulisi tukea ja Suomen tulisi terävöittää rooliaan globaaleissa ja eurooppalaisissa päätöksentekoeleimissä. Opiskelua alemmilla ja korkeammilla asteilla tulisi kehittää siten, että se mahdollistaa mahdollisimman monen osallistumisen, opiskeltavat aineet painottuisivat tulevaisuudessa tärkeiden taitojen opiskeluun ja perinteisen kouluopetuksen rinnalle otettaisiin erilaisia työssä oppimisen muotoja. Myös aikuis- ja jatko-opiskeluun tulisi luoda mahdollisuuksia. Ympäristölakia olisi kehitettävä vastaamaan tulevaisuuden haasteita. Energiapolitiikan tulisi perustua biomasaan. Perustulo tulisi ottaa käyttöön sekä helpottaa kaikenlaista yrittämistä, tutkimista ja keksimistä.

4.4. Keskustelun onnistumisen arviointia

Keskustelun anti oli toivottua niukempaa ja osallistumisaste oli alhainen. Mahdollisia syitä on pohdittu alla.

- Keskustelun tehtävänasettelu saattoi olla liian abstrakti ja laaja. Jos keskustelun aiheena olisi ollut jokin tietty, selkeästi rajattu kysymys, ongelmakohta tai vaikakapa uusi lakialoite, se olisi saattanut helpottaa osallistumista. Se olisi myös rajannut kohderyhmiä ja suunnannut tiedottamista.
- Keskustelun alustusmateriaalia oli paljon ja siihen perehtyminen olisi vaatinut erityistä kiinnostusta ja ainakin jonkinasteista perehtyneisyyttä kyseiseen aihepiiriin sekä aikaa. Ratkaisuna tähän olisi voinut olla siirtää materiaalipaperit erilliselle sivustolle, mikä keskustelualustaa suunnitellessa oli yhtenä vaihtoehtona. Silloin sivusto ei olisi ollut niin raskas kuin nyt. Toisaalta, se olisi muuttanut keskustelualustan luonnetta ja tehtävänasettelua merkittävästi.
- Keskustelun merkitystä ja vaikuttavuutta ei kenties pidetty kovin suurena. Se, että keskustelun annista kootaan raportti, joka esitellään eduskunnassa, ei välttämättä kuulosta kovin vakuuttavalta vaikuttamisväylältä. Alhainen osallistumisaste saattaa kieliä myös laajemmin yhteiskunnassa vallitsevasta epäluottamuksen ilmapiiristä ja kyynisyydestä poliittisia päättäjiä ja prosesseja kohtaan.
- Keskustelun osallistumisastetta olisi kenties nostanut medianäkyvyys, jota nyt ei ollut lainkaan eduskunnan viestintätoimista huolimatta. Alhaiseen medianäkyvyyteen saattoivat vaikuttaa yllä mainittujen seikkojen lisäksi myös kevään kii-reinen media-agenda ja sen täyttyminen muista tärkeämpinä pidetyistä laajoista poliittisista aiheista, kuten eurovaaleista, SOTE-uudistuksesta, Ukrainan kriisistä ja sen vaikutuksesta Suomeen sekä SDP:n puheenjohtajakilvasta.

Jos vastaavanlainen kansalaiskeskustelu järjestetään jatkossa, yllämainittuihin seikkoihin tulisi kiinnittää huomiota osallistumismäärän kasvattamiseksi. Aiheen rajaaminen tiukemmin, alustan pitäminen mahdollisimman kevyenä ja lähestyttävänä sekä kohdeyleisön määrittely mahdollisimman tarkasti edesauttaisi osallistumista. Joukkoistaminen on kuitenkin aina monen tekijän tulos ja sinänsä prosessi on ennakoimaton. Joukkoistamisen haasteista ja mahdollisuuksista on kerrottu selkeästi ja kattavasti Tanja Aitamurron raportissa: Joukkoistaminen demokratiassa: Poliittisen päätöksenteon uusi aika (Tulevaisuusvaliokunnan julkaisuja 1/2012).



EDUSKUNTA
RIKSDAGEN

ISBN 978-951-53-3556-2 (NID.) • ISBN 978-951-53-3557-9 (PDF)